ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ ΣΤΟΝ ΤΥΠΟ: ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ
Στις «Επιστήμες της Αγωγής»

με ειδίκευση «Ανθρωπιστικές Σπουδές και Νέες Τεχνολογίες»

ΦΛΩΡΙΝΑ
ΙΟΥΝΙΟΣ 2020

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα 2

Περίληψη 3

1. Εισαγωγή-Το αντικείμενο της έρευνας 4

1.1. Το έθνος και συναφείς έννοιες 4

1.2. Η έννοια του πολιτισμού 5

1.3. Ο ρατσισμός 7

1.4. Ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην περιθωριοποίηση των μειονοτικών κοινωνικών ομάδων 12

1.5. Το Ισλάμ στην Ευρώπη και στην Ελλάδα 16

2. Η μεθοδολογία της έρευνας 20

2.1. Η γλωσσολογία σωμάτων κειμένων 20

2.2. Κριτική Ανάλυση Λόγου 25

2.3. Ερευνητικά ερωτήματα και συλλογή δεδομένων 32

3. Τα ευρήματα της έρευνας 33

3.1. Η παρουσίαση των προσφύγων και μεταναστών με το πρόθεμα «λαθρο-» 33

3.2. Το προσφυγικό/μεταναστευτικό ως ζήτημα-πρόβλημα. 36

3.3 Αναπαράσταση των μουσουλμάνων με μεταφορικούς όρους της ροής υδάτων, ανέμων και ενέργειας 40

3.4. Οι Μουσουλμάνοι ως εισβολείς-ως εγκληματίες-ως κίνδυνος 41

3.5. Οι μουσουλμάνοι ως άνθρωποι που χρειάζονται βοήθεια 44

3.6. Η υπεροχή του ελληνικού-δυτικού πολιτισμού έναντι του Ισλάμ 49

3.2.7. Το ζήτημα της «Νέας Ροδόπης» 50

3.2.8. Το ζήτημα του «μπάρμπεκιου των Διαβατών» 51

4.Συμπεράσματα 62

Βιβλιογραφία 65

Περίληψη

Η παρούσα εργασία σχετίζεται με τη διερεύνηση του πώς αναπαρίσταται το Ισλάμ στον ελληνικό Τύπο. Η αποδοχή των μουσουλμάνων από την ελληνική κοινωνία και η ενσωμάτωσή τους σε αυτήν πολλές φορές είναι δύσκολη, καθώς θεωρείται ότι συνιστούν απειλή για την ομοιογενή σύσταση του ελληνικού Έθνους και Κράτους, οντοτήτων για την επιβίωση των οποίων απαραίτητη είναι η διασφάλιση μιας ομοιογένειας στα ήθη, στα έθιμα, στη Γλώσσα και στη θρησκεία. Στα πλαίσια της συζήτησης αυτής, λοιπόν, αξιοποιήθηκε ένα μεθοδολογικό εργαλείο, το οποίο συνιστά συνδυασμό της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, λαμβάνοντας έτσι τα οφέλη και των 2 αυτών μεθόδων. Η έρευνα διενεργήθηκε στα ηλεκτρονικά αρχεία τριών ελληνικών εφημερίδων, της αριστερής «Αυγή», της ακροδεξιάς «Χρυσή Αυγή», και της «Καθημερινής», η οποία είναι μια συντηρητική εφημερίδα, αλλά επιτρέπει την παράθεση άρθρων και από υποστηρικτές της αριστερής ιδεολογίας. Τα άρθρα που εξετάστηκαν αφορούσαν την περίοδο από 4 ως 10 Νοεμβρίου 2019, μια περίοδος που χαρακτηρίζεται από πληθώρα σημαντικών πολιτικοκοινωνικών φαινομένων, αλλά και για την οποία υπήρχε μεγάλος αριθμός άρθρων, γεγονός που επέτρεψε την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Η έρευνα, δε, που διενεργήθηκε ήταν ποσοτική, υπό την άποψη ότι έγινε αναζήτηση και ανάλυση συνάψεων σχετικών με τις εξεταζόμενες κοινωνικές ομάδες, αλλά και ποιοτική, καθώς εξετάστηκαν ενδελεχώς κάποια άρθρα με τη χρήση των αρχών της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου. Εντέλει, προέκυψαν κάποιες βασικές κατηγορίες, υπό τις οποίες αναπαρίστανται οι εξεταζόμενες κοινωνικές ομάδες στον ελληνικό Τύπο, και η ακριβής αποτύπωση αυτών, στην περίπτωση των εφημερίδων «Αυγή» και «Χρυσή Αυγή», σχετίζεται με την πολιτική τους τοποθέτηση, ενώ, στην περίπτωση της εφημερίδας «Η Καθημερινή», με την πολιτική ιδεολογία του εκάστοτε αρθρογράφου.

Λέξεις-Κλειδιά: Ισλάμ, Μουσουλμάνοι, Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων, Κριτική Ανάλυση Λόγου

1. Εισαγωγή-Το αντικείμενο της έρευνας

1.1. Το έθνος και συναφείς έννοιες

Θέμα της παρούσας έρευνας είναι το πώς αναπαρίσταται το Ισλάμ στον ελληνικό Τύπο. Η αποδοχή των μελών του Ισλάμ από την ελληνική κοινωνία πολλές φορές κρίνεται προβληματική, καθώς το ανήκειν σε ένα κράτος πολλές φορές ορίζεται από εθνικιστικές, ακόμα και ρατσιστικές κατηγορίες, αποκλείοντας έτσι τους Άλλους οι οποίοι δεν φέρουν αυτά τα χαρακτηριστικά και περιθωριοποιούνται ως ξένοι. Με αυτόν τον τρόπο, οι ταυτότητες συνδέονται με το υποκειμενικό συναίσθημα του ανήκειν, καθώς και με επιβεβλημένες εθνικιστικές, θρησκευτικές και εθνικές κατηγορίες (Wodak, 2015: 70). Τα μέλη, λοιπόν, του Ισλάμ, διακατέχονται από μια κουλτούρα, με διαφορετικούς πολιτισμικούς και θρησκευτικούς κώδικες από αυτούς της Ελλάδας. Έτσι, η ενσωμάτωσή τους σ'αυτήν είναι δύσκολη, καθώς θεωρείται ότι συνιστούν απειλή για την ομοιογενή σύσταση του ελληνικού Έθνους και Κράτους, οντοτήτων για την επιβίωση των οποίων απαραίτητη είναι η διασφάλιση μιας ομοιογένειας στα ήθη, στα έθιμα, στη Γλώσσα και στη θρησκεία.

Αναλυτικότερα, η έννοια του έθνους ορίζεται ως μια αναγνωρισμένη, αυτοπροσδιορισμένη ανθρώπινη κοινότητα, τα μέλη της οποίας καλλιεργούν κοινές αναμνήσεις, σύμβολα, μύθους, παραδόσεις και αξίες, δημιουργούν και διασπείρουν μια ιδιαίτερη δημόσια κουλτούρα, συμμετέχουν σε κοινές πρακτικές και διέπονται από τους ίδιους ενοποιητικούς νόμους. Η έννοια της εθνικής ταυτότητας ταυτίζεται με το αίσθημα του ανήκειν στο έθνος. Ο εθνικισμός ορίζεται ως το ιδεολογικό κίνημα για την επίτευξη και διατήρηση αυτονομίας, ενότητας και ταυτότητας εκ μέρους ενός πληθυσμού. Τα μέλη του θεωρούν ότι ο πληθυσμός αυτός συνιστά ένα πραγματικό ή πιθανό έθνος (Smith, 2002, όπως αναφέρεται στο Triandafyllidou, 2011:24).

Ως εθνική κληρονομιά ορίζονται οι πολιτισμικές μορφές του έθνους, κυρίως οι κοινές μνήμες, αξίες, μύθοι, σύμβολα, παραδόσεις, καθώς και οι επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες των μελών του έθνους. Πιο συγκεκριμένα, ως εθνική κληρονομιά ορίζεται ένα σύνολο κοινωνικών μορφών, οι οποίες χαρακτηρίζουν ένα συγκεκριμένο έθνος και παρέχουν το πλαίσιο, μέσω του οποίου τα μέλη του έθνους κοινωνικοποιούνται (Triandafyllidou, 2011: 25).

Οι έννοιες της εθνικότητας και της εθνικής ταυτότητας αναφέρονται στα κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά που μοιράζεται μια ομάδα ανθρώπων, όπως την κοινή γλώσσα, κοινά ήθη και έθιμα, καθώς και την πεποίθηση της κοινής γενεαλογικής καταγωγής. Για κάποιους ιστορικούς κοινωνιολόγους και θεωρητικούς του εθνικισμού, η εθνικότητα είναι το στάδιο που, ιστορικά, προηγείται της γέννησης ενός έθνους (Smith, 2002, όπως αναφέρεται στο Triandafyllidou, 2011: 26).

Η έννοια της ταυτότητας, λοιπόν, στα πλαίσια αυτής της σύνθετης πάλης για την απόκτηση του ανήκειν, δεν είναι ποτέ στατική και ορισμένη επ'άπειρον, αλλά είναι δυναμική, ρευστή και μπορεί πάντα να αποτελέσει προϊόν διαπραγμάτευσης, σύμφωνα με το κοινωνικοπολιτικό συγκείμενο κάθε φορά, καθώς και με τις παγκόσμιες κοινωνικές αλλαγές και τις ιδεολογικά διαμορφωμένες κατηγορίες (Wodak, 2015: 70).

Οι διάφορες ατομικές και συλλογικές ταυτότητες, εθνικές ή διεθνικές, παράγονται, αναπαράγονται και εκδηλώνονται συμβολικά σε πολλά κειμενικά είδη, χρησιμοποιώντας ένα εύρος γλωσσικών, πραγματολογικών, ρητορικών, αφηγηματικών και επιχειρηματολογικών στοιχείων (Wodak, 2015: 71).

Η έννοια του κράτους δομείται ως μια νοητική κατασκευή, μια επινοημένη κοινότητα, την οποία οι πολιτικοί παράγοντες πολλές φορές αντιλαμβάνονται ως μια διακριτή πολιτική οντότητα. Το κράτος νοείται ως ένα δοχείο, ως μια οικογένεια στην οποία το άτομο ανήκει από τη γέννησή του (Norocel, 2013, όπως αναφέρεται στο Wodak, 2015: 76). Η γλωσσική δόμηση του κράτους συνοδεύεται από βαθιά ριζωμένα αισθήματα του ανήκειν (Fortier, 2012, όπως αναφέρεται στο Wodak, 2015: 77).

Μια τέτοια εννοιολόγηση του κράτους και της εθνικής ταυτότητας συνεπάγεται ένα σύμπλεγμα από παρόμοιες έννοιες και αντιληπτικά σχήματα, από παρόμοιες συναισθηματικές διαθέσεις και στάσεις, καθώς και από παρόμοιους κανόνες συμπεριφοράς, τα οποία μοιράζονται από τους κατόχους αυτής της εθνικής ταυτότητας και εσωτερικεύονται μέσω της κοινωνικοποίησης.

Αυτές οι κοινές συναισθηματικές διαθέσεις σχετίζονται με τη στάση των μελών μιας ομάδας απέναντι στα άλλα μέλη της και απέναντι σε μέλη που θεωρούνται ότι είναι εκτός αυτής. Αυτό συνεπάγεται αλληλεγγύη μεταξύ των μελών μιας ομάδας, καθώς και εχθρότητα ή τουλάχιστον σαφή διαχωρισμό από τα άλλα μέλη, που εξαιρούνται από αυτή τη δομημένη συλλογικότητα. Αξίζει, επίσης, να τονιστεί πως οι γλωσσικές κατασκευές των κρατών και των γλωσσικών ταυτοτήτων τονίζουν κυρίως την εθνική ομοιογένεια και την ενδοεθνική ομοιομορφία, αλλά αγνοούν σε μεγάλο βαθμό τις ενδοεθνικές διαφορές (Wodak, 2015: 77). Έτσι, στα πλαίσια της θεώρησης της εθνικής μοναδικότητας και ομοιογένειας, τα μέλη μιας εθνικής κοινότητας μεγαλοποιούν τη διάκριση μεταξύ αυτών και άλλων εθνών, ειδικά όταν το άλλο έθνος εμφανίζει χαρακτηριστικά τα οποία είναι αρκετά παρόμοια με τα δικά τους (Ναρκισσισμός των Μικρών Διαφορών) (Freud, 1930, όπως αναφέρεται στο Wodak, 2015: 77). Γλωσσικά, λοιπόν, η ομοιογένεια συνήθως οικοδομείται με μια ρητορική της ηγεμονικής ταυτότητας, στην οποία χρησιμοποιείται ένα συλλογικό παρελθόν, παρόν και μέλλον, μια κοινή περιοχή και μια κοινή κουλτούρα (Wodak, 2015: 78).

Με βάση το ισχύον Σύνταγμα της Ελλάδας (2019), η επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι ο ανατολικός Ορθόδοξος Χριστιανισμός. Από την άλλη, το Σύνταγμα επισημαίνει ρητά πως η προσωπική ελευθερία του κάθε πολίτη είναι απαραβίαστη και όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια μπορούν να απολαύσουν την προστασία της ζωής και της ελευθερίας τους, ανεξαρτήτως της εθνικότητας, της φυλής, της γλώσσας και των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων. Πιο συγκεκριμένα, τονίζει ότι η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη και η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών είναι ανεξάρτητη από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις τους.

1.2. Η έννοια του πολιτισμού

1.2.1. Η πολιτισμική ποικιλομορφία, η πολυπολιτισμικότητα και η διαπολιτισμικότητα

Ως πολιτισμός ορίζεται το σύστημα αξιών που επικρατούν σε μια κοινωνία, ενώ ως κουλτούρα το σύνολο των κωδικοποιημένων σημασιών, μέσω των οποίων οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον κόσμο και προσανατολίζονται μέσα σ’αυτόν (Triandafyllidou, 2011: 29). Σύμφωνα με έναν άλλον ορισμό, πολιτισμός είναι το σύνολο των συμπεριφορών, πεποιθήσεων και πρακτικών, οι οποίες εκφράζονται με

έναν ιδιαίτερο τρόπο σε κάθε κοινωνία με βάση τις αξίες και τα έθιμά της. (Throsby, 1996: 6). Επιπλέον, σύμφωνα με το λεξικό του Μπαμπινιώτη (2002), πολιτισμός είναι

- το σύνολο των υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων του κοινωνικού συνόλου
- το σύνολο των πνευματικών και υλικών προϊόντων της δράσης ενός κοινωνικού, εθνικού ή θρησκευτικού συνόλου ανθρώπων (σε ορισμένη ή μη εποχή, καθώς και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του όπως εκφράζεται μέσα από αυτά
- ο βαθμός στον οποίο είναι ανεπτυγμένες οι πνευματικές και υλικές συνθήκες ζωής ενός κοινωνικού συνόλου
- ο σύγχρονος τρόπος ζωής ως χώρος στον οποίο κυριαρχούν οι δυνατότητες και οι ανέσεις της σύγχρονης εποχής
- τα εκλεπτυσμένα ήθη και η πνευματική ανάπτυξη στη συμπεριφορά, στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, στην αισθητική έκφραση, καθώς και στον τρόπο ζωής ενός κοινωνικού συνόλου και
- το σύνολο των πνευματικών δραστηριοτήτων μιας χώρας ή ενός κοινωνικού συνόλου

Στις κοινωνιολογικές επιστήμες, οι έννοιες εθνική και πολιτισμική ποικιλομορφία χρησιμοποιούνται συχνά ως συνώνυμα και αναφέρονται στη διαφορετική γλώσσα, στα διαφορετικά ήθη και έθιμα, στους διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς και κώδικες ενδυματολογίας, καθώς και στις διαφορετικές αξίες (Triandafyllidou, 2011: 24).

Ως πολυπολιτισμικότητα ορίζεται η ύπαρξη πολλών πολιτισμικών ή εθνικών ομάδων μέσα σε μια κοινωνία, η καθεμία από τις οποίες έχει τη δικιά της ιδιαίτερη ταυτότητα και τις παραδόσεις της. Επιπλέον, η πολυπολιτισμικότητα ορίζει πως οι διαφορετικές κοινότητες δεν θα πρέπει να αφομοιώνονται με τη βία, αλλά να έχουν το δικαίωμα να διατηρούν τις ιδιαίτερες κουλτούρες τους. Σε πολιτικό επίπεδο, η έννοια της πολυπολιτισμικότητας ορίζεται ως μια συλλογή κανονιστικών προτύπων και πολιτικών προγραμμάτων, τα οποία προωθούν την ένταξη και τη συμμετοχή των μεταναστών και των εθνικών μειονοτήτων στο κράτος και στην κοινωνία, λαμβάνοντας υπόψη την εθνική ή θρησκευτική διαφορετικότητά τους (Triandafyllidou, 2011: 28).

Από την άλλη, η διαπολιτισμικότητα, σε αντίθεση με την πολυπολιτισμικότητα, δεν εστιάζει στην ομάδα, αλλά στο άτομο. Στοχεύει στον διάλογο και την πραγματική συμφωνία μεταξύ ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές εθνικές ή θρησκευτικές ομάδες. Αυτός ο διάλογος λαμβάνει χώρα σε ιδρυματικά πλαίσια, όπως το σχολείο ή ο χώρος εργασίας. Γενικότερα, η διαφορά μεταξύ πολυπολιτισμικότητας και διαπολιτισμικότητας εντοπίζεται στην έμφαση που δίνει η πρώτη στις συλλογικές ταυτότητες και την ένταξη μιας συλλογικής διαφορετικότητας στην κοινωνία, ενώ η δεύτερη εστιάζει μόνο στην ατομική διαφορετικότητα (Triandafyllidou, 2011: 28).

Η έννοια της εκκοσμίκευσης ταυτίζεται με την αντίληψη πως η πολιτεία θα πρέπει να διαχωρίζεται από τη θρησκεία και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις. Με άλλα λόγια, ένα κοσμικό κράτος πρέπει να είναι ουδέτερο ως προς τη θρησκεία. Ένα απόλυτα κοσμικό κράτος περιορίζει τη θρησκεία στους ιδιωτικούς χώρους, μακριά από δημόσια ιδρύματα και πολιτικές. Από την άλλη, μια μετριοπαθής εκκοσμίκευση, ενώ διατηρεί τη διάκριση μεταξύ πολιτικών και θρησκευτικών ιδρυμάτων, αναγνωρίζει τη θρησκεία ως μια διάσταση της δημόσιας και της πολιτικής ζωής. Πιο συγκεκριμένα, η μετριοπαθής εκκοσμίκευση αναγνωρίζει την οργανωμένη θρησκεία

ως ένα δημόσιο αγαθό, έναν εθνικό πόρο, ενώ υποστηρίζει και την έκφραση της θρησκείας των μειονοτικών ομάδων (Modood, 2010).

1.2.2.. Η ανεκτικότητα

Στα πλαίσια της συζήτησης για το πώς μπορεί να επιτευχθεί η ισορροπία μεταξύ πολιτισμικής ποικιλομορφίας και κοινωνικής συνοχής στο επίπεδο της Ευρώπης, σημαντικό ρόλο κατέχει η έννοια και η πρακτική της ανεκτικότητας. Ως ανεκτικότητα ορίζεται η μη εμπλοκή στις πεποιθήσεις και τις πρακτικές κάποιου, ακόμα και αν δεν υπάρχει συμφωνία με αυτές. Η έννοια αυτή έχει τις απαρχές της στους θρησκευτικούς πολέμους του 16^{ου} αιώνα μεταξύ των διαφόρων χριστιανικών δογμάτων στην Ευρώπη. Έτσι, η ανεκτικότητα μπορεί να θεωρηθεί η βάση για την επίλυση των εντάσεων μεταξύ των εθνικών πλειονοτήτων και των διαφόρων εθνικών ή προσφυγικών μειονοτήτων-κυρίως των Μουσουλμάνων (Triandafyllidou, 2011: 22).

Η έννοια της ανεκτικότητας έχει νόημα, όταν όποιος τη δείχνει έχει τη δύναμη να διακόψει μια δράση, αλλά δεν εξασκεί αυτή τη δύναμη. Η έννοια της ανεκτικότητας υπονοεί λοιπόν μια σχέση δύναμης: μόνο οι κυρίαρχες ομάδες έχουν τη δύναμη να ανέχονται τις μειονότητες. Παρόλα αυτά, μια μειονοτική ομάδα μπορεί να εξασκήσει το δικαίωμα της ανεκτικότητας εντός των μελών της, όσον αφορά στην ποικιλομορφία μεταξύ των μελών της. (Triandafyllidou, 2011: 31).

Η ανεκτικότητα έχει και πρακτική χρησιμότητα, καθώς κάθε κοινωνία ή έθνος πρέπει να θέτει τα όρια σχετικά με το τι γίνεται αποδεκτό και τι όχι. Επιπλέον, η ανεκτικότητα θεωρείται ο σωστός τρόπος να αντιμετωπίζονται ζητήματα πολιτισμικής διαφορετικότητας και διακρίσεων κατά των μειονοτήτων. Συνεπώς, η ανεκτικότητα είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της ποικιλίας των ζητημάτων, για τα οποία διαφωνούν διαφορετικές ομάδες σε μια κοινωνία (Triandafyllidou, 2011: 31).

Ως ισονομιστική ανεκτικότητα ορίζεται μια ανεπτυγμένη διάσταση της ανεκτικότητας, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο την αποδοχή και την αναγνώριση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, αλλά και την καταπολέμηση των αρνητικών στερεοτύπων και των ταυτοτήτων που μπορεί να έχουν αποδοθεί στις μειονοτικές ομάδες που ορίζονται ως ανεκτές (Triandafyllidou, 2011: 32).

1.3. Ο ρατσισμός

1.3.1. Η έννοια του ρατσισμού

Ο ρατσισμός είναι μια κοινωνική κατασκευή, μια κοινωνική πρακτική και μια ιδεολογία· εκδηλώνεται, δε, με χρήση βίας αλλά και μέσω του λόγου. Πιο συγκεκριμένα, οι ρατσιστικές γνώμες και πεποιθήσεις παράγονται και αναπαράγονται μέσω του λόγου, από τον οποίο οι περιθωριοποιητικές πρακτικές των διακρίσεων προετοιμάζονται, γνωστοποιούνται και νομιμοποιούνται. Από την άλλη πλευρά, όμως, μέσω του Λόγου ασκείται κριτική σε ρατσιστικές γνώμες και πρακτικές, κατά των οποίων αναπτύσσονται επιχειρήματα και χρησιμοποιούνται έτσι αντιρατσιστικές στρατηγικές (Wodak & Reisigl, 1999).

Η έννοια της ράτσας έχει αποδειχτεί ότι δεν σχετίζεται με τη βιολογία του ατόμου, αλλά είναι μια κοινωνική κατασκευή (Jacquard, 1996, όπως αναφέρεται στο Wodak & Reisigl, 1999). Η έννοια αυτή έχει χρησιμοποιηθεί σαν ένα νομιμοποιητικό ιδεολογικό εργαλείο προς περιορισμό και εκμετάλλευση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, καθώς και στέρηση από αυτές διαφόρων δικαιωμάτων. Από την άλλη, οι

κοινωνικές ομάδες που δέχονται ρατσιστικές διακρίσεις έχουν υιοθετήσει την έννοια της ράτσας με τρόπο τέτοιο, ώστε να δομήσουν μια εναλλακτική, θετική παρουσίαση της ταυτότητάς τους. Επίσης, την έχουν χρησιμοποιήσει ως μια βάση για να διεκδικήσουν περισσότερη αυτονομία, ανεξαρτησία και συμμετοχή στα κοινά, καθώς και για περισσότερη πολιτική αντίσταση (Miles, 1993, όπως αναφέρεται στο Wodak & Reisigl, 1999).

Ο ρατσισμός είναι μια κοινωνική πρακτική διακρίσεων –στην οποία περιλαμβάνονται και πρακτικές λόγου, η οποία υποστηρίζεται από τις ηγεμονικές κοινωνικές ομάδες. Βασίζεται στην ιεραρχική κατασκευή κοινωνικών ομάδων ή ατόμων, κάποια από τα οποία χαρακτηρίζονται ως κατώτερα και στα οποία αποδίδονται συγκεκριμένα συλλογικά ή βιολογικώς ορισμένα χαρακτηριστικά, που θεωρούνται σχεδόν αμετάβλητα. Τα χαρακτηριστικά αυτά σχετίζονται πρωτίστως με βιολογικά στοιχεία, με την εμφάνιση, με κοινωνικές πρακτικές, έθιμα, με τη γλώσσα ή με κοινωνικά στιγματισμένους προγόνους των ατόμων ή των ομάδων. Τα χαρακτηριστικά αυτά αξιολογούνται αρνητικά –άμεσα ή έμμεσα, ρητά ή υπόρρητα-, και η κριτική αυτή σχετίζεται στενά με τις ηγεμονικές απόψεις. Επιπλέον, ο ρατσισμός συνδυάζει διαφορετικά, και μάλιστα πολλές φορές αντικρουόμενα, δόγματα, θρησκευτικές πεποιθήσεις και στερεότυπα, κατασκευάζοντας έτσι μια σχεδόν αμετάβλητη ψευδοαιτιακή σύνδεση μεταξύ βιολογικών γενετικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και πνευματικών χαρακτηριστικών (Wodak & Reisigl, 1999).

Η έννοια του ρατσισμού δεν ταυτίζεται υποχρεωτικά με την εθνικότητα ή τον εθνικισμό. Η έννοια αυτή υπαινίσσεται κάποια κοινά χαρακτηριστικά –φυσικά, πολιτισμικά ή άλλα- τα οποία τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας δεν μπορούν να επιλέξουν ή να αποβάλλουν. Τα χαρακτηριστικά αυτά, που ενδεχόμενα διαφοροποιούν την κοινωνική ομάδα από τις υπόλοιπες, πρέπει να τονιστεί πως δεν είναι έμφυτα, αλλά κοινωνικά κατασκευασμένα ώστε να φαίνονται σαν έμφυτα (Triandafyllidou, 2011: 26).

1.3.2. Ο ρατσιστικός λόγος

Η εθνική ταυτότητα είναι μια συσχετιστική έννοια, στην οποία η δόμηση του εαυτού εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη δόμηση του άλλου. Έτσι, ο ρατσιστικός λόγος αντιμετωπίζει τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες ως απειλή για το κατεστημένο και την εθνική ταυτότητα (Mautner, 1995, όπως αναφέρεται στο Baker, 2006).

Ο ρατσιστικός λόγος χρησιμοποιεί τέσσερις θεματικές κατηγορίες για την αναπαράσταση των μειονοτικών κοινωνικών ομάδων:

-είναι διαφορετικές
-δεν προσαρμόζονται στην κοινωνία
-εμπλέκονται σε αρνητικές δράσεις
-απειλούν τα κοινωνικο-οικονομικά συμφέροντα της πλειονότητας
(van Dijk, 1987: 42)

Οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ενώ γίνονται συχνά θέμα συζήτησης στον πολιτικό λόγο και στα κείμενα, έχουν πολύ μικρό βαθμό ελέγχου της αναπαράστασής τους. Η έλλειψη δυνατότητας προσέγγισης των δημοσιογράφων σημαίνει ότι δεν δίνεται λόγος στις ομάδες αυτές τόσο όσο στις πλειονοτικές ομάδες. (van Dijk: 68). Αλλά και αυτοί στους οποίους δίνεται λόγος επιλέγονται είτε επειδή αντανακλούν τις απόψεις της πλειοψηφίας, ή επειδή είναι εξτρεμιστές, οπότε διευκολύνεται έτσι η επίθεση ενάντια στην ομάδα τους (Downing, 1980, όπως αναφέρεται στο Baker, 2006). Στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες σπάνια έχουν

τη δυνατότητα να οικοδομούν τη δική τους ταυτότητα και την εκφορά λόγου για αυτούς· αυτές οικοδομούνται από πιο ισχυρούς εκπροσώπους (Baker, 2006).

Στα πλαίσια της θετικής αναπαράστασης του Εαυτού και της κατασκευής ομαδικών και συλλογικών ταυτοτήτων υπάγεται και η στρατηγική[1] της άρνησης του ρατσισμού. Όταν, λοιπόν, κάποιος κατηγορείται ως ρατσιστής ή ότι έχει κάνει μια ρατσιστική δήλωση, τότε χρησιμοποιεί κάποιες από αυτές τις τεχνικές:

- Άρνηση της πράξης- ο ομιλητής ή ο συγγραφέας αμφισβητεί ότι έκανε μια τέτοια δήλωση («Εγώ δεν είπα ποτέ κάτι τέτοιο»)
- Άρνηση του ελέγχου- ο ομιλητής ή ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι κατά λάθος έκανε αυτή τη δήλωση και ότι ήταν ατύχημα («Δεν το είπα αυτό σκόπιμα..το είπα κατά λάθος»)
- Άρνηση της πρόθεσης- ο ομιλητής ή ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι δεν εννοούσε τη δήλωση όπως φάνηκε και ότι τα λεγόμενά του παρεξηγήθηκαν («Δεν το εννοούσα έτσι..με παρεξηγήσατε»)
- Άρνηση του σκοπού για τον οποίο έγινε η δήλωση («Δεν το είπα με τέτοιο σκοπό….»)

Άμβλυνση, μετριασμός της δήλωσης, χρήση ευφημισμών για την περιγραφή αρνητικών πράξεων των άλλων («Δεν τον απείλησα, του έδωσα απλά μια φιλική συμβουλή», «Δεν την προσέβαλα, της είπα απλά την ειλικρινή μου γνώμη»)

Επιπλέον, μπορεί να χρησιμοποιηθούν γνωστικές και κοινωνικές στρατηγικές, οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν πιο ισχυρές μορφές άρνησης, όπως η απόδοση κατηγοριών στο θύμα («Δικαιολογημένα η Αστυνομία φέρθηκε σκληρά στην παρέα αυτή Αθίγγανων, αφού οι Αθίγγανοι κλέβουν και σκοτώνουν») και η αντιστροφή του ρόλου του θύτη και του θύματος («Δεν είμαστε ρατσιστές, αυτοί είναι οι πραγματικοί ρατσιστές»). Επιπλέον, συχνά χρησιμοποιούνται και δηλώσεις αποποίησης ευθύνης, οι οποίες συμβάλλουν στην άρνηση διάθεσης ρατσισμού ή περιθωριοποίησης και δίνουν έμφαση στη θετική αναπαράσταση του Εαυτού. («Δε μπορούσα να προβλέψω τις πιθανές αρνητικές συνέπειες της δράσης αυτής») Συνήθως, τέτοια γλωσσικά στοιχεία δικαιολογούν την πρακτική της περιθωριοποίησης χωρίς να χρειάζεται να χρησιμοποιηθούν απροκάλυπτες ρατσιστικές ρητορικές.

Η άρνηση της προκατάληψης συνήθως περιλαμβάνει δύο προϋποθέσεις. Πρώτον, κάνει λόγο για την ύπαρξη πραγματικής προκατάληψης, κάνοντας αναφορά σε εξτρεμιστικές, φασιστικές πολιτικές ομάδες. Έτσι, οι πιο μετριοπαθείς ρατσιστικές δηλώσεις φαντάζουν σαν μη προκατειλημμένες και μεροληπτικές, και η απόδοση κατηγοριών γι' αυτές φαντάζει ως ένα ασθενές, αβάσιμο επιχείρημα. Δεύτερον, οι συγγραφείς ή οι ομιλητές που κάνουν ρατσιστικές δηλώσεις μπορεί να ισχυριστούν

---

[1] (Wodak, 2011): Ως στρατηγική αναφέρεται ένα πλάνο πρακτικών, συμπεριλαμβανομένων και πρακτικών Λόγου, προκειμένου να επιτευχθεί ένας συγκεκριμένος κοινωνικός, πολιτικός, ψυχολογικός ή γλωσσικός στόχος.

- Αρχικά, υπάρχουν οι αναφορικές στρατηγικές, με τις οποίες τα κοινωνικά υποκείμενα δομούνται και αναπαριστώνται με τη δημιουργία ενδο- και έξω-ομάδων. Αυτό υλοποιείται με ένα σύνολο κατηγοριοποιητικών μηχανισμών, όπως μεταφορές και μετωνυμίες, καθώς και των συνεκδοχών του μέρους αντί του όλου και του όλου αντί του μέρους.
- Έπειτα, τα άτομα, τα μέλη ομάδων ή ολόκληρες οι κοινωνικές ομάδων αναπαριστώνται γλωσσικά μέσω στρατηγικών κατηγοριοποίησης. Πιο συγκεκριμένα, αυτές υλοποιούνται ως αξιολογικές αποδόσεις θετικών ή αρνητικών χαρακτηριστικών, οι οποίες αποτυπώνονται γλωσσικά μέσω υπονοουμένων ή σαφών κατηγορημάτων. Έχουν ως στόχο τον θετικό ή αρνητικό χαρακτηρισμό των κοινωνικών υποκειμένων και συνδέονται στενά με τις αναφορικές στρατηγικές.
- Μια τρίτη κατηγορία είναι οι επιχειρηματολογικές στρατηγικές, με τις οποίες οι θετικοί και αρνητικοί χαρακτηρισμοί των κοινωνικών ομάδων δικαιολογούνται.
- Επιπλέον, υπάρχουν οι εντατικοποιητικές στρατηγικές από τη μία και οι στρατηγικές μετριασμού από την άλλη. Αυτές βοηθούν στον μετριασμό και την τροποποίηση του γνωσιολογικού στάτους μιας πρότασης, ενισχύοντας ή μετριάζοντας, αντίστοιχα, την προσλεκτική δύναμη των δηλώσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι στρατηγικές αυτές συνιστούν ένα σημαντικό στοιχείο για την αναπαράσταση οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας, καθώς είτε την ενισχύουν είτε τη μετριάζουν.

Η θετική ή η αρνητική αναπαράσταση του Εαυτού και των άλλων χρειάζεται, τις στρατηγικές αυτές δικαιολόγησης και νομιμοποίησης, ως στοιχεία μιας ρητορικής πειθούς.

ότι η κριτική που ασκούν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες είναι αντικειμενική, λογική, πραγματολογική και δε στηρίζεται σε παράλογα συναισθήματα· για να το επιτύχει αυτό χρησιμοποιεί μια πληθώρα στρατηγικών νομιμοποίησης («Δεν υποστηρίζω τη βία, αλλά όταν η Κυβέρνηση δε στηρίζει τους ανθρώπους της, προφανώς και αυτοί θα στραφούν σε πραγματικές εναλλακτικές). Επιπλέον, κάθε πρακτική περιθωριοποίησης εμπλέκει Τόπους («Λαμβάνουμε αυτά τα μέτρα, γιατί είναι αναγκαία για τη σωτηρία της χώρας- ο Τόπος του σωτήρα) και στερεότυπα («ο Θεός έπλασε τον Αδάμ και την Εύα, όχι τον Αδάμ και τον Αδάμ»), που όλα συμβάλλουν στη συνδυαστική φύση του λόγου της περιθωριοποίησης (van Dijk, 1992).

Μετά από την ανακοίνωση προσβλητικών δηλώσεων, αναμένεται από τους πολιτικούς να ζητήσουν δημόσια συγγνώμη. Αυτές οι απολογίες τείνουν να είναι διφορούμενες. Αυτή τους η ασάφεια τις κάνει να μην φαντάζουν ειλικρινείς, δεν κάνουν τον δράστη να φαντάζει συνειδητοποιημένος για την απρεπή συμπεριφορά του, καθώς δεν αναλαμβάνει την ευθύνη της συμπεριφοράς αυτής (Lakoff, 2004, όπως αναφέρεται στο Wodak, 2015: 62). Οι απολογίες αυτές μπορεί να έχουν διάφορες μορφές:

- μπορεί να αναφέρονται μόνο στη μορφή, στις λέξεις δηλαδή που χρησιμοποιήθηκαν, και όχι στο περιεχόμενο αυτό καθαυτό
- μπορεί να αναφέρονται μόνο σε ένα ή μερικά στοιχεία της δήλωσης-εμμέσως, έτσι ο ομιλητής ή ο συγγραφέας επιθυμεί το κοινό να μην αντιληφθεί ότι, ουσιαστικά, δεν απολογείται για ολόκληρη τη δήλωση
- μπορεί να θολώνουν την προσβολή, χρησιμοποιώντας ευφημιστικούς ή ασαφείς όρους όταν γίνεται αναφορά στη δήλωση
- μπορεί να αναφέρονται μόνο στις συνέπειες της δήλωσης και όχι στη δήλωση αυτή καθαυτή.

Τέτοιου είδους απολογίες είναι μη επιτελεστικές. μπορεί να εκφράζουν τη θέληση ή την υποχρέωση του δράστη να απολογηθεί, μια υπόσχεση να απολογηθεί ή την αναφορά σε παλαιότερες απολογίες (Kampf, 2002, όπως αναφέρεται στο Wodak, 2015: 62). Έτσι, καθώς δεν χρησιμοποιείται συνήθως ένα ενεργητικό ρήμα στον ενεστώτα, ο δράστης εντέλει δεν απολογείται ουσιαστικά για το συμβάν. Η ασαφής αυτή γλώσσα επιτρέπει στον χρήστη να αποφύγει την απόδοση ευθυνών σ'αυτόν και κατά συνέπεια την αποτροπή ενός πολιτικού σκανδάλου (Ekström & Johansson, 2008, όπως αναφέρεται στο Wodak, 2015: 63).

Η δικαιολόγηση τέτοιων δηλώσεων στηρίζεται σε επιχειρήματα που υπόκεινται σε ένα σόφισμα, με το οποίο ο πομπός παρουσιάζεται ως αυθεντία, και γίνεται μνεία στις ιδιότητές του, στην πρόκληση των συναισθημάτων του κοινού – σόφισμα του επιχειρήματος του λαού («Αφού μας ψήφισε η πλειοψηφία του λαού, δεν γίνεται τόσος κόσμος να κάνει λάθος»), καθώς και στη χρήση άλλων σοφισμάτων ή λανθασμένων εφαρμογών επιχειρηματολογικών σχημάτων, όπως λανθασμένων αναλογιών (Το σόφισμα «κατόπιν τούτου, άρα εξαιτίας τούτου» π.χ. Παρατηρήθηκε ότι υπήρξε αυξημένη εγκληματικότητα σε μια περίοδο αφότου εισήλθαν στη χώρα μετανάστες. Άρα οι μετανάστες είναι υπεύθυνοι για την αύξηση της εγκληματικότητας.) Επιπλέον, οι πολιτικοί που προσπαθούν να αποποιηθούν τις ευθύνες τους μπορεί να χρησιμοποιήσουν μια ρητορική σωτηρίας, όπου αυτοί αυτοπροσδιορίζονται ως σωτήρες. Όταν, δε, αναλαμβάνουν την ευθύνη των δηλώσεών τους, χρησιμοποιούν διάφορες στρατηγικές νομιμοποίησης, όπως την επίκληση στην εξουσία και την αυθεντία τους, ηθικές κρίσεις και τη μυθοποίηση-την παράθεση δηλαδή μιας φανταστικής ιστορίας για το τι θα μπορούσε να είχε συμβεί αν δεν είχε ληφθεί μια απόφαση (Hansson, 2015, όπως αναφέρεται στο Wodak, 2015: 58).

Η δικαιολόγηση, επίσης, μπορεί να περιλαμβάνει άρνηση του προβλήματος, αντεπίθεση και αρνητική παρουσίαση του Άλλου. Στην περίπτωση αυτή, η επιχειρηματολογία που χρησιμοποιείται περιλαμβάνει την αντιστροφή των ρόλων του θύματος και του δράστη, δυσφήμιση και ζημιά στην υπόληψη ή και απειλή εναντίον του αντιπάλου, ή εναλλακτικούς ισχυρισμούς, οι οποίοι μετατοπίζουν την ευθύνη. Ακόμα, χρησιμοποιούνται εξομοιωτικές στρατηγικές, όπου αρνητικές δράσεις κάποιων μελών της ευπαθούς κοινωνικής ομάδας χρησιμοποιούνται για την υιοθέτηση γενικεύσεων για την ομάδα αυτή (Wodak, 2015: 60).

Ο χαρακτηρισμός κάποιων κοινωνικών ομάδων ως εσωτερικών της κοινωνίας και κάποιων ως εξωτερικών αναπότρεπτα συμπεριλαμβάνει τη χρήση στρατηγικών θετικής παρουσίασης του Εαυτού και αρνητικής παρουσίασης των άλλων. Αυτές οι στρατηγικές υποστηρίζουν τη δικαιολόγηση και τη νομιμοποίηση της συμπερίληψης κάποιων κοινωνικών ομάδων και της περιθωριοποίησης άλλων, καθώς και της δόμησης ταυτοτήτων.

Μια έννοια που υπάγεται επίσης στο πρίσμα του ρατσισμού και ειδικότερα του βιολογικού είναι αυτή της κοινωνικής διαφορετικότητας. Η κοινωνική διαφορετικότητα είναι παρόμοια με τον βιολογικό ρατσισμό καθώς συνδέει την κουλτούρα με τη φύση. Σχετίζεται με τη διαφορετική εθνική καταγωγή, θεωρεί ως δεδομένες κάποιες ψυχολογικές προδιαθέσεις, περιβαλλοντολογικούς παράγοντες ή μια συγκεκριμένη γενεαλογική σύνθεση. Υπό το πρίσμα αυτό, οι μειονότητες αντιμετωπίζονται ως διαφορετικές, ασυνήθιστες και λιγότερο ανεπτυγμένες. Γενικότερα, ο εθνικισμός σχετίζεται με τη φυλετικοποίηση των μειονοτήτων. Οι έννοιες της καθαρότητας και της αυθεντικότητας της εθνικής κουλτούρας, της γλώσσας και των εθνικών παραδόσεων, έννοιες εγγενείς με τον εθνικισμό, καταδεικνύουν ότι για αυτόν η πολιτισμική διαφορετικότητα είναι ανεπιθύμητη. Η έννοια της κοινωνικής διαφορετικότητας παρέχει ένα πεδίο για μεταβλητότητα και αλλαγή στις κοινωνικές νόρμες και στην εθνική υποταγή. Πιο συγκεκριμένα, τα μέλη των μειονοτικών ομάδων μπορεί να λάβουν συνειδητές αποφάσεις να εγκαταλείψουν κάποια, αλλά να διατηρήσουν κάποια άλλα χαρακτηριστικά της κουλτούρας τους. Ή σε άλλες περιπτώσεις, μπορεί να θέλουν να επιτύχουν πλήρη κοινωνική και πολιτική ενσωμάτωση, χωρίς όμως να απεμπλακούν από την πολιτισμική τους διαφορετικότητα.

Ως ενσωμάτωση ορίζεται η κοινωνική, οικονομική και πολιτική διαδικασία που αφορά την εισαγωγή των μεταναστών στη χώρα προορισμού τους. Για να επιτύχει η ενσωμάτωση, χρειάζεται προσπάθεια τόσο από τους μετανάστες να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα, όσο και από τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής να προσαρμοστεί στην παρουσία των μεταναστών και στην αλλαγή που επιφέρει αυτή στην κοινωνία (Triandafyllidou, 2011: 28).

Η ενσωμάτωση συχνά ταυτίζεται με την αφομοίωση. Η αφομοίωση είναι η κοινωνική διαδικασία, κατά την οποία οι μετανάστες προσαρμόζονται πλήρως στις παραδόσεις και στην κουλτούρα της χώρας υποδοχής και σταδιακά γίνονται μέρος του έθνους, εγκαταλείποντας την εθνικότητα, την κουλτούρα και τις παραδόσεις τους. Έτσι, η αφομοίωση είναι μια μονομερής διαδικασία, που περιλαμβάνει την προσπάθεια των μεταναστών να προσαρμοστούν και να συγχωνευτούν στη χώρα υποδοχής και την κυρίαρχη κουλτούρα της. Υπό το πρίσμα αυτό, η έννοια της αφομοίωσης διαφέρει από την έννοια της ενσωμάτωσης (Triandafyllidou, 2011: 28).

1.3.3. Τα στερεότυπα

[2]Τα στερεότυπα είναι νοητικές καταστάσεις, οι οποίες σχετίζονται με αρνητικές στάσεις προς κάποιες κοινωνικές ομάδες και συνδέονται με σχετικές στερεοτυπικές πεποιθήσεις. Πιο συγκεκριμένα, σε γλωσσικό επίπεδο τα στερεότυπα συνιστούν την λεκτική έκφραση μιας συγκεκριμένης πεποίθησης, η οποία προσανατολίζεται προς μια κοινωνική ομάδα, ή ένα άτομο που συνιστά μέλος της ομάδας αυτής. Το στερεότυπο συνήθως είναι ένα στοιχείο κοινής γνώσης, το οποίο σε μεγάλο βαθμό μοιράζεται μεταξύ των μελών μιας συγκεκριμένης κουλτούρας. Παίρνει τη λογική μορφή μιας κρίσης, η οποία καταλογίζει ή αρνείται, με έναν τρόπο υπεραπλουστευτικό και γενικευτικό, συγκεκριμένες ιδιότητες ή συμπεριφοριστικά σχήματα σε μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων.

Η εξωτερίκευση των προκαταλήψεων με τη μορφή των στερεοτύπων λειτουργεί ως ένας κοινωνικά ενοποιητικός και συνεκτικός τρόπος επικοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα, τα στερεότυπα, των οποίων η λειτουργία έχει ένα γνωστικό και γλωσσικό προσανατολισμό, απλοποιούν την επικοινωνία ενός ατόμου με την κοινωνική ομάδα του, ενισχύουν το αίσθημα του ανήκειν και σκιαγραφούν τις εξωτερικές κοινωνικές ομάδες

Υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες στερεοτυπικών εκφράσεων:1)Η βασική μορφή, στην οποία μπορεί να ειπωθεί πως ανήκουν όλα ταστερεότυπα, είναι αυτή των αναλυτικών υποθέσεων, οι οποίες υποτίθεται εκφράζουν την αλήθεια. Ένα χαρακτηριστικό ή ένα μοτίβο συμπεριφοράς αποδίδονται σε μια κοινωνική ομάδα. Η ομάδα αυτή είναι το υποκείμενο και το χαρακτηριστικό ή το μοτίβο συμπεριφοράς είναι το κατηγόρημα. Ένα στερεότυπο αυτής της μορφής παίρνει τη μορφή μιας δήλωσης. Είναι μια γενίκευση, η οποία υποδηλώνει ότι το χαρακτηριστικό αυτό είναι ένα στοιχειώδες, εγγενές και φυσικό στοιχείο της κοινωνικής, αυτής, ομάδας. («οι Γερμανοί είναι μεθοδικοί και εργατικοί»)

2)Τροποποιημένες, συγκρατημένες δηλώσεις, των οποίων η ισχύς είναι περιορισμένη. Τέτοιου είδους δηλώσεις χρησιμοποιούν την υποτακτική έγκλιση, τις ερωτηματικές προτάσεις και τις απρόσωπες εκφράσεις. Η σημειωτική των δηλώσεων αυτών δεν καταδεικνύει αν ο χρήστης τους απλά αναφέρει μια ηγεμονική μεροληπτική άποψη ή αν την ενστερνίζεται. (Λένε κάποιοι ότι οι Αθίγγανοι είναι επιρρεπείς στις κλοπές)

3)Ευθέως εκφρασμένα στερεότυπα, προτάσεις δηλαδή όπου ο χρήστης αναφέρεται στον εαυτό του, χρησιμοποιώντας το πρώτο πρόσωπο. (Θεωρώ ότι οι γυναίκες είναι κατώτερες από τους άνδρες, λόγω βιολογικών χαρακτηριστικών).

Τα στερεότυπα είναι ένας κοινόχρηστος τύπος κοινωνικής αναπαράστασης των μελών μιας ομάδας, τα οποία αποκτώνται μέσω των διαδικασιών της κοινωνικοποίησης και θεσπίζονται και μετατρέπονται μέσω της κοινωνικής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης. Τέτοιες στάσεις έχουν κοινωνικές λειτουργίες, όπως το να προστατέψουν τα συμφέροντα της ενδο-ομάδας. Οι γνωστικές τους δομές και οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν αντανακλούν αυτές τις κοινωνικές λειτουργίες (van Dijk, 1984: 23).

1.4. Ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην περιθωριοποίηση των μειονοτικών κοινωνικών ομάδων

---

[2] Τα παρακάτω στοιχεία είναι από (Quasthoff, όπως αναφέρεται στο Wodak & Reisigl, 1999).

Τα κυρίαρχα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης θεωρούνται θεμελιώδεις και αξιόπιστες πηγές τόσο για τις επίσημες αρχές όσο και για το κοινό, προκειμένου να μάθουν και να κατανοήσουν τα τρέχοντα γεγονότα, αλλά και να προβούν σε δράσεις (Downing & Husband, 2005, όπως αναφέρεται στο Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017).

Η επικοινωνία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με το κοινό τους, σε αντίθεση με την αυθόρμητη διαπροσωπική επικοινωνία, είναι ποικιλότροπα διαμεσολαβημένη- από το πρακτορείο ειδήσεων, τη συντακτική ομάδα, καθώς και την τεχνολογία του διαύλου που μορφοποιεί και κοινωνεί τις ειδήσεις. Επίσης, δεσμεύεται από ρητά ή άρρητα συμβόλαια- τους κανόνες ηθικής δεοντολογίας, καθώς και τις ειδησεογραφικές αξίες. Αυτά τα συμβόλαια διαμορφώνουν το ανάγλυφο της επικαιρότητας, επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την εκδοτική γραμμή των Μέσων και τυποποιούν την ατζέντα των θεμάτων. Επιπλέον, η λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης καθορίζεται από την ιστορία, τον πολιτισμό και την κυρίαρχη ιδεολογία (Πολίτης, 2014)

Ως προς την εξάρτηση των Μέσων από τον πολιτισμό και την ιδεολογία, μπορεί να διατυπωθεί πως ο πολιτισμός μιας χώρας, καθώς και η ώσμωσή του με άλλους επηρεάζουν σημαντικά τη δημοσιογραφική παράδοση μιας χώρας, διαμορφώνοντας στερεότυπα, στάσεις και αξίες. Η ιδεολογική φόρτιση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης υπάρχει πάντα· αυτή είτε εκφράζεται ρητά, ως δηλωμένη προγραμματική πρόθεση του Μέσου, είτε αποκρύπτεται υπό το πρίσμα μιας αξίωσης αμεροληψίας. Και είναι απόρροια της πρόσδεσης των Μέσων σε διάφορους οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες, που τα χρησιμοποιούν ως εργαλεία αύξησης της δύναμής τους (Πολίτης, 2014).

Προκειμένου να σκιαγραφηθεί το πολιτισμικό-ιδεολογικό προφίλ κάθε Μέσου Μαζικής Ενημέρωσης, προτείνεται ένα σχήμα πέντε αντιθετικών ζευγών:

Ύφος: πληροφοριακό όταν επιδιώκεται η ουδετεροφανής γραφή και συγκινησιακό-συναισθηματικό στην εντυπωσιαστική γραφή.

Γλώσσα: επίσημη, όταν το Μέσο προσπαθεί να αντλήσει κύρος από τη χρήση της πρότυπης γλωσσικής ποικιλίας και λόγιου λεξιλογίου, και ανεπίσημη-καθημερινή, όπου το Μέσο χρησιμοποιεί στοιχεία της καθομιλουμένης και των κοινωνικών διαλέκτων.

Διαφορά κοινωνικής ισχύος ή αλληλεγγύη: στην πρώτη περίπτωση το Μέσο δεν αμφισβητεί παγιωμένες δομές εξουσίας, ενώ στη δεύτερη αγωνίζεται για την επικράτηση κοινωνικής δημοκρατίας

Παράδοση ή νεωτερικότητα: στην πρώτη περίπτωση προτάσσεται η συνέχεια με το παρελθόν, ενώ στη δεύτερη επιδιώκεται η ρήξη με αυτό.

Εθνοκεντρισμός ή διεθνισμός: στην πρώτη περίπτωση τα Μέσα διακατέχονται από ανθρωπιστική προκατάληψη, ενώ στη δεύτερη από μια προοπτική οικουμενισμού ή έστω δημιουργικής διεπαφής μεταξύ των λαών (Cameron, 1996, όπως αναφέρεται στο Πολίτης, 2014)

Το πλαίσιο της επικοινωνίας καθώς και το πολιτισμικό-ιδεολογικό πλαίσιο τροποποιούνται κάθε φορά σύμφωνα με τον διττό επικοινωνιακό στόχο της διαμεσολαβημένης ενημέρωσης. Τα στοιχεία που την απαρτίζουν είναι η πληροφόρηση και η σαγήνευση. Η πρώτη υλοποιείται με διάφορες στρατηγικές αξιοπιστίας, οι οποίες ικανοποιούν το αίτημα της αυθεντικότητας, τη βεβαίωση δηλαδή ότι τα γεγονότα που μετατρέπονται σε ειδήσεις είναι αληθή, καθώς και το αίτημα της αλήθειας, την εξήγηση δηλαδή της εμφάνισής τους. (Charaudeau, 2005, όπως αναφέρεται στο Πολίτης, 2014). Από την άλλη, η σαγήνευση υλοποιείται με στρατηγικές καταγοήτευσης του κοινού, που εξυπηρετούν το αίτημα της

δραματοποίησης και της παιγνιώδους εκμετάλλευσης των γεγονότων (Πολίτης, 2014).

Το τοπικό συγκείμενο κάθε χώρας παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο πώς μεταδίδονται οι ειδήσεις. Η επιτυχής διάδοση των μηνυμάτων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προϋποθέτει στοχευμένες, ειδικά προσαρμοσμένες καμπάνιες, οι οποίες συνυπολογίζουν τις ιδιαίτερες κουλτούρες και το πολιτικό συγκείμενο κάθε χώρας (Berry, Garcia-Blanco & Moore, 2016: 13). Επιπλέον, οι αίθουσες σύνταξης είναι, πολλές φορές, ευάλωτες στην πίεση και στη χειραγώγηση από δυνάμεις που εναντιώνονται στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, όπως πολιτικές ελίτ και κοινωνικά δίκτυα. Πιο συγκεκριμένα, οι διάφορες πολιτικές θέσεις και ο οπορτουνισμός που διέπουν την ατζέντα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αυξάνουν τον κίνδυνο της εμφάνισης ρητορικών μίσους, στερεοτύπων και κοινωνικού αποκλεισμού των διαφόρων ευπαθών κοινωνικών ομάδων (Chouliaraki et al., 2017).

Τα άρθρα στις εφημερίδες κατέχουν σημαντικό ρόλο, καθώς όχι μόνο περιγράφουν τα γεγονότα ή παρέχουν πληροφορίες για αυτά, αλλά κυρίως επειδή περιλαμβάνουν τα πλαίσια υπό τα οποία διαμορφώνεται το πώς νιώθει, σκέφτεται και αντιδρά ο αναγνώστης απέναντι στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Αναλυτικότερα, οι ειδήσεις και η δημοσιογραφία συνιστούν θεμελιωδώς αναπαραστατικές πρακτικές, με μια κυρίαρχη ηθική και πολιτική λειτουργία στην κοινωνία μας· οικοδομούν ένα πεδίο νοημάτων, τα οποία ελέγχουν πώς θεμελιώνουμε ηθικές κρίσεις και πώς διατυπώνουμε πολιτικές αναλύσεις (Butler, 2009, στο Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017).

Θεμελιώδες χαρακτηριστικό αυτού του ρόλου της δημοσιογραφίας είναι η διαδικασία της αναγνώρισης, κατά την οποία ο τρόπος αναπαράστασης των ευπαθών κοινωνικών ομάδων καθορίζεται από τη δυνατότητα έκφρασης- ποιος μιλάει, για τι πράγμα και με ποια εξουσία (Couldry, 2008, όπως αναφέρεται στο Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017). Με το να στερούνται οι άνθρωποι αυτοί τη δυνατότητα να εκπροσωπήσουν τον εαυτό τους στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ουσιαστικά αντιμετωπίζονται σαν να μην είναι άνθρωποι (Couldry, 2010, όπως αναφέρεται στο Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017). Η αναγνώριση, λοιπόν, εδώ ορίζεται ως μια συμβολική διαδικασία, καθώς στηρίζεται στη δυνατότητα επιλογής της γλώσσας και των εικόνων από τις Ειδήσεις για την απεικόνιση των ανθρώπων αυτών, αλλά και στο γεγονός πως οι επιλογές αυτές ρυθμίζουν τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης για τις ομάδες αυτές, προτρέποντας τις πλειονοτικές ομάδες, κατ'επέκταση, να ακολουθήσουν συγκεκριμένες δράσεις (Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017).

Η κρυφή δύναμη του λόγου των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και η ικανότητα των ισχυρών κοινωνικών ομάδων να ασκούν αυτή τη δύναμη καθορίζονται από συστηματικές τάσεις στην αναμετάδοση των ειδήσεων και γενικά στις δραστηριότητες των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Ένα απλό κείμενο από μόνο του δεν είναι αρκετά σημαντικό· τα αποτελέσματα της δύναμης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι σωρευτικά, και χρησιμοποιούν την επανάληψη συγκεκριμένων τρόπων διαχείρισης της αιτιότητας και της αντιπροσώπευσης των ομάδων, καθώς και συγκεκριμένων τρόπων τοποθέτησης του αναγνώστη απέναντι στα γεγονότα (Fairclough, 1989).

Οι δημοσιογράφοι μπορούν να επηρεάσουν τους αναγνώστες τους, παράγοντας τον δικό τους λόγο ή συμβάλλοντας στην αναδιαμόρφωση του προϋπάρχοντα λόγου. Έτσι, συχνά διαμορφώνονται με την παράθεση της γνώμης αυτών που κατέχουν εξουσία και βρίσκονται σε προνομιούχες θέσεις. Αυτό είναι γνωστό ως η ιεραρχία της αξιοπιστίας, κατά την οποία η γνώμη των ανθρώπων που

κατέχουν εξουσία γίνεται πιο εύκολα αποδεκτή, καθώς θεωρείται ότι αυτοί έχουν πρόσβαση σε πιο έγκυρες πληροφορίες για κάποια θέματα από τους υπόλοιπους (Baker, 2006). Έτσι, οι πλειονοτικές κοινωνικά ομάδες αυτές αντιμετωπίζονται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως εκπρόσωποι, η προτίμηση στους οποίους τους καθιστούν τους κύριους διαμορφωτές του τρόπου παρουσίασης των θεμάτων (Hall et al, 1978, όπως αναφέρεται στο Baker, 2006).

Παρόλα αυτά, το κοινό δεν είναι παθητικό. Τα νοήματα δημιουργούνται από την αλληλεπίδραση μεταξύ ενός κειμένου και των αναγνωστών του. Έτσι, ένα κείμενο μπορεί να αποκτήσει νόημα μόνο όταν οι αποδέκτες του αλληλεπιδρούν με αυτό (McIlvenny, 1996, όπως αναφέρεται στο Baker, 2006). Πιο συγκεκριμένα, η αναγνωστική κατανόηση νοείται ως ένα συνθετικό αποτέλεσμα τριών αλληλεπιδρώντων παραγόντων -αναγνώστης, κείμενο, συγκείμενο. Ο αναγνώστης, δηλαδή, αντιλαμβάνεται τα ρητά νοήματα ενός κειμένου, μέσα από την αποκωδικοποίηση της μορφής και του περιεχομένου του, ενώ το προσεγγίζει ερμηνευτικά και κριτικά, προκειμένου να αποκαλύψει τις υποδηλώσεις του. Εμπλέκεται, δε, σε μια διαδικασία δημιουργικής αναπλαισίωσής του, μια διαδικασία η οποία είναι προσωπική και καθορίζεται από το περιβάλλον και τα βιώματα του αναγνώστη (Giasson, 2014, όπως αναφέρεται στο Ιακωβίδης, 2019).

Στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, οι μετανάστες είναι μια διφορούμενη φιγούρα. Από τη μία αναπαρίστανται ως θύματα, από την άλλη ως τρομοκράτες. Και οι δύο αυτές όψεις καθιστούν προβληματική την ανθρώπινη απεικόνισή τους (Malkki, 1996). Η αναπαράστασή τους ως θύματα συνδέεται με τη μαζικοποίηση, καθώς αναπαρίστανται αποκλειστικά ως ένας αριθμός, μια στατιστική αναφορά ή ως μια αδιάκριτη μάζα από ατυχή μέλη (Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017). Επιπλέον, σχετίζεται με την παθητικοποίηση, όπου αναπαρίστανται ως παθητικά μέλη που δεν μπορούν να πάρουν τις καταστάσεις στα χέρια τους και δεν έχουν πολιτική ελευθερία (Owens, 2011, όπως αναφέρεται στο Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017).

Στον αντίποδα των παραπάνω αναπαραστάσεων, υπάρχει η έννοια της κυριαρχίας, σύμφωνα με την οποία οι μετανάστες αναπαρίστανται ως ενεργά, αισιόδοξα άτομα, τα οποία έχουν τη διάθεση να βλάψουν τις κοινωνίες στις οποίες εγκαθίστανται. Η αναπαράσταση αυτή εκφυλίζει επίσης την ανθρώπινη παρουσίαση των ομάδων αυτών, καθώς τις αντιμετωπίζει ως απρόσωπους ξένους, που απειλούν την ασφάλεια των τοπικών κοινωνιών, καθώς μπορεί να γίνουν εν δυνάμει τρομοκράτες(Malkki, 1996). Η αντιμετώπισή τους αυτή ως εγκληματιών κινητοποιεί αισθήματα φόβου απέναντί τους και νομιμοποιεί πρακτικές, όπως η συγκέντρωση αυτών σε καταυλισμούς ή η απέλασή τους (Bleiker, 2013, όπως αναφέρεται στο Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017). Αξίζει να τονιστεί πως η αναπαράστασή τους ως θύματα ή ως εγκληματίες πολλές φορές συνυπάρχουν στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017). Εντούτοις, η πολιτική ιδεολογία κάθε εφημερίδας επηρεάζει το σε ποια από αυτές τις αναπαραστάσεις θα εστιάσει περισσότερο-έτσι μια εφημερίδα διαποτισμένη από την αριστερή ιδεολογία θα εστιάσει περισσότερο στην παρουσίαση των ομάδων αυτών ως θύματα, σε αντίθεση με μια συντηρητική εφημερίδα, η οποία θα τις παρουσιάσει περισσότερο ως εγκληματίες (Sakellariou, 2017).

1.5. Το Ισλάμ στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Η πολιτική της Ευρώπης, όσον αφορά τα σύνορά της, σχετίζεται με την προστασία τους ενάντια σε πιθανές απειλές και με μια μέριμνα για την προάσπιση των αναγκών των μεταναστών-μια πολιτική, που χαρακτηρίζεται ως ανθρωπιστική ασφαλειοποίηση.(humanitarian securitization). Η ανθρωπιστική ασφαλειοποίηση συμβάλλει στην εγκαθίδρυση συμβολικών συνόρων-αναπαραστατικές πρακτικές αποκλεισμού, οι οποίες παράλληλα με τη γεωπολιτική προστασία των γεωγραφικών συνόρων της Ευρώπης, συστηματικά κρατούν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες εκτός του συμβολικού χώρου των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017).

Όσον αφορά τη θρησκευτική διαφορετικότητα, σε διάφορες τηλεμαχίες ή στις ειδήσεις των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, όταν γίνεται λόγος για αυτή, οι συγγραφείς ή οι ομιλητές χρησιμοποιούν συχνά επιχειρήματα για την κουλτούρα, την οποία απεικονίζουν ως μια οριοθετημένη οντότητα, η ακεραιότητα της οποίας απειλείται από την παρουσία μελών που παρουσιάζονται να ανήκουν σε μια άλλη κουλτούρα και δεν φαίνονται διατεθειμένα να μάθουν και να υιοθετήσουν τις συμβάσεις της πλειονοτικής ομάδας. Στην ανάπτυξη τέτοιου είδους επιχειρηματολογίας, η κουλτούρα προσεγγίζεται ως μια στατική οντότητα, την οποία κάποιος απλά γνωρίζει ή δεν γνωρίζει, έχει ή δεν έχει (Wodak, 2015).

Γενικότερα υπάρχει στενή σχέση της θρησκείας με την κουλτούρα. Η θρησκεία συγκροτεί την κουλτούρα και κάθε μελέτη που αφορά την έννοια της κουλτούρας, θα πρέπει να περιλαμβάνει και μελέτη της θρησκείας (Beyes, 2017). Η θρησκεία είναι έκφραση της κουλτούρας (Boyer, 2001: 47, όπως αναφέρεται στο Beyes, 2017). Η θρησκεία καθορίζεται από την κουλτούρα, αλλά και τη διαμορφώνει. έχει έναν κατευθυντικό ρόλο, καθώς παρέχει στην κοινωνία κάποια κριτήρια, με τα οποία αυτή διαμορφώνει την ταυτότητά της στον κόσμο Επίσης, στον αγώνα για υπεροχή κάποιων κοινωνικών ομάδων έναντι άλλων σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες, χρησιμοποιείται ως επιχείρημα η υπεροχή της κουλτούρας κάποιων ομάδων έναντι άλλων και ένα χαρακτηριστικό που χρησιμοποιείται για να ενισχυθεί το επιχείρημα αυτό είναι και η θρησκεία. (Beyes, 2017).

Η Πολιτική των Συνόρων είναι μέρος της πολιτικής της εθνικής ταυτότητας. Για αυτήν, ολοένα και περισσότερο παίζει σημαντικό ρόλο η χρήση της εθνικής γλώσσας, η εθνικότητα και η κουλτούρα του ατόμου. Πιο συγκεκριμένα, σχετίζεται με μια γλωσσική πολιτική, η οποία συνεπάζεται τη χρήση της εθνικής γλώσσας, υποδηλώνοντας μια ομογενή γλώσσα, κουλτούρα και επικράτεια. Η πολιτική αυτή σχετίζεται με εθνικιστικές πολιτικές (Wodak, 2015: 2).

Η σύγχρονη πολιτική θεωρία έχει μετατρέψει τη θεώρηση των συνόρων από ένα σύνολο από καθορισμένες εδαφικές γραμμές σε μια διαδικαστική σύλληψη, που αντιμετωπίζει τα σύνορα με όρους δράσης και κατασκευής. Αντλώντας από τη θεώρηση αυτή, η ανθρωπιστική ασφαλειοποίηση αντιμετωπίζει την παγκόσμια εξουσία λιγότερο ως τη στρατιωτική προστασία μιας καθορισμένης περιοχής και περισσότερο ως τη διοικητική ταξινόμηση και ρύθμιση των εδαφών, των σχέσεων και των μετακινήσεων στην παγκόσμια σφαίρα (Waever, 1995). Πιο συγκεκριμένα, η ασφαλειοποίηση χρησιμοποιεί τη συμβολική δύναμη της επικοινωνίας για να παραγάγει και να κυκλοφορήσει νοήματα για διαφορετικούς πληθυσμούς. Έτσι, δεν αντιμετωπίζει τα σύνορα ως γεωγραφικές οντότητες, που χωρίζουν τις Ευρωπαϊκές από τις μη Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά στηρίζεται σε μια συμβολική πρακτική της θεμελίωσης συνόρων, με βάση την οποία στοχεύει στη ρητορική αναγνώρισης και

ελέγχου της κινητικότητας συγκεκριμένων ανθρώπων, υπηρεσιών και αγαθών, που λειτουργούν εντός της δικαιοδοσίας της (Vaughan-Williams, 2015).

Η ασφαλειοποίηση, λοιπόν, είναι κατά κύριο λόγο μια συμβολική διαδικασία, η οποία στηρίζεται στη θεωρία των προσλεκτικών πράξεων και δομεί τα υποκείμενα και τα αντικείμενά της μέσω της γλώσσας (Burgess, 2010, όπως αναφέρεται στο Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017). Η εξέλιξη της τεχνολογίας και ο ρόλος των ψηφιακών πλατφόρμων στη συμβολική παραγωγή της ασφάλειας έχει διευρύνει τον εννοιολογικό τομέα των συνόρων, ώστε αυτά να περικλείουν όχι μόνο τη γλώσσα ως τη συμβολική δύναμη της ασφάλειας αλλά και την τεχνολογία. Η επικοινωνιακή αρχιτεκτονική θεωρείται θεμελιώδης συνθήκη των συνόρων (Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017).

Αυτή η διττή προσέγγιση των συνόρων ως αναπαραστατικών και ως τεχνολογικών τα καθιστά διεργασίες κοινωνικού διαχωρισμού. Πιο συγκεκριμένα, ο μετανάστης γίνεται έρμαιο της πολιτικής της ανθρώπινης κινητικότητας στα σύνορα, κατά την οποία ο μετανάστης δεν είναι μια σταθερή, προκαθορισμένη οντότητα, αλλά καταλαμβάνει μια μεταβλητή κοινωνική θέση. Αναλυτικότερα, η σύγχρονη θεώρηση του μετανάστη δομείται από δύο αλληλοσυγκρουόμενες όψεις: αυτή του μετανάστη ως απειλή, και ενός ανθρώπου που υποφέρει και χρειάζεται βοήθεια. Η ένταση, λοιπόν, που προκύπτει από αυτή τη διφορούμενη θεώρηση οδηγεί την Ευρωπαϊκή πολιτική να οδηγείται ταυτόχρονα προς μια υποκριτική φιλελεύθερη δημοκρατία και προς την ανάγκη για έναν ενισχυμένο έλεγχο των συνόρων (Nail, 2016, όπως αναφέρεται στο Chouliaraki, Georgiou & Zaborowski, 2017).

Οι Μουσουλμάνοι μετανάστες στην Ευρώπη χαρακτηρίζονται από ποικιλομορφία. Οι άνθρωποι που την απαρτίζουν προέρχονται από διαφορετικές χώρες και χαρακτηρίζονται από ποικιλία στις μεταναστευτικές τους ιστορίες. Η μειονότητα αυτή αντιμετωπίζει διακρίσεις στον τομέα της εργασίας, στην εκπαίδευση, στον τομέα της στέγασης και της κοινωνικής ζωής. Ως επί το πλείστον, οι Μουσουλμάνοι αντιμετωπίζουν θρησκευτικό ρατσισμό. Υπάρχει, επιπλέον η γενική τάση να ταυτίζονται οι μετριοπαθείς Μουσουλμάνοι με τους Ισλαμιστές φονταμενταλιστές. Πιο συγκεκριμένα, οι Μουσουλμάνοι στην Ευρώπη δεν μπορούν να θεωρηθούν μια ομοιόμορφη ομάδα, καθώς προέρχονται από διαφορετικές χώρες, μιλούν διαφορετικές γλώσσες, ακολουθούν διαφορετικές εκδοχές του Ισλάμ και διαφέρουν ως προς την ένταση των πεποιθήσεών τους. Παρόλα αυτά, οι Μουσουλμάνοι απεικονίζονται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και στον λόγο της Πολιτικής Γραμμής σαν μια ενιαία κοινότητα, ως ένας πληθυσμός που μοιράζεται κοινά χαρακτηριστικά και μπορεί να είναι διαχειρίσιμη με τις ίδιες πρακτικές ή να μην μπορεί να προσαρμοστεί ή να ενσωματωθεί στη χώρα υποδοχής.

Από τη δεκαετία του 1990, υπάρχει μια τάση στην Ευρώπη να κατηγοριοποιεί τους μετανάστες με βάση τη θρησκεία τους και όχι με βάση το εθνοπολιτισμικό τους υπόβαθρο. Έτσι, γίνεται λόγος για το πρόβλημα του Ισλάμ, το οποίο, καθώς αντιμετωπίζεται ως φονταμενταλιστική θρησκεία, θεωρείται ότι έρχεται σε σύγκρουση με τις αξίες της Δύσης, ιδιαίτερα με αυτές της δημοκρατίας και της ισότητας. Οιι κοινωνικοί επιστήμονες χρησιμοποιούν τους όρους Ισλαμοφοβία και Μουσουλμανοφοβία για να αναλύσουν αυτά τα φαινόμενα. Πιο συγκεκριμένα, η Ισλαμοφοβία είναι ο παράλογος φόβος και η προκατάληψη εναντίον του Ισλάμ ως θρησκείας και ως κουλτούρας, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα διαφορετικά ισλαμικά θρησκευτικά ρεύματα. Με τον όρο Μουσουλμανοφοβία ορίζεται ο παράλογος φόβος και η προκατάληψη εναντίον των Μουσουλμάνων σε ατομικό επίπεδο, ήτοι η πεποίθηση πως όλοι οι Μουσουλμάνοι αντιμετωπίζουν τη θρησκεία τους με έναν φανατικό, απολυταρχικό τρόπο, αντίθετο με τις κυρίαρχες δυτικές αξίες.

Κατά συνέπεια, οι Μουσουλμάνοι σε πολλές περιπτώσεις αντιμετωπίζουν διακρίσεις, όσον αφορά στον τομέα της εργασίας, της στέγασης και της κοινωνικής ζωής, ενώ έχουν παρατηρηθεί και οξυμένες συγκρούσεις μεταξύ των εθνικών πλειονοτήτων και των εθνικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων, κυρίως με τις περιθωριοποιημένες Μουσουλμανικές κοινότητες (Triandafyllidou, 2011: 50).

Στην Ελλάδα υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός μουσουλμάνων. Οι γηγενείς Μουσουλμάνοι είναι κυρίως Πομάκοι, Ρομά και Τούρκοι, σημαντικός αριθμός των οποίων κατοικεί στη Δυτική Θράκη. Οι Μουσουλμάνοι μετανάστες στην Ελλάδα κατάγονται κυρίως από τη νοτιοανατολική Ασία. Είναι κυρίως οικονομικοί μετανάστες ή μετανάστες πολέμου.

Η Ελλάδα είναι μια ευρωπαϊκή χώρα, της οποίας η δόμηση της ταυτότητας έχει έναν ισχυρό εθνικά προσανατολισμένο χαρακτήρα. Το έθνος ορίζεται στη βάση της εθνικής καταγωγής (Έλληνας), μιας κοινής εθνικής κουλτούρας και θρησκείας, ενώ για πολλά χρόνια, οι κατά τόπους διαφορές των επιμέρους κοινοτήτων ήταν δευτερεύουσας σημασίας για την εννοιολόγηση της ελληνικής ταυτότητας.

Στην Ελλάδα, η θρησκεία συνιστά βασικό κομμάτι της εθνικής ταυτότητας-η ταυτότητα του Έλληνα πολλές φορές συνδέεται με την ταυτότητα του ορθόδοξου χριστιανού. Με την άφιξη μεταναστών, λοιπόν, μεταξύ αυτών και Μουσουλμάνων, υπήρξε θρησκευτική ποικιλομορφία στην Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια, όμως, λόγω της μεγάλης εισροής μεταναστών και προσφύγων κυρίως μουσουλμάνων, έχει υπάρξει θρησκευτική ποικιλομορφία και αλλαγές στη νομοθεσία του κράτους. Ενδεικτικά, οι τροποποιήσεις στο νόμο περί ιθαγένειας έχει διχάσει την κοινή γνώμη, καθώς ένας αριθμός ανθρώπων με ελληνική καταγωγή αντιδρά στην απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας από ανθρώπους μη ελληνικής καταγωγής.

Το θέμα του Ισλάμ στην Ελλάδα έχει αποτελέσει επίμαχο ζήτημα συζητήσεων και αίτιο αντιπαράθεσης μεταξύ ατόμων και των πολιτικών ομάδων. Η μεταναστευτική κρίση των τελευταίων χρόνων έχει οδηγήσει στην έλευση μεγάλου αριθμού παράτυπων Μουσουλμάνων μεταναστών, οι οποίοι φέρουν μαζί τους τα έθιμα και τις παραδόσεις τους. Για παράδειγμα ένα από τα επίμαχα ζητήματα στην Ελλάδα συνιστά η κατά τόπους ίδρυση τζαμιών (Triantafyllidou, 2011: 21).

Από το 2015 και μετά, λόγω του πολέμου στη Συρία και των φρικαλεοτήτων του ISIS, έρχεται στην Ελλάδα ένας πολύ μεγάλος αριθμός μεταναστών από τις εμπλεκόμενες χώρες. Γενικότερα, οι προκλήσεις που προκύπτουν από αυτό το ζήτημα είναι κυρίως νομικές και κοινωνικο-οικονομικές· ειδικότερα, γίνεται συχνά συζήτηση για το γεγονός πως αυτοί οι άνθρωποι έρχονται παράτυπα, δε διαθέτουν τα απαραίτητα νομικά έγγραφα, ενώ κρίσιμα ζητήματα θεωρούνται η εύρεση εργασίας, στέγασης και εκπαίδευσής τους, και τις πιθανές συνέπειες που μπορεί να έχει αυτό στις κυρίαρχες εθνικές κοινωνικές, μορφωτικές και επαγγελματικές δομές. Επιπλέον, μέσα από τον Λόγο ακροδεξιών πολιτικών κομμάτων, ένα θέμα που τίθεται επί τάπητος είναι κατά πόσο οι άνθρωποι αυτοί εγκυμονούν κινδύνους για τη θρησκεία της χώρας. Έτσι, παρατηρούνται δύο κατευθύνσεις στην κοινωνία: από τη μία πλευρά, παρατηρείται αλληλεγγύη από τις πλειονοτικές ομάδες προς τους πληθυσμούς αυτούς, αλλά από την άλλη παρατηρούνται ρατσιστικές εκφράσεις βίας (Sakellariou, 2017).

Εκτός από την ύπαρξη Μουσουλμάνων μεταναστών στην Ελλάδα, υπάρχει μια μουσουλμανική μειονότητα, η οποία διαμένει μόνιμα στη Δυτική Θράκη Σε αυτήν. παρέχεται ένα σύνολο από ειδικά θρησκευτικά και εκπαιδευτικά δικαιώματα για την εθνική Μουσουλμανική μειονότητά της. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται δίγλωσσα ελληνοτουρκικά σχολεία, θρησκευτικά Λύκεια, καθώς και η εφαρμογή της

Σαρίας για οικογενειακά ζητήματα και ζητήματα κληρονομιάς.[3] Τα δικαιώματα αυτά, ενώ έχουν επιτρέψει στην κοινότητα αυτή να διατηρήσει τα πολιτισμικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά της, εντούτοις, την κάνουν να μην εναρμονίζεται με τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες της ευρύτερης περιοχής και της χώρας, και θεσπίζουν μια νομοθεσία απολιθωμένη και αποκομμένη από την Ελληνική κοινωνία. Η ύπαρξη της μειονότητας αυτής προκαλεί συχνά ταραχή στους κύκλους των πολιτικών ελίτ και διχάζει την κοινή γνώμη. Επιπλέον, οι υπο-ομάδες που τη συνιστούν τείνουν να συγκροτήσουν μια ενιαία τουρκική ταυτότητα, κάτι που η ελληνική Πολιτεία αρνείται να αναγνωρίσει, φοβούμενη να τους παραχωρήσει συλλογικά εθνικά δικαιώματα(Triantafyllidou, 2011: 51).

Ύστερα από όλα αυτά γίνεται κατανοητό πως ένα πολύ σημαντικό ερευνητικό θέμα είναι το πώς απεικονίζεται το Ισλάμ στον Ελληνικό Τύπο. Σχετικά με το θέμα αυτό έχει υπάρξει ένα πλήθος προηγούμενων ερευνών.

Ένα ενδιαφέρον εύρημα είναι πως η αναπαράσταση των Μουσουλμάνων και του Ισλάμ επηρεάστηκε σε σημαντικό βαθμό με το γεγονός της πτώσης των Δίδυμων Πύργων στις 11 Σεπτεμβρίου (Brown, 2006, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017). Πιο συγκεκριμένα, μετά το γεγονός αυτό, η αναπαράσταση των Μουσουλμάνων και του Ισλάμ από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ήταν κυρίως αρνητική και παρουσιάζονταν υπό το πρίσμα του θρησκευτικού εξτρεμισμού και της σύγκρουσης του πολιτισμού και της κουλτούρας τους με τη Δύση (El-Aswad, 2013; Kumar, 2010, όπως αναφέρονται στο Ahmed & Matthes, 2017). Στον αμερικάνικο Τύπο, διάφορες εφημερίδες χρησιμοποίησαν αρνητικούς χαρακτηρισμούς, μεταξύ των οποίων την παρουσίαση των Μουσουλμάνων ως τρομοκρατών, εξτρεμιστών, φονταμενταλιστών, φανατικών και ριζοσπαστικών, ενώ κατηγόρησαν το Ισλάμ ως μια σεξιστική, τρομοκρατική κουλτούρα, ασύμβατη με τη λογική (Ahmed & Matthes, 2017). Σε άλλες χώρες, το γεγονός της πτώσης των Δίδυμων Πύργων πυροδότησε επίσης την προκατάληψη απέναντι στους Μουσουλμάνους- όπως στην Αγγλία (Sheridan, 2006, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017) και στον Καναδά (Poynting & Perry, 2007, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017). Γενικά, δόθηκε έμφαση στην παρουσίαση των Μουσουλμάνων ως απειλή για τις δυτικές αξίες της δημοκρατίας και της ελευθερίας (Osuri & Banerjee, 2004, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017).

Τα ευρήματα προγενέστερων ερευνών γενικά καταδεικνύουν πως η παρουσίαση των Μουσουλμάνων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης συνδέεται πολύ συχνά με την τρομοκρατία. Αυτό, δε, ενισχύεται κάθε φορά που λαμβάνει χώρα κάποιο τρομοκρατικό χτύπημα (Ahmed & Matthes, 2017). Η αναπαράσταση του Ισλάμ υπό το πρίσμα της τρομοκρατίας και του φονταμενταλισμού σχετίζεται με την ανάπτυξη του ρατσισμού, καθώς στην περίπτωση που λαμβάνει χώρα συζήτηση για κάποιο κοινωνικό θέμα, όπως η παροχή ασύλου, τέτοιου είδους αναπαραστάσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποτροπή των ομάδων αυτών από τέτοιου είδους δικαιώματα (Saeed, 2007, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017). Επιπλέον, μετά την τρομοκρατική επίθεση στις 7 Ιουλίου στο Λονδίνο και την επίθεση στο Διεθνές Αεροδρόμιο του Glasgow το 2007, τα αγγλικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης χρησιμοποίησαν στερεοτυπικές αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων τρομοκρατών (Ewart, 2012; Shaw, 2012, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017). Επίσης, κάποια αρνητικά γεγονότα μπορούν να πυροδοτήσουν την αρνητική αναπαράσταση του Ισλάμ από τον Τύπο. Για παράδειγμα, το 2004, η εκτέλεση του

[3] Από το 2014, υπάρχει η δυνατότητα να μην εφαρμόζουν οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης τον νόμο αυτόν, αν δεν το επιθυμούν.

Δανού παραγωγού Theo Van Gogh ενίσχυσε την αρθρογραφία του δανέζικου Τύπου σχετικά με το Ισλάμ, στην οποία ενισχύθηκε η ανάδειξη της υπερτερότητας της δανέζικης κοινωνίας σε σχέση με το Ισλάμ (D' Haenens & Bink, 2007, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017).

Μια ακόμα κατηγορία αναπαραστάσεων του Ισλάμ είναι αυτή που σχετίζεται με τις Μουσουλμάνες γυναίκες. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης πολλές φορές παρουσιάζουν τις Μουσουλμάνες γυναίκες ως θύματα της ίδιας της κουλτούρας τους και ως μια απειλή για τον εκσυγχρονισμό της ταυτότητας των γυναικών στις αναπτυγμένες χώρες (Navarro, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017). Ειδικότερα μετά την πτώση των Δίδυμων Πύργων, τα δυτικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης παρουσιάζουν τις Μουσουλμάνες γυναίκες σαν καταπιεσμένα θύματα, τα οποία έχουν την ανάγκη απελευθέρωσης από μια βίαιη θρησκεία που καταπιέζει τις γυναίκες, ενώ τις αντιμετωπίζουν με προκατάληψη και ως ανίκανες να ενσωματωθούν στην κοινωνία (Ahmed & Matthes, 2017).

Ενδιαφέρον έχει η επίδραση του γεγονότος της πτώσης των Δίδυμων Πύργων στην παρουσίαση της ισλαμικής μανδήλας. Πριν το γεγονός αυτό, παρουσιαζόταν ως ένα αντικείμενο που φέρει μυστήριο, ερωτισμό και εξωτικισμό· μετά, όμως, από αυτό, η μανδήλα αποτέλεσε αντικείμενο μιας ανεπιθύμητης διαφορετικότητας, υπό το πρίσμα μιας ξενοφοβικής, ισλαμοφοβικής ρητορικής (Donnell, 2003: 123, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017). Ειδικότερα, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης διαμόρφωσαν την πεποίθηση πως οι καλυμμένες με τη μανδήλα Μουσουλμάνες γυναίκες δεν θα πρέπει να αποτελέσουν μέρος της προοδευτικής δημόσιας σφαίρας (Byng, 2010, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017).

Οι Μουσουλμάνοι πολλές φορές παρουσιάζονται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως μια κατώτερη, απειλητική και ανήθικη κοινότητα, η οποία πολεμάει τις δημοκρατικές Δυτικές κοινωνίες (Ahmed & Matthes, 2017). Ειδικότερα στην περίπτωση των μεταναστών, σε πολλές περιπτώσεις αυτοί παρουσιάζονται ως απειλή για τις τοπικές κοινωνίες (Hussain, 2007, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017). Πολλές φορές πυροδοτούν συζητήσεις για το αν τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά που φέρουν οι Μουσουλμάνοι μετανάστες μπορούν να ταιριάξουν στις αξίες της Δύσης· για παράδειγμα, ο γερμανικός Τύπος εστίασε στα εγκλήματα τιμής και στους εξαναγκασμούς σε γάμο των Μουσουλμάνων μεταναστριών (Ehrkamp, 2010, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017), ενώ ο γαλλικός Τύπος και ο Τύπος της Νέας Ζηλανδίας υπέβαλλε τους Μουσουλμάνους μετανάστες σε κατηγοριοποίηση, σκληρή απόδοση στερεοτύπων, προκατάληψη και καχυποψία (Kabir, 2010, όπως αναφέρεται στο Ahmed & Matthes, 2017).

2. Η μεθοδολογία της έρευνας

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε ένα μεθοδολογικό εργαλείο, το οποίο αποτελεί συνέργεια τη γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου.

2.1. Η γλωσσολογία σωμάτων κειμένων

Ένα σώμα κειμένων αποτελεί μια συστηματική συλλογή γλωσσικών δεδομένων που προέκυψαν με φυσικό τρόπο. Περιλαμβάνει μια συλλογή μεγάλου όγκου γλωσσικών δεδομένων, τα οποία αποθηκεύονται σε ηλεκτρονική μορφή με τέτοιο τρόπο ώστε να

μπορούν να ανακαλούνται γρήγορα και με ακρίβεια (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 13).

Ως σώμα κειμένων ορίζεται ένα εκτεταμένο δείγμα αυθεντικής χρήσης της γλώσσας που εξετάζεται, το οποίο συγκροτείται και χρησιμοποιείται ως πηγή στοιχείων, προκειμένου να δημιουργηθούν ή να εξεταστούν υποθέσεις για τη φύση της γλώσσας αυτής (Sampson, 2001, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 15). Σύμφωνα με έναν άλλον ορισμό, σώμα κειμένων θεωρείται μια πεπερασμένη συλλογή από μηχανο-αναγνώσιμα κείμενα, τα οποία επιλέγονται με τρόπο τέτοιο ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικά μιας γλώσσας, ή μιας γλωσσικής ποικιλίας (McEnery & Wilson, 1996, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 16), ενώ κατά έναν ακόμα ορισμό, σώμα κειμένων είναι μια συλλογή γλωσσικών τμημάτων, που επιλέγονται και διατάσσονται σύμφωνα με συγκεκριμένα γλωσσολογικά κριτήρια, προκειμένου να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αντιπροσωπευτικό δείγμα μιας συγκεκριμένης γλώσσας (Sinclair, 1996, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 16). Αργότερα, ο Sinclair (2005, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 16), θα προσθέσει έναν ακόμα ορισμό για τα σώματα κειμένων, σύμφωνα με την οποία αυτά είναι συλλογές κομματιών από γλωσσικά κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή, τα οποία επιλέγονται με βάση κάποια εξωτερικά κριτήρια προκειμένου να αντιπροσωπεύουν, στον βαθμό που αυτό είναι δυνατόν, μια γλώσσα ή μια γλωσσική ποικιλία.

Η έρευνα που στηρίζεται σε σώματα κειμένων αντλεί από έτοιμες συλλογές γλωσσολογικού υλικού, που προέρχεται από τη λεκτική αλληλεπίδραση μεταξύ ομιλητών στην περίπτωση του προφορικού λόγου ή μεταξύ συγγραφέων και αναγνωστών στην περίπτωση του γραπτού λόγου. Τα κείμενα που περιλαμβάνονται στα σώματα κειμένων δημιουργούνται κάθε φορά για τους σκοπούς της εκάστοτε επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 14).

Πιο αναλυτικά , τα δεδομένα των σωμάτων κειμένων χαρακτηρίζονται από τα εξής στοιχεία:

1)είναι εμπειρικά, βασίζονται δηλαδή στην πραγματικότητα γλωσσικών αλληλεπιδράσεων που προϋπάρχουν

2)είναι συστηματικά, καθώς έχουν συλλεγεί με βάση συγκεκριμένα κριτήρια και αρχές.

3)είναι αυθεντικά, αφού προέρχονται από την αυθόρμητη φυσική παραγωγή λόγου των ομιλητών μιας γλώσσας.

4)είναι κειμενικά, περιλαμβάνουν δηλαδή ολόκληρα κείμενα ή τμήματα κειμένων είναι εκτεταμένα, καθώς χαρακτηρίζονται από μεγάλο όγκο (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 15).

Τα σώματα κειμένων επιτρέπουν στον ερευνητή να προχωρήσει πέρα από τα μεμονωμένα κείμενα και να εξετάσει με ευκολία ποσοτικά σχήματα ιδεολογικού νοήματος σε έναν μεγάλο αριθμό κειμένων (O' Halloran, 2010), επιτρέποντάς του έτσι να προβεί σε αξιόπιστες γενικεύσεις (Orpin 2005, όπως αναφέρεται στο Sakellariou, 2017).

Σημαντικό χαρακτηριστικό των σωμάτων κειμένων είναι ο πεπερασμένος χαρακτήρας τους, το γεγονός δηλαδή ότι αποτελούν συλλογές υλικού με συγκεκριμένα, διακριτά όρια. Το χαρακτηριστικό αυτό ευνοεί την αρχή της ολικής εξηγησιμότητας, σύμφωνα με την οποία μέσω των σωμάτων κειμένων, διαπιστώνεται αν μια συγκεκριμένη ερευνητική υπόθεση επαληθεύεται ή διαψεύδεται από το σύνολο των παραδειγμάτων που παρέχει το εξεταζόμενο σώμα κειμένων. Ο ερευνητής, δηλαδή, έχει την υποχρέωση να προσπαθεί να ερμηνεύει όλα τα στοιχεία που προκύπτουν από την ανάλυση ενός σώματος κειμένων (Γούτσος & Φραγκάκη,

2015, σελ. 16). Οι ιδιότητες των σωμάτων κειμένων ενισχύουν την επαληθευσιμότητα της μεθόδου στη γλωσσολογική έρευνα, καθώς οι ερευνητικές υποθέσεις που διατυπώνονται και ελέγχονται με τη βοήθεια των σωμάτων κειμένων μπορούν να διαπιστωθούν δημόσια, να διαψευστούν από διαφορετικά ή περισσότερα δεδομένα και να ελεγχθούν από άλλους ερευνητές, όταν αυτοί ακολουθήσουν την ίδια μέθοδο. Η επαναληψιμότητα αυτή της μεθόδου ενισχύει την επιστημονική επάρκεια των αναλύσεων που χρησιμοποιούν σώματα κειμένων, αλλά και διευρύνει τον δημόσιο έλεγχο των ερευνητικών διαδικασιών, καθώς όλοι όσοι διαθέτουν πρόσβαση σε ένα σώμα κειμένων, πάνω στο οποίο έγινε μια έρευνα, μπορούν να ελέγξουν τα αποτελέσματά της (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 19).

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές προσφέρουν τη δυνατότητα για αποθήκευση σε ψηφιακή μορφή μεγάλου όγκου δεδομένων και την ανάκλησή αυτών με εύκολες διαδικασίες. Για τον λόγο αυτόν, τα σώματα κειμένων στη γλωσσολογία είναι πλέον ταυτόσημα με την έννοια των ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων. Επιπλέον, Επιπλέον, χάρη στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων αποφεύγονται τυχόν προκαταλήψεις του ερευνητή που μπορεί να εστιάσει σε συγκεκριμένα κείμενα και όχι σε άλλα, καθώς με τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων ο όγκος των δεδομένων είναι πολύ μεγάλος (Hatzidaki & Goutsos, 2017).

Ένα σώμα κειμένων πρέπει να είναι κατάλληλο για ηλεκτρονική χρήση και ειδικά κωδικοποιημένο ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε τυποποιημένες και ομοιογενείς εργασίες ανάκτησης γλωσσικών πληροφοριών. Αυτή η ηλεκτρονική διάσταση των σωμάτων κειμένων επιτρέπει άμεση πρόσβαση στο γλωσσικό υλικό με ταχύτητα και ακρίβεια, καθώς ο ηλεκτρονικός υπολογιστής έχει τη δυνατότητα να ανακαλεί με μεγάλη ταχύτητα όλες τις εμφανίσεις ενός γλωσσικού στοιχείου που αντιστοιχούν σε μια αναζήτηση, χωρίς να εμφανίζει άσχετα στοιχεία από αυτό που αναζητήθηκε (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 17).

Η αποθήκευση του γλωσσικού υλικού των σωμάτων κειμένων σε ψηφιακή μορφή επιτρέπει επίσης τον χειρισμό του με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Ενδεικτικά, υπάρχει η δυνατότητα λημματοποίησης, επισημείωσης, συντακτικού σχολιασμού, καθώς και στατιστικής επεξεργασίας των δεδομένων, καθώς και επεξεργασίας αυτών με τις μεθόδους της υπολογιστικής γλωσσολογίας. Επιπλέον, η δυνατότητα αποθήκευσης μεγάλου όγκου δεδομένων καθιστά δυνατή την ποσοτική ανάλυση της γλώσσας, ενώ η ποικιλία και το εύρος του γλωσσικού υλικού που περιλαμβάνεται στα σώματα κειμένων επιτρέπει να αναλυθούν ένα πλήθος φαινομένων και μια ποικιλία παραγόντων, απαντώντας έτσι σε διάφορα ερωτήματα που δημιουργεί η γλωσσολογική αναζήτηση (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 17).

Στη γλωσσολογία των σωμάτων κειμένων, κεντρικό ρόλο κατέχει η έννοια της συχνότητας, καθώς μέσω αυτής μπορεί να γίνει κατανοητό τι είναι περισσότερο και τι λιγότερο σημαντικό ή κεντρικό σε μια γλώσσα. Για να ερευνηθεί η συχνότητα μιας λέξης, ένας από τους απλούστερους τρόπους είναι να καταρτιθεί ένας κατάλογος συχνότητας, ο οποίος αποκαλύπτει πόσες φορές συναντάται κάθε λέξη που περιλαμβάνεται σε ένα σώμα κειμένων. (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 61).

Ένας συμφραστικός πίνακας λέξεων είναι μια λίστα από όλες τις εμφανίσεις του λήμματος αναζήτησης σε ένα σώμα κειμένων, οι οποίες παρουσιάζονται εντός του συγκειμένου στο οποίο εμφανίζονται-συνήθως μερικές λέξεις αριστερά και δεξιά του λήμματος αναζήτησης (Baker, 2006). Ο συμφραστικός πίνακας λέξεων περιλαμβάνει την υπό εξέταση λέξη, η οποία χαρακτηρίζεται ως κομβική, στο κέντρο, ενώ αριστερά και δεξιά αυτής δίνονται οι λέξεις με τις οποίες συνεμφανίζεται, τα στενά της συμφραζόμενα. Επιπλέον, οι συμφραστικοί πίνακες παρέχουν τη δυνατότητα αναζήτησης συνδυασμού λέξεων ή φράσης, καθώς και αναζήτησης με

ειδικούς χαρακτήρες. Γενικότερα, οι συμφραστικοί πίνακες επιτρέπουν τον εντοπισμό των λέξεων με τις οποίες αυτή συνεμφανίζεται, δηλαδή τις συνάψεις μιας λέξης. Επιπλέον, επιτρέπουν τον εντοπισμό των άμεσων συνταγματικών σχέσεων μιας λέξης ή φράσης, δηλαδή τα ευρύτερα δομικά τους σύνολα (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 69).

Ως σύναψη ορίζεται η συχνή, μη τυχαία συνεμφάνιση δύο λέξεων, συνήθως μέσα σε διάστημα πέντε λέξεων δεξιά ή αριστερά της εξεταζόμενης –κομβικής- λέξης (Sakellariou, 2017). Οι συνάψεις ουσιαστικά αποτελούν μια αυθαίρετη σύζευξη λέξεων στο συνταγματικό επίπεδο. Κατά έναν άλλον ορισμό, σύναψη είναι κάθε ακολουθία δύο ή περισσότερων λέξεων, η οποία πρέπει να μαθευτεί ως ολοκληρωμένο σύνολο και δεν καθορίζεται από τα συστατικά της μέρη (Palmer, 1933, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 83), ενώ σύμφωνα με τον Sinclair (1991, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015, σελ. 83), σύναψη είναι η συνεμφάνιση δύο ή περισσότερων λέξεων μέσα σε ένα μικρό διάστημα εντός του κειμένου. Κάνοντας αναφορά και στη Στατιστική, η σύναψη ορίζεται ως η συχνότερη από τον μέσο όρο συνεμφάνιση δύο λέξεων εντός ενός διαστήματος πέντε λέξεων κειμένου (Sinclair, 2004, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 83), η τάση των λέξεων να συνεμφανίζονται με ορισμένη στατιστική πιθανότητα (Hunston, 2002, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 83), καθώς και η σχέση ενός λεξικού τύπου με άλλους, οι οποίοι εμφανίζεται στο συγκείμενό του με μεγαλύτερη της τυχαίας πιθανότητα (Hoey, 1991, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 83). Υπό το πρίσμα των τελευταίων ορισμών, γίνεται κατανοητό πως το ενδιαφέρον μετατοπίζεται στους στατιστικούς δείκτες, μέσω των οποίων διαπιστώνεται η σημασία της συνεμφάνισης δύο λέξεων (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 83).

Τη σύζευξη αυτή μπορούν να πραγματοποιήσουν με άνεση κυρίως οι φυσικοί ομιλητές της γλώσσας (Μπακάκου-Ορφανού, 2005, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη: 82). Η σχέση αυτή μεταξύ λέξεων είναι μια κατεξοχήν πολιτισμική σχέση, καθώς κάποιες συνάψεις σε μια γλώσσα μπορεί να διαφέρουν από τις συνάψεις για τις αντίστοιχες έννοιες σε άλλες γλώσσες (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 82). Επιπλέον, η θεωρία των συνάψεων σχετίζεται άμεσα με την περικειμενική θεωρία της σημασίας, σύμφωνα με την οποία ένα νόημα προκύπτει από τα συμφραζόμενα κάθε λέξης. Για τη λειτουργία κάθε λέξης σημασία έχει το άμεσο περιβάλλον, και η σημασία μέσω συνάψεων αποτελεί μια αφαίρεση στο συνταγματικό επίπεδο και δε συνδέεται άμεσα με την εννοιολογική συνάφεια των λέξεων ή τη συνάφεια των ιδεών στη σημασία τους (Firth, 1957, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 83). Ο βαθμός έλξης των δύο λέξεων σε μια σύναψη ορίζεται ως συναπτική ισχύς. Επίσης, με την καταγραφή των συνάψεων μιας λέξης, μπορεί να εντοπιστεί η σημασιολογική της προτίμηση, η τάση της δηλαδή να εμφανίζεται με λέξεις από ένα συγκεκριμένο σημασιολογικό πεδίο (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 88).

Για τον εντοπισμό των συνάψεων ή των δομικών σχημάτων μιας λέξης έχουν αναπτυχθεί και αυτοματοποιημένα εργαλεία, τα οποία βασίζονται στη μέτρηση και τον υπολογισμό της στατιστικής συχνότητας. Σε αυτά περιλαμβάνονται και τα συμφραστικά πλαίσια, τα οποία αποκαλύπτουν τις συχνότερες λέξεις που εμφανίζονται αριστερά και δεξιά της κομβικής λέξης, χωρίς την παράθεση άλλων πληροφοριών. Ουσιαστικά, τα συμφραστικά πλαίσια συνιστούν μια αφαίρεση από τους αντίστοιχους συμφραστικούς πίνακες, όπου οι συνεμφανιζόμενες λέξεις γύρω από την κομβική διατάσσονται με σειρά συχνότητας (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 69).

Στην αυτοματοποιημένη, αυτή, ανάλυση των σωμάτων κειμένων στηρίζονται και τα λεξικά συμπλέγματα, οι ακολουθίες δηλαδή περισσότερων από δύο λέξεις με στατιστικά σημαντική συνεμφάνιση σε ένα κείμενο ή σε ένα σώμα κειμένων (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 70). Η έννοια των λεξιλογικών συμπλεγμάτων είναι σημαντική, καθώς με αυτήν αρχίζει να λαμβάνεται υπόψη το συγκείμενο, εντός του οποίου βρίσκεται μια λέξη. (Baker, 2006). Τέλος, επέκταση των ιδεών αυτών είναι τα συστατικά λεξικά συμπλέγματα, τα οποία αφορούν όλες τις εναλλακτικές εκδοχές τόσο της ποικιλίας των συστατικών στοιχείων όσο και της ποικιλίας της θέσης, για συνεμφανίσεις δύο ή περισσότερων λέξεων (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 71).

Οι λέξεις-κλειδιά αφορούν ένα μεθοδολογικό εργαλείο, το οποίο εκμεταλλεύεται τη σύγκριση καταλόγων συχνότητας με στατιστικό τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, εντοπίζει λέξεις, οι οποίες όταν η συχνότητά τους σε ένα σώμα κειμένων συγκρίνεται με ένα άλλο σώμα κειμένων –σώμα κειμένων αναφοράς-, αυτή εμφανίζεται στατιστικά σημαντική. Ο εντοπισμός, λοιπόν, των λέξεων-κλειδιών γίνεται συγκρίνοντας τη συχνότητα εμφάνισης των τύπων ενός σώματος κειμένων με τη συχνότητα εμφάνισης αυτών στο σώμα κειμένων αναφοράς. Για να γίνει αυτή η σύγκριση, χρησιμοποιούνται στατιστικά τεστ. Φυσικά, για να είναι έγκυρη μια τέτοια σύγκριση, λαμβάνεται υπόψη και το μέγεθος των συγκρινόμενων σωμάτων κειμένων (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 73).

Ως λεξικά συμπλέγματα θεωρούνται όλες οι μη διακοπτόμενες ακολουθίες περισσότερων των δύο λέξεων με στατιστικά σημαντική συνεμφάνιση σε ένα σώμα κειμένων. Βάση, δηλαδή, των λεξικών συμπλεγμάτων είναι οι συνεχόμενες ακολουθίες τριών ή περισσότερων λεξικών μονάδων, οι οποίες επαναλαμβάνονται με τη μορφή αυτή με στατιστικά σημαντικό τρόπο (Φέρλας, 2011: 23). Τα λεξικά συμπλέγματα συνιστούν δείγματα του προκατασκευασμένου λόγου, του λόγου δηλαδή ο οποίος χρησιμοποιείται ως ένα έτοιμο σύνολο, χωρίς να υπόκειται σε παραγωγή ή ανάλυση με βάση τους κανόνες της γλώσσας (Wray, 2002, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 86).

Ο όρος σημασιολογική προσωδία αφορά την εξάπλωση μιας συνδήλωσης
πέρα από τα όρια μιας μόνης λέξης (Partington, 1998, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 89). Σχετίζεται με τον όρο συνυποδήλωση, που είναι τα δευτερεύοντα υπονοήματα που μπορεί να έχει μια λέξη (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015, σελ. 89). Οι συνυποδηλώσεις μπορεί να είναι τριών ειδών: κοινωνικές ή καταστασιακές, πολιτισμικές και εκφραστικές. Οι εκφραστικές συνηποδηλώσεις σχετίζονται με τη θετική ή την αρνητική αξιολόγηση αυτών που περιγράφονται από τον ομιλητή ή τον συγγραφέα (Partington, 1998, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 89).

Στο πλαίσιο της ανάλυσης με σώματα κειμένων, ιδιαίτερη σημασία έχει η κατηγορία της εκφραστικής συνυποδήλωσης (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 89). Ο όρος αυτός αφορά τον χρωματισμό μιας λέξης ή φράσης από τις συνήθεις συνάψεις της. Ο χρωματισμός αυτός διατηρείται, ακόμα και όταν αυτή η λέξη ή φράση εμφανίζεται με διαφορετικές συνάψεις (Louw, 1993, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 89). Όταν μια λέξη, δηλαδή, τείνει να χρησιμοποιείται κυρίως σε θετικά ή αρνητικά φορτισμένα περιβάλλοντα, τότε φέρει μαζί της αυτό το είδος σημασίας (Tognini-Bonelli, 2001, όπως αναφέρεται στο Γούτσος & Φραγκάκη, 2015: 89). Συνεπώς η σημασιολογική προσωδία μιας λέξης ή φράσης είναι προϊόν της επαναλαμβανόμενης συνεμφάνισής της με άλλες θετικά ή αρνητικά φορτισμένες λέξεις στο πέρασμα του χρόνου. Γενικότερα, το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της σημασιολογικής προσωδίας, που την κάνει να διαφέρει από την εκφραστική συνυποδήλωση, είναι πως η πρώτη αφορά κυρίως το στοιχείο σε συνδυασμό με τις

συνάψεις του· είναι δηλαδή ένα φαινόμενο που παρουσιάζεται κυρίως στο συνταγματικό επίπεδο (Γούτσος & Φραγκάκη, 2015, σελ. 90).

2.2. Κριτική Ανάλυση Λόγου

2.2.1. Γενικές αρχές της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου

Μια σύλληψη του λόγου είναι ότι σχετίζεται με τους τρόπους θεώρησης του κόσμου, ενεργοποιώντας ή ενθαρρύνοντας μια κριτική προσέγγιση της γλώσσας και της κοινωνίας. Η θεώρηση αυτή σχετίζεται με την κριτική κοινωνική έρευνα, μια μορφή ακαδημαϊκής έρευνας, η οποία στοχεύει στην καλύτερη κατανόηση του πώς δουλεύουν οι κοινωνίες (Baker, 2006).

Ο λόγος διαμορφώνεται από την κοινωνία, αλλά και τη διαμορφώνει· διαμορφώνει καταστάσεις, αντικείμενα γνώσης, καθώς και τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και μεταξύ ομάδων ανθρώπων. Βοηθάει στη διατήρηση και στην αναπαραγωγή του κοινωνικού κατεστημένου, αλλά και στην αλλαγή του. Έτσι, οι πρακτικές Λόγου έχουν σημαντικά ιδεολογικά αποτελέσματα: μπορούν να παράγουν αλλά και να αναπαράγουν άνισες σχέσεις εξουσίας και δύναμης μεταξύ διαφόρων κοινωνικών τάξεων και ομάδων, με τον τρόπο που τοποθετούν τους ανθρώπους και αναπαριστούν τα πράγματα. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου επιχειρεί να καταστήσει πιο σαφή αυτή την αδιαφανή διάσταση του Λόγου ως κοινωνική πρακτική (Wodak, 2002).

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τη σχέση μεταξύ Γλώσσας και δύναμης. Πιο συγκεκριμένα, βλέπει τον Λόγο –τόσο τον προφορικό όσο και τον γραπτό- σαν μια μορφή κοινωνικής πρακτικής. Υπό τη θεώρηση αυτή, γίνεται αντιληπτή μια διαλεκτική σχέση μεταξύ ενός συγκεκριμένου λεκτικού γεγονότος και των καταστάσεων και των κοινωνικών δομών που το πλαισιώνουν- το λεκτικό γεγονός διαμορφώνεται από αυτά, αλλά και τα διαμορφώνει (Wodak, 2002).

Στα διάφορα κείμενα, γίνεται διαπραγμάτευση μεταξύ διαφορών του Λόγου· αυτές διέπονται από τις διαφορές στην ισχύ των χρηστών, οι οποίες κρυπτογραφούνται και καθορίζονται από τον Λόγο και το κειμενικό είδος. Έτσι, τα κείμενα είναι συχνά χώροι ταξικής πάλης που περιλαμβάνουν ίχνη διαφορετικών Λόγων και ιδεολογιών, που αγωνίζονται να κυριαρχήσουν (Wodak, 2002).

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου ενδιαφέρεται για τους τρόπους με τους οποίους οι γλωσσικοί τύποι χρησιμοποιούνται σε διάφορες εκφράσεις και χειρισμούς της ισχύος.

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου ενδιαφέρεται θεμελιωδώς όχι μόνο για την ανάλυση αδιαφανών, αλλά και διαυγών κοινωνικών σχέσεων επικυριαρχίας, διαφοροποίησης, προκαταλήψεων, δύναμης και ελέγχου, όπως αυτά εκφράζονται μέσω της Γλώσσας. Με άλλα λόγια, η Κριτική Ανάλυση Λόγου στοχεύει στην κριτική διερεύνηση της κοινωνικής ανισότητας, όπως αυτή εκφράζεται, οικοδομείται και θεσμοθετείται από τη χρήση της Γλώσσας στον Λόγο (Wodak, 2002).

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου διέπεται από τις εξής βασικές αρχές:

1)Η προσέγγιση είναι διεπιστημονική.

2)Η προσέγγιση προσανατολίζεται προς την επίλυση προβλημάτων.

3)Οι θεωρίες και οι μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται είναι εκλεκτικές, οι κατηγορίες και τα υλικά δηλαδή για την ανάλυση ορίζονται ανάλογα με τα απαραίτητα βήματα και τις διαδικασίες, καθώς και με το συγκεκριμένο πρόβλημα που αναλύεται κάθε φορά

4)Το ιστορικό συγκείμενο πάντα αναλύεται και εντάσσεται στην ερμηνεία του Λόγου και των κειμένων

Στόχος είναι η πρακτική εφαρμογή· τα αποτελέσματα της έρευνας θα πρέπει να είναι διαθέσιμα σε ειδικούς διαφόρων πεδίων, και να μπορούν να εφαρμοστούν για την αλλαγή συγκεκριμένων κοινωνικών πρακτικών και πρακτικών Λόγου (Wodak, 2002).

Στο πλαίσιο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου η σχέση μεταξύ δύναμης και Γλώσσας έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Για την Κριτική Ανάλυση Λόγου, η Γλώσσα δεν έχει δύναμη από μόνη της, αλλά αποκτάει δύναμη από το πώς τη χρησιμοποιούν οι ισχυρές κοινωνικές ομάδες. Αυτό εξηγεί γιατί η Κριτική Ανάλυση Λόγου συχνά επιλέγει την προοπτική των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, και αναλύει κριτικά τη χρήση της Γλώσσας από τις ισχυρές ομάδες, οι οποίες είναι υπεύθυνες για την ύπαρξη ανισοτήτων και οι οποίες έχουν επίσης τα μέσα και τη δυνατότητα να βελτιώσουν την κατάσταση αυτή (Sakellariou, 2017). Με βάση αυτή την οπτική, ο ρόλος του Τύπου είναι κρίσιμος, επειδή συμβάλλει στην αναπαραγωγή ή την καταπολέμηση του ρατσισμού (Van Dijk, 2012).

Η έρευνα στην Κριτική Ανάλυση Λόγου ξεκινάει με ένα ερευνητικό θέμα, το οποίο θεωρείται ότι συνιστά κοινωνικό πρόβλημα (Wodak, 2011).

Οι κριτικές θεωρίες, συμπεριλαμβανομένης της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, θέλουν να παράγουν και να διαβιβάσουν κριτική γνώση, η οποία επιτρέπει στους ανθρώπους να χειραφετηθούν από μορφές επικυριαρχίας μέσω του αναστοχασμού. Τέτοιες θεωρίες, λοιπόν, προσπαθούν όχι απλά να περιγράψουν και να εξηγήσουν, αλλά και να εξαλείψουν συγκεκριμένα είδη ψευδαισθήσεων. Επιπλέον, προσπαθούν να καλλιεργήσουν την επίγνωση των υποκειμένων, σχετικά με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους (Wodak & Meyer, 2009).Αυτό που ενδιαφέρει κυρίως την Κριτική Ανάλυση Λόγου είναι οι πιο κρυφοί, υποβόσκοντες τύποι των καθημερινών πεποιθήσεων, οι οποίοι πολλές φορές εμφανίζονται ως εννοιολογικές μεταφορές και αναλογίες. Ειδικότερα, σε καθημερινές συζητήσεις παρατηρείται ότι συγκεκριμένες ιδέες είναι πιο συχνές απ’ό,τι άλλες. Συχνά, άνθρωποι με διαφορετικά υπόβαθρα και ενδιαφέροντα φαίνεται να σκέφτονται με παραπλήσιο τρόπο. Οι κυρίαρχες ιδεολογίες εμφανίζονται ως ουδέτερες και συνδέονται με υποθέσεις που θεωρούνται αδιαμφισβήτητες. Κοινωνικές δομές, λοιπόν, που παλεύουν για την εξουσία προσπαθούν να επηρεάσουν την ιδεολογία μιας κοινωνίας, προκειμένου αυτή να διαμορφωθεί όπως την θέλουν (van Dijk, 1998).

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου δε συνιστά μια ομοιογενή προσέγγιση, αλλά ουσιαστικά αποτελεί έναν θεωρητικό πυρήνα, γύρω από τον οποίο συγκεντρώνονται διακριτές προσεγγίσεις και αναλυτικά πλαίσια (Blommaert & Bulcaen, 2000). Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν τάσεις και ρεύματα εντός της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου που να διαφοροποιούνται σημαντικά το ένα από το άλλο- συνδέονται, ωστόσο, καθώς στη βάση όλων αυτών υπάρχει το κοινό ενδιαφέρον για τη μελέτη του λόγου ως μέσου συγκρότησης της κοινωνικής πραγματικότητας, της άσκησης εξουσίας και της αναπαραγωγής των κοινωνικών ανισοτήτων (Στάμου, 2014).

Διακρίνονται τρεις βασικές προσεγγίσεις της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου:

η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough

η κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση του van Dijk και

η λογοϊστορική προσέγγιση της ομάδας της Βιέννης με επικεφαλής τη Wodak (Στάμου, 2014).

Η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough κινείται σε τρία επίπεδα ανάλυσης, προκειμένου να συνδεθεί το μικρο-επίπεδο της γλωσσικής χρήσης με το μακρο-επίπεδο των υποκείμενων σχέσεων εξουσίας στην κοινωνία, διαμέσου των πρακτικών λόγου στις οποίες στηρίζονται οι παραγωγοί των κειμένων (μεσο-επίπεδο) (Στάμου, 2014).

Πιο συγκεκριμένα, με βάση την προσέγγιση αυτή ο λόγος μελετάται
1)ως κείμενο (περιγραφική ανάλυση)
2)ως πρακτική λόγου (ερμηνευτική ανάλυση) και
3)ως κοινωνική πρακτική (επεξηγηματική ανάλυση) (Στάμου, 2014)

Η περιγραφική ανάλυση περιλαμβάνει τη μελέτη των γλωσσικών στοιχείων των κειμένων που εξετάζονται. Η ερμηνευτική ανάλυση σχετίζεται με τη σύνδεση του κειμένου με το περικείμενο στο οποίο παράγεται και προσλαμβάνεται. Το περικείμενο μπορεί να περιλαμβάνει τέσσερις υποκατηγορίες

1) το καταστασιακό, το οποίο αναφέρεται στα άμεσα χαρακτηριστικά της επικοινωνιακής περίστασης που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την παραγωγή και την κατανάλωση ενός κειμένου (συμμετέχουσες και συμμετέχοντες, τόπος, σκοπός και χρόνος της επικοινωνίας). Για παράδειγμα, το καταστασιακό περικείμενο επιτρέπει στον ομιλητή να κατανοήσει αν η φράση «κάνει ζέστη» είναι ένας γενικός σχολιασμός για την υψηλή θερμοκρασία που επικρατεί ή είναι μια προτροπή από τον συνομιλητή να ανοίξουν το παράθυρο.

2) το γνωσιακό, το οποίο αναφέρεται στις γνώσεις και τις λογικές συναγωγές, με τις οποίες συνδέεται η πρόσληψη και η παραγωγή κειμένων. Για παράδειγμα, για να ερμηνευθεί ως αιτιατή η σχέση μεταξύ των περιόδων «Η Μαρία δεν πάει στη δουλειά. Έχει ένα μωρό δύο μηνών», προϋπόθεση είναι η γνώση πως μια γυναίκα που μόλις γέννησε δικαιούται άδεια μητρότητας.

3) το γλωσσικό, το οποίο περιλαμβάνει το άμεσο συγκείμενο, δηλαδή το τι προηγείται και έπεται κατά τη γλωσσική δραστηριότητα. Για παράδειγμα, προκειμένου να ερμηνευθεί το εκφώνημα «Δεν του το είπα ακόμα» πρέπει να ληφθεί υπόψη τι προηγείται στο κείμενο.

4) το κοινωνιοπολιτισμικό περικείμενο, το οποίο περιλαμβάνει τις γλωσσικές συμβάσεις της κοινότητας στην οποία εκτυλίσσεται η επικοινωνία και το πλέγμα των διακειμενικών σχέσεων των κειμένων με τα υπόλοιπα κείμενα της γλωσσικής κοινότητας. Στην προσέγγιση του Fairclough, αυτή η κατηγορία καταλαμβάνει δεσπόζουσα θέση (Στάμου, 2014).

Η κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση του van Dijk αναδεικνύει τον ρόλο των γνωσιακών διεργασιών που διαμεσολαβούν ανάμεσα στον λόγο και την κοινωνία. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, οι αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας που οικοδομούνται στον λόγο δεν αναπαράγουν ή μετασχηματίζουν τις κοινωνικές δομές άμεσα, αλλά μέσα από μια διαδικασία η οποία επηρεάζεται από τις νοητικές αναπαραστάσεις των ίδιων των ομιλητριών και ακροατριών για τα κείμενα στα οποία συμμετέχουν. Αυτές οι αναπαραστάσεις μπορεί να περιλαμβάνουν προσωπικά, όπως ατομικές πεποιθήσεις και εμπειρίες, αλλά και κοινωνικά γνωσιακά στοιχεία, όπως κοινωνικές αναπαραστάσεις, συλλογικές μνήμες και πεποιθήσεις κοινωνικών ομάδων. Η κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση επιχειρεί να κάνει υποθέσεις για την πραγματική επιρροή που μπορεί να έχει ένα κείμενο στην αποδέκτριά του ανεξάρτητα από τις προθέσεις της παραγωγού του κειμένου, με βάση τις αντιλήψεις που η πρώτη διαθέτει (Στάμου, 2014).

Η λογοϊστορική προσέγγιση της ομάδας της Βιέννης με επικεφαλής τη Wodak εστιάζει στην ανάγκη υιοθέτησης μιας ιστορικής προσέγγισης στην ανάλυση του λόγου, δίνει δηλαδή έμφαση στη θεώρηση του ευρύτερου ιστορικού και κοινωνικοπολιτικού περικειμένου των υπό εξέταση κειμένων. Ειδικότερα, λαμβάνει υπόψη της την ιστορία των επικοινωνιακών γεγονότων και του υπό μελέτη θέματος με τα οποία συνδέονται τα κείμενα που αναλύονται. Επιπλέον, περιλαμβάνει τη συγκριτική μελέτη άλλων πρόσφατων και παλαιότερων κειμένων για το ίδιο θέμα, προκειμένου να διαφανούν όλα τα επιχειρήματα που παρατίθενται από τον έναν τύπο

κειμένου στον άλλον. Η προσέγγιση αυτή δίνει έμφαση στην εθνογραφική έρευνα, η οποία θα αποκαλύπτει το ιστορικό υπόβαθρο των υπό εξέταση θεμάτων. Εν κατακλείδι, η προσέγγιση αυτή προσφέρει μια πολύπλευρη, ιστορικά τεκμηριωμένη ανάλυση λόγου, βασιζόμενη σε πολλές, διαφορετικές πηγές, εξετάζοντάς τις μέσα από ένα πρίσμα διακειμενικότητας και αναπλαισίωσης του λόγου (Στάμου, 2014).

2.2.2. Σύνδεση της Κοινωνικής Πρακτικής και των Πρακτικών Λόγου

Σε κάθε εκφορά Λόγου, υπάρχει η διάσταση της ταυτότητας, η συσχετιστική και η εννοιολογική διάσταση. Η διάσταση της ταυτότητας σχετίζεται με τους τρόπους με τους οποίους οι κοινωνικές ταυτότητες στήνονται στον Λόγο, η συσχετιστική με το πώς οι κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων θεσπίζονται και διαπραγματεύονται, και η εννοιολογική με τους τρόπους με τους οποίους τα κείμενα σηματοδοτούν τον κόσμο και τις διαδικασίες του, τις οντότητες και τις σχέσεις που υπάρχουν σ'αυτόν (Fairclough, 1992: 64). Η διάσταση της ταυτότητας και η συσχετιστική συνιστούν τη διαπροσωπική διάσταση. Επίσης, στον Λόγο υπάρχει και η κειμενική διάσταση, για την παρουσίαση της οποίας ο Fairclough (1992: 65) αντλεί από τη λειτουργική γραμματική του Halliday (1978). Στην κειμενική διάσταση σημασία έχει πώς οι πληροφορίες βρίσκονται στο προσκήνιο ή στο παρασκήνιο, αν αντιμετωπίζονται ως προκαθορισμένες ή νέες, και πώς ένα μέρος του κειμένου συνδέεται με τα προηγούμενα ή τα επόμενα μέρη αυτού, καθώς και με την κοινωνική κατάσταση εκτός του κειμένου.

2.2.2.1.Τροπικότητα. Η τροπικότητα είναι η διάσταση της γραμματικής, η οποία σχετίζεται σχετίζεται με τη διαπροσωπική χρήση της γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα, σε κάθε προτασιακή εκφορά, ο χρήστης εκφράζει έναν βαθμό προτίμησης ή βεβαιότητας προς την πρόταση. Από γραμματικής απόψεως, αυτό υλοποιείται με τη χρήση τροπικών βοηθητικών ρημάτων, με την ανάλογη χρήση των ρηματικών χρόνων, καθώς και με τροπικά επιρρήματα και τα αντίστοιχα επίθετα. Ειδικότερα στον προφορικό λόγο, η έκφραση τροπικότητας επιτυγχάνεται με διάφορους τρόπους, όπως τη χρήση επιτονισμών και την ομιλία με αβεβαιότητα.

Υπάρχουν δύο είδη τροπικοτήτων

1) η υποκειμενική τροπικότητα, όπου εκφράζεται ρητά η υποκειμενική βάση της βεβαιότητας απέναντι σε μια πρόταση («Πιστεύω ότι η γη είναι επίπεδη)
2) η αντικειμενική τροπικότητα, όπου η βάση αυτή είναι υπόρρητη («Η γη ίσως είναι επίπεδη»)

Στην πρώτη περίπτωση, είναι σαφές ότι εκφράζεται ο βαθμός βεβαιότητας του ίδιου του ομιλητή απέναντι στην πρόταση, ενώ στη δεύτερη δεν είναι ξεκάθαρο σε ποιον ανήκει η προοπτική που παρουσιάζεται- αν δηλαδή ο ομιλητής εκφράζει τη δικιά του οπτική, ή παρουσιάζει τις απόψεις κάποιου άλλου ατόμου ή κάποιας άλλης ομάδας. Η χρήση της αντικειμενικής τροπικότητας συνήθως υποδηλώνει κάποιο είδος εξουσίας και δύναμης (Fairclough, 1992: 158).

Ένα στοιχείο που έχει μεγάλη σημασία για την κοινωνική έρευνα είναι ο βαθμός στον οποίο η τροπικότητα των προτάσεων μπορεί να αμφισβητείται και να υπόκειται σε αλλαγές. Οι αλλαγές στην τροπικότητα των προτάσεων είναι ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ισχυρίζονται ότι κοινωνούν γεγονότα, αλήθειες και γνώσεις. Συστηματικά παρουσιάζουν ως γεγονότα υποκειμενικές, πολλές φορές, ερμηνείες περίπλοκων και σύνθετων περιστατικών. Από γραμματική άποψη, αυτό εκφράζεται με μια τάση για αντικειμενικές τροπικότητες, οπότε και έλλειψη τροπικών

γραμματικών στοιχείων. Με αυτόν τον τρόπο, μεροληπτικές προοπτικές τείνουν να γενικεύονται.

Γενικότερα, στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης κυριαρχεί η άποψη πως τα γεγονότα μπορούν να αναπαρασταθούν κατηγορηματικά και με διαφάνεια, και η προοπτική τους μπορεί να γενικευτεί. Έτσι, παρέχουν εικόνες και κατηγορίες της πραγματικότητας, μέσω των οποίων τοποθετούν και διαμορφώνουν τα κοινωνικά υποκείμενα και συμβάλλοντας σε σημαντικό βαθμό στον κοινωνικό έλεγχο και στην αναπαραγωγή της ισχύουσας κοινωνικής κατάστασης (Fairclough, 1992: 160).

2.2.2.2. Εκφράσεις ευγένειας. Ως εκφράσεις ευγένειας χαρακτηρίζεται ένα σύνολο στρατηγικών, το οποίο έχει ως στόχο τον μετριασμό κάποιων λεκτικών εκφορών, οι οποίες είναι δυνητικά προσβλητικές για την εικόνα του χρήστη ή του συνομιλητή του (Brown & Levinson, 1978, όπως αναφέρεται στο Fairclough, 1992: 162). Θεωρείται ότι τα προνόμια στις εκφράσεις ευγένειας ταυτίζονται με πολιτικά προνόμια, καθώς η πρακτική επιδεξιότητα των κανόνων των εκφράσεων ευγένειας, και συγκεκριμένα η τέχνη προσαρμογής καθεμίας από τις διαθέσιμες φόρμουλες στις διαφορετικές κοινωνικές τάξεις των αποδεκτών, συνεπάγεται την υπόρρητη δεξιοτεχνία και την αναγνώριση ενός συνόλου αντιθέσεων, οι οποίες δομούν μια προκαθορισμένη πολιτική τάξη. (Bourdieu, 1977, όπως αναφέρεται στο Fairclough, 1992: 162). Με άλλα λόγια, οι συμβάσεις των εκφράσεων ευγένειας και η χρήση αυτών εγγενώς ενσωματώνουν και αναγνωρίζουν συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις και σχέσεις ελέγχου και δύναμης· όταν λοιπόν γίνεται επίκληση αυτών, στην ουσία οι σχέσεις αυτές αναπαράγονται. Εξετάζοντας, λοιπόν, αυτές τις συμβάσεις σε συγκεκριμένα κειμενικά είδη ή εκφορές Λόγου, μπορούν να γίνουν αντιληπτές οι συνδεόμενες με αυτά κοινωνικές σχέσεις και οι σχετιζόμενες πρακτικές μέσα στους θεσμούς και στις κοινωνικές δομές (Fairclough, 1992: 163).

2.2.2.3. Μεταβαστικότητα και θέμα των προτάσεων. Η εννοιολογική διάσταση της Γραμματικής των Προτάσεων σχετίζεται με την έννοια της μεταβατικότητας, η οποία αφορά τους τύπους των διεργασιών που κωδικοποιούνται στις προτάσεις, καθώς και τα στοιχεία των προτάσεων που συσχετίζονται με αυτές (Halliday, 1985, όπως αναφέρεται στο Fairclough, 1992: 177). Το θέμα πρότασης σχετίζεται με τους τρόπους με τους οποίους τοποθετούνται τα στοιχεία μιας πρότασης μέσα σε αυτήν ανάλογα με την πληροφοριακή τους σημασία. Ένα σημαντικό στοιχείο της μεταβατικότητας είναι η ονοματοποίηση. Ως ονοματοποίηση ορίζεται η μετατροπή των πράξεων σε ονοματικές φράσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την τοποθέτηση της πράξης στο παρασκήνιο. Συνήθως, οι συμμετέχοντες στην πράξη δεν διευκρινίζονται και έτσι ο δράστης της παραμένει υπόρρητος.

Οι έννοιες της μεταβατικότητας και του θέματος έχουν κοινωνική σημασία, καθώς οι σχετικές με αυτά επιλογές καθορίζονται από κοινωνικούς, πολιτισμικούς, ιδεολογικούς, πολιτικούς και θεωρητικούς παράγοντες. Ο δράστης μιας πράξης μπορεί είτε να εκφράζεται ρητά είτε να παραμένει ασαφής. Οι εναλλακτικές απεικονίσεις του ίδιου γεγονότος είναι αποτέλεσμα πολιτικών ή ιδεολογικών συγκρούσεων. Η χρήση παθητικής φωνής, χωρίς την ύπαρξη ποιητικού αιτίου, από πολιτική ή ιδεολογική άποψη έχει στόχο να καταστήσει ασαφές ποιος είναι ο δράστης της πράξης («100 διαδηλωτές σκοτώθηκαν»)

Η ονοματοποίηση έχει επίσης τη δυνατότητα να αποκρύπτει τον δράστη μιας πράξης. Έχει, επίσης, τη δυνατότητα να μετατρέπει το συγκεκριμένο σε αφηρημένο. Με την ονοματοποίηση δημιουργούνται νέες οντότητες, οι οποίες έχουν ιδιαίτερη πολιτισμική και ιδεολογική σημασία. («Η υπερβολική ενεργειακή κατανάλωση μπορεί να αποβεί μοιραία»). Από την άλλη, το θέμα σε μια πρόταση, η επιλογή δηλαδή κάποιων στοιχείων της να προβάλλονται ως σημαντικότερα, σχετίζεται άμεσα

με ρητορικές στρατηγικές και με κοινά διαμοιρασμένες υποθέσεις για την κοινωνική δομή («Οι συνθήκες διαβίωσής σας μπορούν να επηρεάσουν την εγκυμοσύνη σας») (Fairclough, 1992: 180)

2.2.2.4. Πολυσημία των λέξεων και διατύπωση εννοιών με πολλαπλές λέξεις.

Οι λέξεις συχνά έχουν διάφορες σημασίες, αλλά και πολλές έννοιες μπορούν να αποτυπωθούν με διάφορες λέξεις. Η επιλογή των λέξεων είναι ένα ζήτημα κοινωνικά μεταβαλλόμενο και αμφισβητήσιμο, και συνιστά μια πλευρά ευρύτερων κοινωνικών και πολιτισμικών διεργασιών. Αλλά και η ίδια η σημασία των λέξεων πολλές φορές δεν είναι στατική και αμετάβλητη, αλλά εμπλέκεται σε διαδικασίες κοινωνικής ή πολιτισμικής αμφισβήτησης και αλλαγής· οι σημασιολογικές παραλλαγές, εξάλλου, είναι μια όψη, αλλά και παράγοντας ιδεολογικών συγκρούσεων. Οι αλλαγές αυτές στα νοήματα μιας λέξης συνεπάγονται και αποδυνάμωση και θόλωση των ορίων μέσα στο εύρος των πιθανών νοημάτων μιας λέξης, αλλά και στη φύση της σχέσης μεταξύ τους, η οποία μπορεί να είναι είτε συμπληρωματική είτε ιεραρχική· στη δεύτερη περίπτωση εξετάζονται οι συγκεκριμένες σχέσεις κυριαρχίας και υποταγής μεταξύ των νοημάτων, κάτι που αντανακλάται και στον κοινωνικό κόσμο (Fairclough, 1992: 185) (Για παράδειγμα, η λέξη «αγαθός» στον πολιτικό λόγο μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε για να περιγράψει τις «αγαθές» προθέσεις πίσω από κάποια πολιτική απόφαση ή δήλωση, είτε για να στηλιτεύσει κάποιον πολιτικό αντίπαλο ως «αγαθό»).

Η απόδοση εννοιών με πολλαπλές λέξεις επεκτείνει συγκεκριμένες προοπτικές στα πεδία εμπειρίας σε ευρύτερα θεωρητικά, επιστημονικά, πολιτισμικά ή ιδεολογικά πεδία. Επίσης, παράγει νέες πολιτισμικά σημαντικές κατηγορίες. Στη διαδικασία αυτή υπάγεται και η ονοματοποίηση (Fairclough, 1992: 191).

2.2.2.5. Μεταφορές. Η χρήση των μεταφορών είναι διάχυτη σε όλες τις Γλώσσες και σε όλες τις εκφορές Λόγου. Ένας τομέας της αλλαγής στον Λόγο με σημαντικές πολιτισμικές και κοινωνικές συνέπειες είναι η αλλαγή στις μεταφορές που χρησιμοποιούνται για την απεικόνιση της πραγματικότητας.

Κάποιες μεταφορές ενσωματώνονται τόσο βαθιά σε μια κουλτούρα, που τα μέλη της είτε τις χρησιμοποιούν εν αγνοία τους ή δυσκολεύονται να απεμπλακούν από αυτές όταν σκέφτονται, όταν δρουν ή όταν εκφέρουν Λόγο, ακόμα και αν τους επιστηθεί η προσοχή σχετικά με τη χρήση τους (Fairclough, 1992: 194). Ένα αξιοσημείωτο στοιχείο είναι η αποτύπωση των επιχειρημάτων με πολεμικούς όρους («Επιτέθηκε σε κάθε αδύναμο σημείο της επιχειρηματολογίας μου») (Lakoff & Johnson, 1980: 4)· η στρατιωτικοποίηση αυτή του Λόγου ταυτίζεται με τη στρατιωτικοποίηση της σκέψης και της κοινωνικής πρακτικής (Chilton, 1988, όπως αναφέρεται στο Fairclough, 1992: 195). Επιπλέον, οι τρόποι με τους οποίους αποτυπώνονται με μεταφορές γεγονότα τα οποία διαταράζουν την κοινωνική σταθερότητα παρέχουν μια σαφή εικόνα για τις αξίες και ανησυχίες μιας κουλτούρας («Οι ομοφυλόφιλοι μας έφεραν το AIDS») (Fairclough, 1992: 197).

2.2.2.6. Διακειμενικότητα. Η έννοια της διακειμενικότητας ταυτίζεται με την είσοδο της ιστορίας και της κοινωνίας σε ένα κείμενο, αλλά και του κειμένου αυτού στην ιστορία (Kristeva, 1986, όπως αναφέρεται στο Fairclough, 1992: 102). Πιο συγκεκριμένα, ένα κείμενο παράγεται και διαμορφώνεται από άλλα, παρελθοντικά κείμενα-εξάλλου, τα κείμενα είναι τα βασικά τεχνουργήματα που συγκροτούν την ιστορία. Από την άλλη, ένα κείμενο αποκρίνεται και επαναπροσδιορίζει παρελθοντικά κείμενα. Έτσι, συμβάλλει στη διαμόρφωση της ιστορίας και στις γενικότερες διαδικασίες με τις οποίες μπορεί να επέλθει κοινωνική και πολιτισμική αλλαγή. Παράλληλα, ένα κείμενο μπορεί να προβλέψει και να επηρεάσει μελλοντικά κείμενα.

Η σχέση μεταξύ διακειμενικότητας και ηγεμονίας είναι πολύ σημαντική. Η έννοια της διακειμενικότητας συνδέεται με την παραγωγικότητα των κειμένων, με τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα μπορούν να επαναδιαμορφώσουν παλαιότερα κείξμενα και τις υπάρχουσες συμβάσεις, όπως τα κειμενικά είδη και τα είδη λόγου, προκειμένου να παράξουν καινούργιες. Η παραγωγικότητα, όμως, αυτή, δεν είναι διαθέσιμη σε όλους τους ανθρώπους ανυπερθέτως, αλλά τίθεται σε κοινωνικούς περιορισμούς, βασισμένους σε σχέσεις εξουσίας (Fairclough, 1992: 102).

Η διακειμενικότητα χαρακτηρίζεται από μια οριζόντια και μια κάθετη διάσταση (Kristeva, 1986, όπως αναφέρεται στο Fairclough, 1992: 103). Η οριζόντια διάσταση σχετίζεται με τις διακειμενικές σχέσεις μεταξύ ενός κειμένου με τα προγενέστερα και τα μεταγενέστερά του, μέσα σε μια αλυσίδα κειμένων. Η κάθετη διάσταση σχετίζεται με τις διακειμενικές σχέσεις ανάμεσα σε ένα κείμενο και σε άλλα, η οποία διαμορφώνει το άμεσο ή έμμεσο συγκείμενό του- το κείμενο, δηλαδή, συνδέεται ιστορικά με άλλα κείμενα τα οποία μπορεί να είναι σύγχρονα ή όχι με αυτό.

Εκτός από τη διακειμενικότητα που σχετίζεται με την ενσωμάτωση ή την απόκριση σε άλλα κείμενα, η οποία αναφέρεται ως καταφανής διακειμενικότητα (manifest intertextuality), πρέπει να ληφθεί υπόψη και η διακειμενικότητα που σχετίζεται με την ενσωμάτωση εντός ενός κειμένου των σύνθετων σχέσεων που μπορεί να έχει με διάφορες κειμενικές συμβάσεις, όπως είναι τα κειμενικά είδη, τα είδη λόγου και τα διάφορα συγγραφικά στυλ, προκειμένου να δομηθεί μια πράξη λόγου. Αναλυτικότερα, ένα κείμενο μπορούν όχι μόνο να χρησιμοποιήσουν τέτοιου είδους συμβάσεις με έναν ευθύ τρόπο, αλλά να τις επαναδιαμορφώσουν· μπορούν, για παράδειγμα, να τις χρησιμοποιήσουν ειρωνικά, παρωδιακά ή να αξιοποιήσουν μια μείξη αυτών με διάφορους τρόπους (Bakhtin, 1986, όπως αναφέρεται στο Fairclough,1992: 103). Η κατηγορία αυτή αναφέρεται ως κειμενική διαλογικότητα interdiscursivity (Fairclough, 1992: 104).

Ύστερα από όλα αυτά, γίνονται κατανοητά τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τη συνέργεια της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου. Η χρήση των σωμάτων κειμένων έχει προσφέρει πολύτιμη βοήθεια στην Κριτική Ανάλυση Λόγου και αντιστρόφως, γι' αυτό όλο και συχνότερα τα τελευταία 15 χρόνια προκρίνεται ο μεθοδολογικός συνδυασμός τους. Μπορεί να εξεταστεί τεράστιος όγκος δεδομένων και να υπάρξει αντικειμενική προσέγγισή του. Επιπλέον, τα σώματα κειμένων αυξάνουν την αντιπροσωπευτικότητα στην επιλογή των κειμένων. Επίσης, χάρη στην ολική εξηγησιμότητα των σωμάτων κειμένων, βελτιώνεται η αντικειμενικότητα επιλογής των κειμένων που χρησιμοποιούνται για κριτική ανάλυση. Ακόμα, το μέγεθος των σωμάτων κειμένων στρέφει την προσοχή του ερευνητή σε πλήθος παραδειγμάτων. Ταυτόχρονα, τα σώματα κειμένων μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να επισημανθεί η διαχρονική πορεία ενός θέματος και να εκτιμηθεί κατά πόσο έχει σημασία να εξεταστεί με τις μεθόδους της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου. (Gabrielatos, McEnery, Diggle & Baker, 2012). Επικουρικά, αυτή η συνέργεια δίνει την ευκαιρία να αναλυθούν οι πληροφορίες τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά (Baker κ.ά. 2008, όπως αναφέρονται στο Sakellariou, 2017). Η έρευνα στα σώματα κειμένων επιτρέπει στον ερευνητή να πάει πέρα από τα μεμονωμένα κείμενα και να ερευνήσει με ευκολία ποσοτικά σχήματα ιδεολογικού νοήματος σε μεγάλο αριθμό κειμένων» (O' Halloran 2010: 565, όπως αναφέρεται στο Sakellariou, 2017), προχωρώντας σε αξιόπιστες γενικεύσεις (Orpin 2005: 38, όπως αναφέρεται στο Sakellariou, 2017) Για αυτούς τους λόγους, η Κριτική Ανάλυση Λόγου, σε συνδυασμό με τη γλωσσολογία των σωμάτων κειμένων, έχει χρησιμοποιηθεί για τη μελέτη διαφόρων θεμάτων.

2.3. Ερευνητικά ερωτήματα και συλλογή δεδομένων

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τα εξής:1)πώς παρουσιάζονται γλωσσικά το Ισλάμ και οι μουσουλμάνοι στον ελληνικό Τύπο;2)ποια είναι τα συνηθισμένα θέματα των λόγων που σχετίζονται με αυτούς;
3)σε ποιον βαθμό διαφέρει η εικόνα τους από εφημερίδα σε εφημερίδα και πώς μπορεί αυτό να εξηγηθεί με βάση το ιδεολογικό υπόβαθρο των εφημερίδων;

Στα πλαίσια της έρευνας αυτής χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι τόσο ποσοτικής, όσο και ποιοτικής ανάλυσης.

Ως σώματα κειμένων χρησιμοποιήθηκαν τα ηλεκτρονικά αρχεία τριών εφημερίδων, οι οποίες φέρουν διαφορετικές ιδεολογικές θέσεις:

1)της εφημερίδας «Αυγή», η οποία είναι η εφημερίδα του αριστερού κόμματος «Σύριζα»
2)της εφημερίδας «Η Καθημερινή», η οποία είναι κατεξοχήν συντηρητική εφημερίδα, αλλά επιτρέπει τη παράθεση άρθρων από διάφορους συγγραφείς, ανεξαρτήτως της πολιτικής τους ιδεολογίας
3)της εφημερίδας «Χρυσή Αυγή», η οποία συνιστά όργανο του ομώνυμου ακροδεξιού κόμματος

Στην έρευνα αξιοποιήθηκαν τόσο ενυπόγραφα άρθρα, στα οποία φαινόταν το ονοματεπώνυμο του αρθρογράφου, όσο και ανυπόγραφα.

Το αρχείο κάθε εφημερίδας χρησιμοποιήθηκε σαν διακριτό σώμα κειμένων, μια προσέγγιση που επιτρέπει να γίνουν συγκρίσεις μεταξύ τους. Τα αποτελέσματα της αναζήτησης συγκρίθηκαν, όποτε αυτό κρίθηκε απαραίτητο, με το σώμα κειμένων αναφοράς ΣΕΚ-Σώμα Ελληνικών Κειμένων. Το ΣΕΚ επιλέχθηκε ως σώμα κειμένων αναφοράς, γιατί είναι ανοιχτής πρόσβασης, έχει τη μορφή συμφραστικού πίνακα λέξεων και δίνει πρόσβαση σε ένα μεγαλύτερο συγκείμενο. Αντιπροσωπεύει, δε, μια καλά ορισμένη συλλογή κειμένων από μια ποικιλία ειδών, τα οποία είναι θεμελιώδη στα ελληνικά συγκείμενα επικοινωνίας και συλλέγονται από διάφορα μέσα (Goutsos, 2010: 31)

Για τη συγκεκριμένη έρευνα εξετάστηκαν άρθρα, τα οποία αφορούν την περίοδο από 4 έως 10 Νοεμβρίου 2019. Η περίοδος αυτή επιλέχτηκε καθώς τότε τέθηκε επιτακτικά το θέμα της μετεγκατάστασης των προσφύγων και των μεταναστών στην ελληνική ενδοχώρα, αλλά και επειδή ένα σύνολο γεγονότων που συντελούνται τότε οξύνουν τους κοινωνικούς διαλόγους σχετικά με την αποδοχή ή όχι των Μουσουλμάνων στην ελληνική κοινωνία, όπως η οργάνωση ενός γεύματος έξω από ένα κέντρο υποδοχής μεταναστών, στο οποίο προσφέρονταν χοιρινό κρέας και αλκοόλ, με στόχο την πρόκληση των Μουσουλμάνων μεταναστών, αλλά και ο χαρακτηρισμός της εγκατάστασης Μουσουλμάνων μεταναστών στο νησί της Λέσβου από κάποιους πολιτικούς παράγοντες ως «νέα Ροδόπη», προκειμένου να ταυτιστεί με την ισχυρή μουσουλμανική παρουσία στη δυτική Θράκη.

Στην αναζήτηση χρησιμοποιήθηκε το πρόθεμα «μουσουλμ*»-ο αστερίσκος χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να εμφανιστούν άρθρα, στα οποία θα υπήρχαν όλες οι παράγωγες λέξεις του προθέματος αυτού- και η λέξη «Ισλάμ». Επίσης, μετά την εύρεση των αρχικών άρθρων, έχοντας λάβει υπόψη το θέμα αυτών, χρησιμοποιήθηκαν ως λήμματα αναζήτησης ειδικές λέξεις, όπως «Ροδόπη» και «μπάρμπεκιου»-ο όρος με τον οποίο είναι γνωστό το προαναφερθέν γεύμα.

Εξετάστηκαν οι λεξιλογικές συνάψεις των παράγωγων λέξεων από το πρόθεμα «μουσουλμ*», της λέξης Ισλάμ, των παράγωγων λέξεων από τα προθέματα «προσφυγ*» και «μεταναστ*», δεδομένου ότι, όπως προαναφέρθηκε, πολλοί από τους Μουσουλμάνους κατοίκους στην Ελλάδα είναι πρόσφυγες και μετανάστες, και

των λέξεων «Ροδόπη» και «μπάρμπεκιου». Πιο συγκεκριμένα, το διάστημα που αναζητήθηκε αριστερά και δεξιά των λέξεων αυτών ήταν 5 λέξεις, καθώς αυτό είναι το σύνηθες όριο για να περιγραφεί ο συνδυασμός λέξεων ως λεξιλογική σύναψη, ενώ, όποτε απαιτούνταν, εξετάστηκε και το ευρύτερο συγκείμενο κάθε άρθρου. (Sinclair, 1991, όπως αναφέρεται στο Sakellariou, 2017).

Από τη διαδικασία αυτή προέκυψαν προς εξέταση 150 άρθρα- 50 από την εφημερίδα «Αυγή», 50 από την εφημερίδα «Η καθημερινή» και 50 από την εφημερίδα «Χρυσή Αυγή». Η χρονική περίοδος, στην οποία υπάγονται αυτά τα άρθρα είναι η εβδομάδα από 4 ως 10 Νοεμβρίου 2010. Επιλέχτηκε αυτή η χρονική περίοδος, λόγω του ότι κάποια γεγονότα, όπως η οργάνωση του «μπάρμπεκιου» και η μετεγκατάσταση των πληθυσμών αυτών στη Λέσβο, κλιμακώνονται τότε και λόγω της ύπαρξης αρκετά μεγάλου αριθμού άρθρων σχετικών με το εξεταζόμενο θέμα, γεγονός που επιτρέπει να εξαχθούν συμπεράσματα.

3. Τα ευρήματα της έρευνας

3.1. Η παρουσίαση των προσφύγων και μεταναστών με το πρόθεμα «λαθρο-»

Η εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» χρησιμοποιεί σε ποσοστό 6% τη σύναψη «παράνομος μετανάστης». Επιπλέον, χρησιμοποιεί τη φράση «δεν θέλουν να τους λένε λαθρομετανάστες, αλλά "παράτυπους μετανάστες» (09.11.2019 «Λαθρομετανάστευση και Εθνικά θέματα πιέζουν ασφυκτικά την κυβέρνηση Μητσοτάκη»- Αρθρογράφος: Ν.Γ. Μιχαλιολάκος). Από το 2013, ένας πόλεμος λέξεων ξεκίνησε στην Ευρώπη. Πιο συγκεκριμένα, το 2013 στο Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants κυκλοφορεί ένα έγγραφο με τον τίτλο «Γιατί «χωρίς χαρτιά» ή «παράτυπος»;. Στο έγγραφο αυτό προτείνεται η χρήση αυτών των λέξεων ως πιο κατάλληλων για την περιγραφή των ομάδων αυτών και προσφέρεται η μετάφρασή τους σε όλες τις Ευρωπαϊκές γλώσσες. Το 2015, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης δημιουργεί έναν κατάλογο με βασικούς όρους για τη μετανάστευση. Με βάση τον κατάλογο αυτόν, ο μόνος όρος που θα πρέπει να χαρακτηρίζει τη νομική κατάσταση των μεταναστών είναι «παράτυπος». (Sakellariou, 2017).

Η εφημερίδα «Χρυσή Αυγή», όμως, όπως φάνηκε δε συμφωνεί με την παραπάνω εννοιολόγηση, θεωρώντας τις εξεταζόμενες ομάδες «παράνομους μετανάστες» και χρησιμοποιώντας, σε ένα μεγάλο ποσοστό, συγκεκριμένα 50%, αντι-γραμματικά παράγωγες λέξεις με το πρόθεμα «λάθρο», το οποίο σημαίνει «με ένα δυσδιάκριτο τρόπο-παράνομος» (Sakellariou, 2017). Ενδεικτικά, στην εφημερίδα εντοπίζονται συνάψεις και φράσεις, όπως «παθητικός μετρητής λαθρομεταναστών», «χιλιάδες έρχονται στα νησιά στην θέση αυτών των λαθρομεταναστών», «μεγάλος αριθμός λαθρομεταναστών», «άμεση επιστροφή των λαθρομεταναστών στην χώρα εισόδου», «εμφανίζουν τους λαθρομετανάστες στην ενδοχώρα με… μέτρο», «αντανακλαστικά επιβίωσης της Ελληνικής Νεολαίας κατά της άκρατης λαθρομετανάστευσης», «Αναλογία 60% εφήβων λαθρομεταναστών προς τον αντίστοιχο Ελληνικό πληθυσμό», «οι συγκεκριμένοι λαθρομετανάστες είναι σαράντα έφηβοι»,, «Εάν δεν μπορούν οι λαθρομετανάστες μπορούν να αποχωρήσουν από την Ελλάδα και να μεταναστεύσουν σε μια από τις 57 μουσουλμανικές χώρες», «λαθρομετανάστες πετάνε επιδεικτικά τα τρόφιμα που τους παρέχει η Ελλάδα

δωρεάν», «οι λαθρομετανάστες πρέπει να προσαρμοστούν στην ελληνική πραγματικότητα», «Στο θέμα της λαθρομετανάστευσης τόσο η Ν.Δ. όσο και ο ΣΥΡΙΖΑ έχουν αποδεχθεί πλήρως τις Ευρωπαϊκές οδηγίες», «διαμαρτυρίες των κατοίκων στην ενδοχώρα για την μεταφορά των λαθρομεταναστών», «Έλληνες Στρατιωτικοί φορτώνουν σε όχημα του Ελληνικού Στρατού τις αποσκευές των λαθρομεταναστών», «Έλληνες Στρατιωτικοί σε ρόλο... αχθοφόρου για τις αποσκευές των λαθρομεταναστών», «Τους οποίους λαθρομετανάστες διασκορπίζει στην συνέχεια η κυβέρνηση της ΝΔ σε όλη την Ελλάδα», «Ο ρόλος των Στρατιωτών και των Αξιωματικών μας δεν είναι να κάνουν τους αχθοφόρους των λαθρομεταναστών», «Η μοναδική αρμοδιότητα των Ενόπλων Δυνάμεων σε σχέση με τους λαθρομετανάστες είναι το σφράγισμα των συνόρων μας», «Φεύγουν καράβια με χιλιάδες λαθρομετανάστες», «η κυβέρνηση Μητσοτάκη θα πληρώσει ακριβά τόσο το θέμα της λαθρομετανάστευσης», «Όχι στην μεταφορά λαθρομεταναστών», «ισοκατανομή λαθρομεταναστών», ««στέλνει ο «σουλτάνος» Ερντογάν καραβιές λαθρομεταναστών στην Πατρίδα μας»», «Συνολικά 94 λαθρομετανάστες περισυνελέγησαν στην Λέσβο και την Κω σήμερα το πρωί», «εντοπίστηκαν 45 λαθρομετανάστες», «στελέχη του λιμενικού εντόπισαν 40 λαθρομετανάστες», «εντόπισε 9 λαθρομετανάστες», «εντόπισε 9 λαθρομετανάστες», «Ευρωβουλευτής της ΝΔ προωθεί την λαθρομετανάστευση», «Μπορεί να υπήρχε λαθρομετανάστευση αλλά όχι στην σημερινή ένταση και έκταση», «Μπορεί να υπήρχε λαθρομετανάστευση αλλά όχι στην σημερινή ένταση και έκταση», ««η κοινή γνώμη «βράζει» με το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης»», «η Νέα Δημοκρατία υποστηρίζει με όλα τα μέσα την λαθρομετανάστευση», «η διαχείρισή τους στη λαθρομετανάστευση», Στο θέμα της λαθρομετανάστευσης τόσο η Ν.Δ. όσο και ο ΣΥΡΙΖΑ έχουν αποδεχθεί πλήρως τις Ευρωπαϊκές οδηγίες, «έστειλε 100 λαθρομετανάστες», «απαγόρευση εισόδου λαθρομεταναστών», ««Όταν ο «εθνικοπατριώτης» Βορίδης ξεσπάθωνε για τους λαθρομετανάστες»», και «Δισεκατομμύρια ευρώ στα λαμόγια των ΜΚΟ υπέρ της λαθρομετανάστευσης». Επίσης, για τους μεταφορείς των εξεταζόμενων ομάδων, η εφημερίδα χρησιμοποιεί τη λέξη «λαθροδιακινητής» σε ποσοστό 4%, σε συνάψεις και φράσεις, όπως «βαρύτατες ποινές στους λαθροδιακινητές» και «εντοπίστηκε και ο 21χρονος λαθροδιακινητής».

Για να καταδείξει τη δυσαρέσκεια των πολιτών απέναντι στις εξεταζόμενες ομάδες, η εφημερίδα χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «αντιδρώ» σε ποσοστό 20%. Για να καταδείξει, δε, ότι η μερίδα αυτή των πολιτών δεν είναι αμελητέα, χρησιμοποιεί σε ποσοστό 6%, συνάψεις με τον όρο «πλειοψηφία». Ενδεικτικά, χρησιμοποιούνται συνάψεις και φράσεις όπως «πλειοψηφία του Ελληνικού Λαού που αντιδρά στην λαθρομετανάστευση», «Η Ελληνική Νεολαία ξυπνάει και αντιδρά! Μαθητική Πορεία κατά της λαθρομετανάστευσης στα Γιαννιτσά», «διοργάνωσαν αντισυγκεντρώσεις για να τρομάξουν όσους αντιδρούν ενεργά στον εποικισμό της χώρας με μουσουλμάνους λαθρομετανάστες», «οι αντιδράσεις για την μεταφορά λαθρομεταναστών», «συντριπτική πλειοψηφία του Ελληνικού Λαού που αντιδρά στην ανεξέλεγκτη λαθρομετανάστευση» και «υπερασπιζόμαστε το δικαίωμα κατοίκων να αντιδρούν στην μεταφορά μουσουλμανικών πληθυσμών στις περιοχές τους», ενώ στηλιτεύει την άποψη μιας πολιτικού, σύμφωνα με την οποία ««χρειάζονται ψυχολόγο όσοι αντιδρούν στην λαθρομετανάστευση!». Επικουρικά, χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «μπλόκο» σε ποσοστό 4%, όπως «κάτοικοι στην Καρίτσα Λάρισας έστησαν μπλόκο για την αποτροπή άφιξης λαθρομεταναστών στην περιοχή τους», «Μπλόκο» στην λαθρομετανάστευση και στη Νάουσα»», ενώ χρησιμοποιεί ειρωνικά και μέσα σε εισαγωγικά τον όρο «πρόσφυγες» στη σύναψη

««προκειμένου να εμποδίσουν την διέλευση περίπου τριών λεωφορείων με «πρόσφυγες»...Οι κάτοικοι έστησαν μπλόκο στην είσοδο της πόλης»».[4] Τέλος, χρησιμοποιεί σε ποσοστό 6% τη φράση «Λαθρομετανάστευση και Εθνικά θέματα πιέζουν ασφυκτικά την κυβέρνηση Μητσοτάκη».

Η εφημερίδα χρησιμοποιεί σε ποσοστό 4% συνάψεις με τον όρο «εθνομηδενισμός». Ειδικότερα, χρησιμοποιεί συνάψεις και φράσεις, όπως ««Για «εθνομηδενισμό» και «λαθρομετανάστες» λοιπόν μιλούσε ο Βορίδης»» και «να στηρίζει τον εθνομηδενισμό και την λαθρομετανάστευση». Εδώ, αξίζει να σημειωθεί πως ο όρος αυτός δε βρέθηκε στο Σώμα Ελληνικών Κειμένων (ΣΕΚ). Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως ο όρος «εθνομηδενισμός» είναι ένας νεολογισμός της ακροδεξιάς ιδεολογίας, σύμφωνα με την οποία η είσοδος των εξεταζόμενων ομάδων στην Ελλάδα θα συμβάλλει στον εκφυλισμό του ελληνικού έθνους. Επίσης, η εφημερίδα χρησιμοποιεί τη σύναψη «η Ελλάδα φιλοξενεί τους λαθρομετανάστες» (07.11.2019 «Από τις μπριζόλες του Γιαννούλη στις μολότοφ του Λάππα...»). Η έρευνα στο ΣΕΚ για τη λέξη «φιλοξενώ» αποκαλύπτει πως η λέξη αυτή συνήθως αφορά ανθρώπους που είναι ξένοι ή επισκέπτες σε κάποιον τόπο. Κατά αυτόν τον τρόπο, ο αρθρογράφος υπόρρητα απορρίπτει τη μόνιμη διαμονή και την ενσωμάτωση των ανθρώπων αυτών στην Ελλάδα.

Στην εφημερίδα «Αυγή» τέτοιες συνάψεις εντοπίζονται σε ποσοστό 22%. Η εφημερίδα δεν συμφωνεί με αυτόν τον χαρακτηρισμό των εξεταζόμενων ομάδων και πάντα στηλιτεύει ή ειρωνεύεται τέτοιες απόψεις. Χαρακτηριστικά, πολλές φορές παραθέτει τέτοιες λέξεις σε εισαγωγικά, για να καταδείξει ότι δεν ασπάζεται αυτή την άποψη. Για παράδειγμα, η εφημερίδα αναφέρεται στο μπάρμπεκιου των Διαβατών ως «γελοιότητα», το οποίο τελέστηκε ««απέναντι από τον καταυλισμό των «λάθρο» διδάσκοντας πολιτισμό στους απολίτιστους που ήρθαν να αλλοιώσουν τον πολιτισμό μας.»» Εδώ, ένα ενδιαφέρον εύρημα είναι η χρήση της λέξης «καταυλισμός» στη σύναψη «καταυλισμός λάθρο» Πιο συγκεκριμένα, έχει σημασία να εξεταστεί η επιλογή της λέξης «καταυλισμός». Μια έρευνα στο ΣΕΚ καταδεικνύει πως η λέξη αυτή σχετίζεται με την πρόχειρη, προσωρινή διαμονή. Άρα, ο αρθρογράφος υπόρρητα τονίζει πως οι ομάδες αυτές μένουν προσωρινά στη χώρα. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από τη σύναψη που παραθέτει πρωτύτερα «Δομή Φιλοξενίας Προσφύγων». (Γενικότερα, η υπόθεση αυτή ενισχύεται από το γεγονός πως συνάψεις με τη λέξη «φιλοξενία» είναι συχνές-απαντώνται σε ποσοστό 20%).

Άλλες συνάψεις και φράσεις με τέτοιες λέξεις στην εφημερίδα «Αυγή» είναι ««συγκέντρωση και πορεία κατά των «λάθρο»», ««να εξοριστούν οι «λάθρο» σε ξερονήσια»». «ήρθες να λαθροεποικίσεις, η αποστολή σου πέτυχε», ««έλεγαν και δήλωναν ότι όλη η τοπική κοινωνία τρέφει τα ίδια εχθρικά αισθήματα για τους «λαθρομετανάστες»», Σε κάποιες περιπτώσεις, δε, η εφημερίδα κατηγορεί ρητά αυτούς που υιοθετούν ενδεικτικά τέτοιες ρητορικές. Ενδεικτικά, χαρακτηρίζει ως «μια χούφτα ακροδεξιών»-με τον όρο «χούφτα» υποστηρίζει υπόρρητα ότι ουσιαστικά είναι λίγοι αυτοί που αντιδρούν- η οποία ««διοργανώνει μπάρμπεκιου με τίτλο «κατά των λαθρομεταναστών»». Ακόμα, στηλιτεύει ως «εθνικιστικές καταλήψεις με ρατσιστικό περιεχόμενο» αυτές που είχαν ως σύνθημα «Έξω οι λαθρομετανάστες από τα σχολεία». Επιπλέον, χαρακτηρίζει «ακροδεξιές ομάδες» αυτές που ««κηρύττουν «πόλεμο» κατά των «λαθρομεταναστών»». Ακόμα, δηλώνει

[4] Γενικότερα, η εφημερίδα δεν αποδέχεται τον χαρακτηρισμό των εξεταζόμενων ομάδων ως προσφύγων και το παραθέτει σε εισαγωγικά-πολλές φορές με ειρωνική διάθεση.

πως ««ακραίοι συγκεντρώθηκαν….μόλις έλαβαν την πληροφορία ότι θα έφταναν λεωφορεία τα οποία μετέφεραν «λαθρομετανάστες»», ενώ χαρακτηρίζει ως «χυδαίο και ρατσιστικό» το «Μπάρμπεκιου πάρτι - διαμαρτυρία κατά της λαθρομετανάστευσης κοντά στο Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων». Παράλληλα, χαρακτηρίζει ως «υπόθεση παράνοιας και ψεκασμού» την υπόθεση πως ο πρωθυπουργός της Τουρκίας ««μας στέλνει καράβια με «λαθροέποικους – «ισλαμοφασίστες»». Τέλος, δηλώνει πως είναι «λιγοστοί» οι ««ακροδεξιοί που διαδήλωσαν στη Θεσσαλονίκη με σύνθημα «Έξω οι λάθρο»», στηλιτεύοντας παράλληλα το γεγονός ότι έφεραν «τον φασιστικών συνυποδηλώσεων κέλτικο σταυρό στο πανό τους».

Η εφημερίδα «Η Καθημερινή» χρησιμοποιεί το πρόθεμα αυτό, μόνο για να στηλιτεύσει υποστηρικτές τέτοιων αντιλήψεων, χωρίς να τις ασπάζεται. Πιο συγκεκριμένα, αντιτάσσεται στην Ακροδεξιά και συγκεκριμένα στο αίτημά της ««να εξοριστούν οι «λάθρο» (το παραθέτει σε εισαγωγικά) σε ξερονήσια»», ενώ αναφέρεται σε μια ομάδα διαδηλωτών με σύνθημα «Έξω οι λάθρο» ως «λιγοστούς ακροδεξιούς» που φέρουν «τον φασιστικών συνυποδηλώσεων κέλτικο σταυρό στο πανό τους» (05/11/2019 «Τι είναι η Ελλάδα μας»-Αρθρογράφος: Παντελής Μπουκάλας). Συνάψεις στην εφημερίδα αυτή μ’αυτό το πρόθεμα εντοπίζονται σε ποσοστό 8%.

Συμπερασματικά, ένα εύρημα, το οποίο απαντάται πολύ συχνά στα άρθρα της εφημερίδας «Χρυσή Αυγή», είναι η παρουσίαση των προσφύγων και των μεταναστών με το πρόθεμα «λάθρο». (Sakellariou, 2017). Το πρόθεμα αυτό χρησιμοποιείται για την περιγραφή των ομάδων αυτών από τις άλλες δύο εφημερίδες, απλά για να για να αναδείξουν και να στηλιτεύσουν ακροδεξιές απόψεις, χωρίς να τις υιοθετούν.

3.2. Το προσφυγικό/μεταναστευτικό ως ζήτημα-πρόβλημα.

Στην εφημερίδα «Αυγή» εντοπίζονται συνάψεις με τη λέξη «ζήτημα» (σε ποσοστό 16%. Έτσι, εντοπίζονται συνάψεις και φράσεις, όπως «ανεπάρκεια της κυβέρνησης στη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος», «το προσφυγικό είναι ένα πολυσύνθετο γεωπολιτικό ζήτημα», «με το να αντιμετωπίζει το προσφυγικό ως ζήτημα ασφάλειας, βγάζει από το κάδρο τα δικαιώματα αυτών των ανθρώπων», «το θέμα είναι αν αντιμετωπίζουμε το προσφυγικό ως εθνικό ή ευρωπαϊκό ζήτημα», ανεπάρκεια της κυβέρνησης στη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος, «προσφυγικό….ουσιαστική επίλυση του ζητήματος» και ««η διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος». Γενικότερα, η σύναψη με τον όρο «διαχείριση» είναι συχνή (σε ποσοστό 20%), σε συνάψεις και φράσεις, όπως «καταστροφική ανεπάρκεια της κυβέρνησης του κ. Μητσοτάκη στη διαχείριση του προσφυγικού», «διαχείριση του προσφυγικού», «ανίκανη να διαχειριστεί το προσφυγικό», «πλήρης αδυναμία της κυβέρνησης Μητσοτάκη να διαχειριστεί το προσφυγικό», και «διαχειριστούν το προσφυγικό».

Στην εφημερίδα εντοπίζονται αρκετές συνάψεις που σχετίζονται με αυτή την υποκατηγορία, που περιλαμβάνουν τον όρο «κυβέρνηση» (σε ποσοστό 20%). Ενδεικτικά, παρατίθενται συνάψεις και φράσεις, όπως «ανώμαλη προσγείωση της κυβέρνησης στο προσφυγικό πεδίο», «κυβερνητική ανεπάρκεια στο προσφυγικό», «Η κυβέρνηση είναι αποσταθεροποιημένη σε ό,τι αφορά το προσφυγικό», «νόμος της κυβέρνησης Μητσοτάκη για το προσφυγικό, που ξεσήκωσε κύμα αντιδράσεων από πολλούς διεθνείς οργανισμούς» και «γραμμή της κυβέρνησης στο προσφυγικό».

Επιπλέον, γίνεται λόγος για «πρόσφυγες που τελικά θα πληρώσουν στο πετσί τους τόσο τη διαχειριστική ανικανότητα αυτής της κυβέρνησης» (06.11.2019 «Βάζει πλάτη στους ρατσιστές ο Κυρανάκης»-Αρθρογράφος: Πέτρος Κατσάκος).

Μια ακόμα κατηγορία συνάψεων είναι αυτή με τον όρο «πλάτη» (σε ποσοστό 4%), σε συνάψεις και φράσεις όπως ««Να βάλουμε όλοι πλάτη» για το προσφυγικό»» και «««Χαΐδολογεί τους ακραίους για «πλάτη» στο προσφυγικό»». Επιπλέον, εμφανίζεται, σε ποσοστό 6%, η σύναψη «προσφυγική κρίση». Σε ποσοστό επίσης 6% εντοπίζονται συνάψεις και φράσεις με τον όρο «αντιμετώπιση», όπως «αντιμετωπίζουν το προσφυγικό». Επιπλέον, χρησιμοποιείται η σύναψη «μεταναστευτική πολιτική» σε ποσοστό 10%. Ενδεικτικά, παρατίθενται τα «υπουργείο μεταναστευτικής πολιτικής» και «Ούτε με σουβλάκια, ούτε με μπίρες, ούτε με κοψίδια ασκείται μεταναστευτική πολιτική». Τέλος, συνάψεις με τον όρο «διάσταση», σε ποσοστό 4%, όπως «εθνική και κοινωνική διάσταση του μεταναστευτικού» και «πριν το προσφυγικό αποκτήσει τις σημερινές του διαστάσεις» και συνάψεις με τον όρο «σχεδιασμός», σε ποσοστό 4%, όπως «κυβερνητικό σχεδιασμό στο προσφυγικό» και παντελή έλλειψη σχεδιασμού ως προς το προσφυγικό**».**

Άλλες σχετικές συνάψεις και φράσεις που εντοπίζονται είναι «η Ν.Δ. οφείλει να παραδεχτεί τα λάθη της και τη μικροκομματική της στάση στο προσφυγικό, να μιλήσει με ειλικρίνεια στους Έλληνες πολίτες και να διεκδικήσει ευρωπαϊκές λύσεις στο προσφυγικό» και «παντελή έλλειψη σχεδιασμού ως προς το προσφυγικό» (06.11.2019 «Η κυβέρνηση θερίζει τις θύελλες που συνεχίζει μόνη της να σπέρνει...»-Αρθρογράφος: Νίκος Λιονάκης), «δραματική αύξηση των προσφύγων» και «τερατώδεις συνέπειες της πολιτικής στο προσφυγικό» (06.11.2019 Κ. Αρβανίτης: Οι άνθρωποι δεν είναι "τσουνάμι", κύριε Χρυσοχοΐδη!), «η λύση του μεταναστευτικού – προσφυγικού»,«χρειάζεται να λειτουργήσουν οι εταίροι μας και κυρίως η Τουρκία για το προσφυγικό» και «συντονιστής του μεταναστευτικού» (09.11.2019 «Κουβάρι η κυβέρνηση μπροστά... στα ρατσιστικά μπάρμπεκιου»-Αρθρογράφος: Κώστας Σαββόπουλος) και «υπάρχει μία γραμμή που προσεγγίζει με αλληλεγγύη το προσφυγικό» (05.11.2019 Γ. Μπαλάφας: Προκλητική η διοργάνωση μπάρμπεκιου με χοιρινό έξω από δομή φιλοξενίας προσφύγων). Επιπλέον, κάνει λόγο για «κυβερνητικούς αφορισμούς στις ΜΚΟ που ασχολούνται με το προσφυγικό» και στηλιτεύει τις δηλώσεις ενός δημάρχου, ο οποίος ζήτησε «άμεση αποσυμφόρηση του νησιού από πρόσφυγες και μετανάστες» (05.11.2019 ««Οι νεομακεδονομάχοι κηρύττουν «τζιχάντ» κατά των προσφύγων»»). Τέλος, μια ενδιαφέρουσα σύναψη που εμφανίζεται είναι η «αν θεωρεί το πρόβλημα μεταναστευτικό ή προσφυγικό» (06.11.2019 Κ. Αρβανίτης: Οι άνθρωποι δεν είναι "τσουνάμι", κύριε Χρυσοχοΐδη!). Η ύπαρξη της σύναψης αυτής, σε συνδυασμό με το γεγονός πως η εφημερίδα χρησιμοποιεί πολύ περισσότερο τον όρο «πρόσφυγας» αντί «μετανάστης» δείχνει πως η εφημερίδα αντιμετωπίζει αυτή την ομάδα ανθρώπων κυρίως ως ανθρώπους που ζητούν προστασία και χρειάζονται άσυλο, καθώς φοβούνται δίωξη λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων και πολλές φορές έχουν υποστεί βασανιστήρια (Σπαθανά, 2003, Μιγγείρου, 2008, όπως αναφέρονται στο Κωνσταντακοπούλου, 2015).

Στην εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» χρησιμοποιούνται συνάψεις με τον όρο «πρόβλημα» σε ποσοστό 18%. Επίσης, χρησιμοποιούνται συνάψεις με τον όρο «λύση», σε ποσοστό 6%. Ενδεικτικά, χρησιμοποιούνται συνάψεις και φράσεις όπως «οξύ πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης», « των προβλημάτων που προκαλεί η αθρόα και η ανεξέλεγκτη λαθρομετανάστευση», «δήθεν θα αντιμετώπιζε ριζικά το πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης», «ανθελληνική αντιμετώπιση του

λαθρομεταναστευτικού προβλήματος», «στο λαθρομεταναστευτικό πρόβλημα», «διογκούμενο και εξαιρετικά σοβαρό πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης», «η Νέα Δημοκρατία δεν προσφέρει κάποια λύση στο λαθρομεταναστευτικό πρόβλημα» και «να λύσει το λαθρομεταναστευτικό». Επίσης, χρησιμοποιούνται συνάψεις με τον όρο «πολιτική», σε ποσοστό 8%, όπως «μεταναστευτική πολιτική», την προώθηση μιας λαθρομεταναστευτικής πολιτικής», «φιλολαθρομεταναστευτική πολιτική του ΣΥΡΙΖΑ» και ««Αυτά είναι τα αποτελέσματα της μεταναστευτικής πολιτικής»».

Η εφημερίδα χρησιμοποιεί τις συνάψεις ««να βάλουμε πλάτη» στο λαθρομεταναστευτικό»» (04.11.2019 ««Σε ρόλο «παθητικού μετρητή λαθρομεταναστών» ο Κουμουτσάκος και οι υπόλοιποι υπουργοί της ψευτοδεξιάς κυβέρνησης»») και «θα αντιμετωπίσουμε όλη αυτήν την κατάσταση και του προσφυγικού και του μεταναστευτικού» (09.11.2019 ««Εκστρατεία κατά των χοιρινών από την Νέα Δημοκρατία εν ονόματι του... ««αντιρατσισμού»»). Επίσης, χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «διαχείριση» σε ποσοστό 4%, όπως «Δεν μπορούμε να διαχειριστούμε το λαθρομεταναστευτικό!». Επίσης, χρησιμοποιεί ειρωνικά τη φράση ««««Χλιδάτη συνεδρίαση της ΝΔ σήμερα στο Καβούρι για το «μεταναστευτικό»» (09.11.2019 ««Χλιδάτη συνεδρίαση της ΝΔ σήμερα στο Καβούρι για το «μεταναστευτικό»»).

Στην εφημερίδα εμφανίζονται συνάψεις με τον όρο «ζήτημα» σε ποσοστό 6%. Ενδεικτικά, εμφανίζονται οι φράσεις και οι συνάψεις «ζήτημα των λαθρομεταναστών», «Χαώδης η κατάσταση στο ζήτημα λαθρομετανάστευση» και «ζήτημα της λαθρομετανάστευσης». Επίσης, εμφανίζεται η σύναψη «Μια βόμβα έτοιμη να εκραγεί το λαθρομεταναστευτικό» (06.11.2019 «Κυκλοφόρησε η εφημερίδα ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ, αρ. φύλλου 1159»)

Στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» εμφανίζονται συνάψεις, οι οποίες θέτουν το προσφυγικό-μεταναστευτικό ως «ζήτημα» (σε ποσοστό 8%) ή ως «πρόβλημα» (σε ποσοστό 18%). Ενδεικτικά, στην εφημερίδα εντοπίζονται φράσεις και συνάψεις όπως «σε ό,τι αφορά το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα», «ζήτημα εθνικής σημασίας το μεταναστευτικό-προσφυγικό», «εθνικό ζήτημα θέτει πλέον το προσφυγικό-μεταναστευτικό η Κυβέρνηση», «προσφυγικό – μεταναστευτικό…τεράστιο πρόβλημα για τη χώρα», «το μεταναστευτικό - προσφυγικό πρόβλημα ήρθε για να μείνει», «διαχείριση του προσφυγικού-μεταναστευτικού προβλήματος» και «Διαχειριζόμαστε την κατάσταση του προσφυγικού, μεταναστευτικού προβλήματος με σοβαρότητα, σχέδιο και με εξαιρετική συνεργασία»). Γενικότερα, οι συνάψεις με τη λέξη «διαχείριση» είναι συχνές (ποσοστό 28%). Ενδεικτικά, στην εφημερίδα εντοπίζονται φράσεις και συνάψεις, όπως «κριτική στην Κυβέρνηση για τη διαχείριση του προσφυγικού», «καταστροφική ανεπάρκεια της κυβέρνησης του κ. Μητσοτάκη στη διαχείριση του προσφυγικού», «διαχείριση του μεταναστευτικού-προσφυγικού», «η διαχείριση του προσφυγικού» και και «διαχείριση της μετανάστευσης μέσω ασφαλών οδών». Επιπλέον, στην εφημερίδα χρησιμοποιούνται και συνάψεις με τον όρο «αντιμετώπιση» (Ποσοστό 14%). Ενδεικτικά παρατίθενται οι φράσεις και οι συνάψεις «αντιμετώπιση του προσφυγικού - μεταναστευτικού προβλήματος», «αντιμετώπιση του μεταναστευτικού προσφυγικού προβλήματος», «η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει ο πρωθυπουργός…είναι το μεταναστευτικό», «για να αντιμετωπίσει το προσφυγικό – μεταναστευτικό», «αντιμετωπίζουν οι υπηρεσίες της χώρας το προσφυγικό» και «Με σοβαρότητα και σχέδιο αντιμετωπίζουμε το προσφυγικό-μεταναστευτικό».

Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση ενός αρθρογράφου, κατά τον οποίον «δεν γνωρίζουμε πού τελειώνει το προσφυγικό πρόβλημα και πού αρχίζει το

μεταναστευτικό» (05.11.2019 «Το αναπόφευκτο μεταναστευτικό»-Αρθρογράφος: Πάσχος Μανδραβέλης), ο οποίος εμφανώς διαχωρίζει την κατηγορία των προσφύγων από αυτή των μεταναστών. Επιπλέον, μια άλλη αρθρογράφος αμβλύνει την κατάσταση, καθώς υποστηρίζει πως «Οι πρόσφυγες της Συρίας είναι μάλλον το μικρότερο, συγκριτικά, πρόβλημα για την Ευρώπη» (10.11.2019 «Φρεγάτες και θρανία – Ανάσχεση και ενσωμάτωση»- Αρθρογράφος: Άννα Διαμαντοπούλου»).

Μια ακόμα κατηγορία συνάψεων στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» είναι αυτή που περιλαμβάνει τον όρο «κρίση». (Ποσοστό 14%). Ενδεικτικά, στην εφημερίδα εντοπίζονται οι φράσεις και οι συνάψεις «προσφυγική κρίση», «αρχή προσφυγικής κρίσης», «χτυπημένη από την προσφυγική κρίση Λέσβο», «λαϊκίζεις χυδαία για την προσφυγική και μεταναστευτική κρίση».

Μια κατηγορία συνάψεων στην εφημερίδα είναι αυτή με τον όρο «πολιτική» (Σε ποσοστό 12%). Ενδεικτικά, παρατηρούνται οι φράσεις και οι συνάψεις «αυστηρότερη μεταναστευτική πολιτική», «η μεταναστευτική πολιτική της κυβέρνησης κινείται με άξονες την κοινωνική συνοχή και τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα», «Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής», «η μεταναστευτική πολιτική εντάσσεται στο Υπουργείο Εσωτερικών», «κριτική στη κυβέρνηση για την πολιτική της στο προσφυγικό-μεταναστευτικό» και «νέα πολιτική της για το μεταναστευτικό».

Μια ακόμα κατηγορία συνάψεων είναι αυτή με τον όρο «μέτρα» (Ποσοστό 6%). Ενδεικτικά, η εφημερίδα χρησιμοποιεί τη σύναψη «αυστηρά μεταναστευτικά μέτρα». Επιπλέον, εμφανίζονται και φράσεις και συνάψεις με τον όρο «πρόκληση», σε ποσοστό 6%. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι «Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει ο πρωθυπουργός…είναι το μεταναστευτικό» και «το μεταναστευτικό/προσφυγικό είναι μια παγκόσμια πρόκληση που ξεπερνά κάθε κυβέρνηση και κάθε χώρα».

Μεμονωμένες φράσεις και συνάψεις που εντοπίστηκαν είναι οι ««πρέπει να εγκαταλείψει τη «χαλαρή προσέγγιση» απέναντι στη μετανάστευση»» (07.11.2019 «Αυστηρά μεταναστευτικά μέτρα από το Παρίσι»), «Το μεταναστευτικό, από τη στιγμή που πήρε νέες διαστάσεις επηρέασε και αλλάζει συθέμελα το πολιτικό» (10.11.2019 «Φρεγάτες και θρανία – Ανάσχεση και ενσωμάτωση»-Αρθρογράφος: Άννα Διαμαντοπούλου), «ανησυχεί σφόδρα για τις εξελίξεις… και στο προσφυγικό – μεταναστευτικό», «προσφυγικό - μεταναστευτικό σε διμερές δούναι-λαβείν» και « οι εταίροι είναι εντελώς απρόθυμοι να μοιραστούν τα βάρη της προσφυγιάς και της μετανάστευσης (10.11.2019) ««Αλωση» μέσω ροών επιχειρεί η Αγκυρα»»-Αρθρογράφος: Άγγελος Στάμος), «περιέπλεξε ακόμη περισσότερο τα πράγματα» σε ό,τι αφορά το προσφυγικό» («07.11.2019 Κανονικά η συνάντηση Ερντογάν με Τραμπ»), «παλινωδίες της ΝΔ στο προσφυγικό» (05.11.2019 Νυχτερινή έξοδος για τον Αλ. Τσίπρα και τους βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ»), «να συζητηθούν όλα τα θέματα της επικαιρότητας με αιχμή το προσφυγικό» και «Ο κ. Μητσοτάκης να απευθύνει συστάσεις προς τους βουλευτές του να είναι πιο προσεκτικοί στις τοποθετήσεις τους για το προσφυγικό (09.11.2019 ««Κωδικός «χαμηλοί τόνοι»»-Αρθρογράφος: Αριστοτελία Πελώνη), «εργαλειοποίησης του μεταναστευτικού/προσφυγικού από την τουρκική πολιτική ηγεσία» (05.11.2019 «Στη Μόσχα για ένα νέο κεφάλαιο στις ελληνορωσικές σχέσεις ο Ν. Δένδιας»), «στάση της Αγκυρας στο μεταναστευτικό και προσφυγικό» (06.11.2019 «Ενίσχυση διαύλων της Αθήνας με Μόσχα»-Αρθρογράφος Βασίλης Νέδος»), «μεταναστευτικό επί τάπητος» (06.11.2019 «Μεταναστευτικό επί τάπητος»), και «συναντήσεις για το μεταναστευτικό – προσφυγικό» (06.11.2019 «Μιχ. Χρυσοχοΐδης: Μη διαχειρίσιμη η κατάσταση στο μεταναστευτικό»).

Τέλος, μια ακόμα φράση που υπάγεται σε αυτήν την κατηγορία είναι η «το προσφυγικό είναι το μνημόνιο της σημερινής κυβέρνησης» (07.11.2019 «Η... Μέρι Πόπινς της Ν.Δ.»-Αρθρογράφος: Ξένια Κουναλάκη). Αναλυτικότερα, η αρθρογράφος επισημαίνει πως ««Αν, λοιπόν, το 2011 το μνημόνιο υπήρξε η απαρχή του κοινωνικού διχασμού μεταξύ όσων ήθελαν την παραμονή της χώρας στο ευρώ και εκείνων που επέμεναν ότι δεν πρέπει να γίνουμε «αποικία χρέους», ακόμη κι αν χρειαστεί να επιστρέψουμε στη δραχμή…..Τους τελευταίους μήνες, η πόλωση συντελείται πλέον ανάμεσα σε όσους αμφισβητούν τις στοιχειώδεις αρχές του ανθρωπισμού κι εκείνους που αντιλαμβάνονται ότι απέτυχε η πολιτική αποτροπής με «Μόριες» και κολαστήρια».

Συμπερασματικά, σε όλες τις εξεταζόμενες εφημερίδες η κατάσταση αυτή αναφέρεται ως ζήτημα ή πρόβλημα, το οποίο χρήζει επιτακτικής λύσης.

3.3 Αναπαράσταση των μουσουλμάνων με μεταφορικούς όρους της ροής υδάτων, ανέμων και ενέργειας

Μια κατηγορία συνάψεων είναι αυτή που αναπαριστά τις εξεταζόμενες ομάδες με μεταφορικούς όρους της ροής υδάτων, ανέμων και ενέργειας. Από αναζήτηση τέτοιων λέξεων αυτών στο ΣΕΚ, προκύπτει πως αυτές συνήθως συνδέονται με το νερό, το χρήμα ή την ηλεκτρική ενέργεια. Με αυτόν τον τρόπο, εκφυλίζεται υπόρρητα η ανθρώπινη φύση των ομάδων αυτών, παρουσιάζοντάς τους ως κάτι που πρέπει να ελεγχθεί, προκειμένου να αποφευχθεί η καταστροφή άλλων. (Baker, 2006).

Αναλυτικότερα, η εφημερίδα «Αυγή» παραθέτει τη δήλωση ενός δεξιού πολιτικού, ο οποίος μίλησε για «αυθόρμητο κύμα ανθρώπων» (05.11.2019 «Θερίζει ακροδεξιές θύελλες η κυβέρνηση» -Αρθρογράφος: Κώστας Σαββόπουλος). Επιπλέον, αντιτίθεται στη δήλωση ενός άλλου δεξιού πολιτικού, δηλώνοντας «οι πρόσφυγες δεν είναι τσουνάμι» (06.11.2019 Κ. Αρβανίτης: Οι άνθρωποι δεν είναι "τσουνάμι", κύριε Χρυσοχοΐδη!). Ακόμα, κάνει λόγο για τον πρωθυπουργό της Τουρκίας, ο οποίος «απειλεί ότι θα... πλημμυρίσει την Ευρώπη με πρόσφυγες» (08.11.2019 «Ένα όχι και τόσο παράταιρο ραντεβού» -Αρθρογράφος: Αγγελής Στρατής. Από την άλλη, η εφημερίδα κάνει λόγο για «μεγάλες προσφυγικές ροές» (05.11.2019 «Γ.Μπαλάφας: Προκλητική η διοργάνωση μπάρμπεκιου με χοιρινό έξω από δομή φιλοξενίας προσφύγων») και «η Νέα Δημοκρατία πνίγεται από το αντιπροσφυγικό κύμα που η ίδια δημιούργησε» (06.11.2019 ««Χαΐδολογεί τους ακραίους για «πλάτη» στο προσφυγικό»»-Αρθρογράφος: Κώστας Σαββόπουλος)

Στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» εντοπίζονται συνάψεις τέτοιου είδους με τη λέξη «ροές» (Σε ποσοστό 14%). Ενδεικτικά, αναφέρονται οι φράσεις και συνάψεις «έλεγχος μεταναστευτικών ροών», «Σηκώνουν όλο το βάρος των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών» και «το μόνο που θα πετύχουν είναι να ενισχύσουν τις μεταναστευτικές ροές». Σε ένα άρθρο, παρατηρείται συνδυασμός με έναν ακόμη όρο του νερού και, δη, αρνητικό, όπως φαίνεται και από το ΣΕΚ, τον «πλημμυρίζω», στη φράση «αυξάνοντας θεαματικά τις ροές θα πλημμυρίσει με πρόσφυγες τη χώρα μας.», αλλά και η ρητορική των ομάδων αυτών με επιθετικούς όρους, στη φράση ««άλωση» μέσω ροών επιχειρεί η Άγκυρα» (10.11.2019 ««Άλωση μέσω ροών επιχειρεί η Άγκυρα»»-Αρθρογράφος: Άγγελος Στάγκος), ενώ στο ίδιο άρθρο εντοπίζεται ο συνδυασμός με μια ακόμα λέξη που σχετίζεται, με βάση το ΣΕΚ, συνήθως με το υγρό στοιχείο και, δη, αρνητικά, τον «κατακλύζω» στη φράση ««…εκατομμυρίων προσφύγων και μεταναστών που θα αμολύσει για να «κατακλύσουν» την Ευρώπη»».

Μια ακόμα σύναψη είναι αυτή με τη λέξη «κύμα» (σε ποσοστό 6%). Τέτοιες συνάψεις εντοπίζονται στα «κύματα των προσφύγων και των μεταναστών» και «κύμα μεταφοράς 1.100 προσφύγων».

Στην εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» εμφανίζονται συνάψεις με τον όρο «κύμα» σε ποσοστό 4%. Ενδεικτικά, παρατίθεται η σύναψη «εισβάλλουν κατά κύματα στην Πατρίδα μας» και «χιλιάδων λαθρομεταναστών που εισβάλλουν κατά κύματα». Επίσης, εντοπίζεται και η σύναψη «εισροή αμέτρητων λαθρομεταναστών» (04.11.2019 ««Σε ρόλο «παθητικού μετρητή λαθρομεταναστών» ο Κουμουτσάκος και οι υπόλοιποι υπουργοί της ψευτοδεξιάς κυβέρνησης»»). Επίσης, η εφημερίδα χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «ροή» σε ποσοστό 10% και συνάψεις με τον όρο «πνίγω» σε ποσοστό 4%, όπως «διαρκής ροή μεταναστών», «συνεχιζόμενες ροές των λαθρομεταναστών», «αυξημένων μεταναστευτικών ροών», «ανεξέλεγκτες λαθρομεταναστευτικές ροές», «Πνίγοντας μάλιστα με τις ανεξέλεγκτες ροές μουσουλμάνων λαθρομεταναστών την Ευρώπη» και «έχουμε πνιγεί στους λαθρομετανάστες».

Συμπερασματικά, ένας αριθμός συνάψεων σχετίζεται με μεταφορικούς όρους του νερού. Όλες οι εξεταζόμενες εφημερίδες χρησιμοποιούν τέτοιους είδους συνάψεις, και αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως τέτοιου είδους παρουσίαση των εξεταζόμενων ομάδων χρησιμοποιείται και από υποστηρικτές της αριστερής ιδεολογίας.

3.4. Οι Μουσουλμάνοι ως εισβολείς-ως εγκληματίες-ως κίνδυνος

Στην εφημερίδα «Αυγή» παρατίθεται μια σειρά συνάψεων που σχετίζονται με την «αλλοίωση πληθυσμού»-κάτι με το οποίο η εφημερίδα διαφωνεί- εξαιτίας των εξεταζόμενων ομάδων. Τέτοιου είδους συνάψεις εμφανίζονται σε ποσοστό 10%, όπως ««κίνδυνο «αλλοίωσης του πληθυσμού» και «αλλοιώνεται ο πληθυσμός, καθώς έχουν αυξηθεί πολύ οι μετανάστες». Επίσης, εμφανίζονται συνάψεις με τη λέξη «κίνδυνος» σε ποσοστό 4%. Η εφημερίδα δηλώνει ρητά πως «Οι πρόσφυγες δεν αποτελούν κίνδυνο» και «οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δεν είναι κίνδυνος για την εθνική ασφάλεια και τη δημόσια υγεία, δεν αυξάνουν την παραβατικότητα και την εγκληματικότητα, είναι άνθρωποι που χρειάζονται βοήθεια».

Στην εφημερίδα γίνεται επίσης λόγος για «απάτη που υποτίθεται ότι κάνουν οι πρόσφυγες» (08.11.2019 «Μετατραυματικό στρες και ξαπλώστρες»-Αρθρογράφος: Γιώργος Κυρίτσης**.** Επιπλέον εμφανίζονται, σε ποσοστό 4% συνάψεις με τον όρο «τζιχάντ», όπως ««Οι νεομακεδονομάχοι κηρύττουν «τζιχάντ» κατά των προσφύγων»» και «παρουσίαζε συλλήβδην τους μουσουλμάνους ως τζιχαντιστές». Στον μουσουλμανικό κόσμο, τζιχάντ σημαίνει γενικά αγώνας, προσπάθεια, το να μοχθεί κανείς με όλες του τις δυνάμεις ή να αντιμάχεται οποιοδήποτε αντικείμενο αποδοκιμασίας. Εντούτοις, στον μη μουσουλμανικό κόσμο ο όρος αυτός έχει αποκτήσει αρνητική έννοια του ιερού πολέμου προσηλυτισμού για τη διάδοση του ισλαμισμού. (Cook, 2015: 1)

Η εφημερίδα αναφέρει πως «ένας μετανάστης επιτέθηκε με μαχαίρι σε έναν ακροδεξιό». Αναφέρει λοιπόν πως ενέργειες, όπως το μπάρμπεκιου των διαβατών γίνονται, προκειμένου ««να υπάρξει ένταση με κάποιον πρόσφυγα ώστε να πυροδοτηθεί εκ νέου η επικοινωνιακή ένταση περί «άγριων μουσουλμάνων»» (10.11.2019 «Δεν είναι βλάκες, είναι ακροδεξιοί» -Αρθρογράφος: Νίκος Σβέρκος). Επιπλέον, χρησιμοποιούνται συνάψεις με παράγωγες λέξεις του όρου «ισλαμισμός» σε ποσοστό 6%, καθώς και συνάψεις με τον όρο «εποικισμός» σε ποσοστό 4%. Από έρευνα στο ΣΕΚ, προκύπτει πως η έννοια του εποικισμού σχετίζεται με εθελούσια

μετακίνηση των ομάδων αυτών σε περιοχές που ενδείκνυνται για την οικονομική εκμετάλλευση , με τον στρατιωτικό, οικονομικό ή πολιτικό έλεγχο μιας χώρας από μια άλλη, καθώς και με τη σύναψη υποτελειακών σχέσεων μεταξύ δύο χωρών. Από αυτό γίνεται κατανοητό πως, στη συνείδηση της δεξιάς ρητορικής, η έλευση των ομάδων αυτών στην Ελλάδα σχετίζεται με την επιδίωξη των χωρών καταγωγής να υποτάξουν την Ελλάδα και να τη θέσουν υπό τον έλεγχο και την εκμετάλλευσή τους. Η εφημερίδα παραθέτει απλώς τις απόψεις αυτές, με τις οποίες δε συμφωνεί.

Ενδεικτικά, στηλιτεύει μια ομάδα πολιτών που ««αντιστέκονται «με κάθε τρόπο στον εποικισμό της Ελλάδας και της Ευρώπης από τους κατευθυνόμενους ισλαμιστές κατά συντριπτική πλειοψηφία παράνομους μετανάστες»», χαρακτηρίζει «δυστυχισμένο» έναν πολίτη που «στήνει καραούλι μέσα στη μαύρη νύχτα (της ψυχής του) για να προστατέψει τη χώρα από τον εξισλαμισμό…» και σχολιάζει «σου έρχεται να χλευάσεις το απροσμέτρητο βάθος της γελοιότητας». Επιπλέον, αναφέρεται πως οι μουσουλμάνοι στη Γαλλία «υπογραμμίζουν τη διαφορά ανάμεσα στους πιστούς στο Ισλάμ νομοταγείς Γάλλους πολίτες και τους Ισλαμιστές». Τέλος, παραθέτει την άποψη «Ακροδεξιά και ισλαμισμός, οι μεγαλύτερες απειλές» και «ο δεξιός εξτρεμισμός είναι από κοινού με τον ισλαμισμό, ο μεγαλύτερος κίνδυνος», η οποία τονίζει προέκυψε ύστερα από ακροδεξιά προπαγάνδα. Γενικότερα, φαίνεται ότι η εφημερίδα αποδίδει σε τέτοιες παράγωγες λέξεις του όρου «ισλαμισμός» αρνητική χροιά.

Η εφημερίδα χρησιμοποιεί, επίσης, συνάψεις σε ποσοστό 4% με τον όρο «εισβολή». Για παράδειγμα, χρησιμοποιεί ειρωνικά τη φράση «την... εισβολή των μουσουλμάνων, που απειλούν να αλλοιώσουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό», ενώ αναφέρεται σε μια εκδήλωση «ακροδεξιάς δημοτικής παράταξης» με θέμα ««Παράνομη Μετανάστευση: Τοπικές Κοινωνίες και Υπόγεια Εισβολή»». Επιπλέον, τονίζει πως «Δεν είναι οι μουσουλμάνοι που δημιουργούν πρόβλημα». (10.11.2019 «Πορεία κατά της ισλαμοφοβίας στο Παρίσι»). Ακόμα, αναφέρεται στη δήλωση βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας, κατά τους οποίους «Ο κόσμος φοβάται πάνω απ' όλα την ισλαμοποίηση της χώρας», τονίζοντας πως «δεν παρέλειψαν και χθες να προσθέσουν νερό στον μύλο της ξενοφοβίας» (06.11.2019 ««Χαΐδολογεί τους ακραίους για «πλάτη» στο προσφυγικό»»-Αρθρογράφος: Κώστας Σαββόπουλος). Τέλος, αναφέρεται σε δηλώσεις ενός δεξιού πολιτικού, ο οποίος εξέφρασε ««φόβους «για συγκρούσεις μεταξύ κατοίκων και προσφύγων»», χαρακτηρίζοντάς τους «κινδυνολογικούς τόνους», ενώ αναφέρεται και στην κατανόηση του για την «ανησυχία των κατοίκων της ενδοχώρας για τη μετεγκατάσταση των προσφύγων», δηλώνοντας πως ««επιχείρησε «να κλείσει» το μάτι στα ακραία στοιχεία»». (06.11.2019 ««Χαΐδολογεί τους ακραίους για «πλάτη» στο προσφυγικό»»-Αρθρογράφος: Κώστας Σαββόπουλος). Η εφημερίδα ειρωνεύεται την άποψη πως «οι σιωνιστές και το Ισλάμ συνωμοτούν να υφαρπάξουν την Ελλάδα από τους Ελληνες» (06.11.2019 «Τι είν' η Ελλάδα μας...»). Επιπλέον, κατηγορεί έναν δεξιό πολιτικό που κάνει λόγο για τα ««δικαιώματα των «Ελλήνων πολιτών» της χώρας λες που προφανώς θεωρεί ότι βάλλονται από τους πρόσφυγες» (05.11.2019 ««Ο Κυρανάκης υπέρ των χρυσαυγίτικης κοπής «μπάρμπεκιου» έξω από προσφυγικές δομές»»). Παράλληλα, δηλώνει πως τα μέλη του κόμματος ΣΥΡΙΖΑ ««τοποθετούνται απέναντι σε όσους βλέπουν στο πρόσωπο των προσφύγων τον «εχθρό του έθνους»» (05.11.2019 «Ο Χρήστος Γιαννούλης απαντά στις συκοφαντίες και την επιχείρηση διαστρέβλωσης των δηλώσεών του») Εντούτοις, στον αντίποδα των παραπάνω, η εφημερίδα αναφέρει πως «δεκάδες Γερμανίδες παρενοχλήθηκαν σεξουαλικά από ομάδες νεαρών πιωμένων μεταναστών» (07.11.2019 «Ακροδεξιές πολιτοφυλακές προβληματίζουν τις γερμανικές αρχές»)

Στην εφημερίδα «Η Καθημερινή», υπάρχουν συνάψεις που σχετίζονται με τον όρο «ελευθερία» (σε ποσοστό 6%) και κυρίως με την έλλειψη αυτής, κάτι που θεωρείται ότι χαρακτηρίζει το Ισλάμ. Πιο συγκεκριμένα, εντοπίζονται φράσεις, όπως «ανελευθερία του Ισλάμ-δυνατότητά του να δημιουργεί μικρούς κλειστούς κόσμους που δεν αφομοιώνονται και, όχι σπανίως, διεκδικούν να εξαπλώνονται εις βάρος της ελευθερίας των άλλων» και «απειλή για την ελευθερία τους, που αντιπροσωπεύει γι' αυτούς το Ισλάμ» (07.11.2019 «Η κρυφή δύναμη της χοιρινής μπριζόλας»-Αρθρογράφος: Στέφανος Κασιμάτης). Επιπλέον, σε ένα άλλο άρθρο εντοπίζεται η φράση «η σύγχρονη Ελλάδα γεννήθηκε μέσα από τη σύγκρουσή της με τους μουσουλμάνους Οθωμανούς» (06.11.2019 «Η τσίκνα του χοιρινού και ο φεμινισμός»-Αρθρογράφος: Τάκης Θεοδωρόπουλος), ενώ σε ένα άλλο η φράση «μετανάστες που απασχολούσαν στα χωράφια, παρεισέφρησαν εγκληματικά στοιχεία» (05.11.2019 «Το αναπόφευκτο μεταναστευτικό»-Αρθρογράφος: Πάσχος Μανδραβέλης). Στον αντίποδα τέτοιων απόψεων, ένας άλλος αρθρογράφος στηλιτεύει την άποψη πως «οι σιωνιστές και το Ισλάμ συνωμοτούν να υφαρπάξουν την Ελλάδα από τους Ελληνες» (05.11.2019 «Τι είν' η Ελλάδα μας…»-Αρθρογράφος: Παντελής Μπουκάλας)Στην εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» εμφανίζονται συνάψεις με τον όρο «εισβολή» σε ποσοστό 12%. Ενδεικτικά, παρατίθενται οι φράσεις και συνάψεις «έχουν εισβάλλει στην Πατρίδα μας περίπου 40 χιλιάδες λαθρομετανάστες», «λαθρομετανάστες….έχουν κάθε κέρδος να εισβάλλουν στην Πατρίδα μας». Επίσης, χρησιμοποιούνται συνάψεις με τον όρο «εποικισμός» σε ποσοστό 30%, καθώς και με τον όρο «έγκλημα» σε ποσοστό 6%. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι φράσεις και συνάψεις «επικροτεί τον λαθρεποικισμό της Πατρίδας μας», «εγκληματική πλευρά της λαθρομετανάστευσης και του λαθρεποικισμού», «συναίνεση των Ελλήνων για τον εποικισμό της χώρας από λαθρομετανάστες», «εποικισμός της Ελλάδος από μουσουλμάνους λαθρομετανάστες», «του μαζικού λαθρεποικισμού της Πατρίδας μας», «ο μαζικός λαθρεποικισμός της Πατρίδας μας», «λαθρεποικιστικό πρόβλημα», «εποικισμό της Ελλάδας από δεκάδες χιλιάδες μουσουλμάνους λαθρομετανάστες», «στον άκρατο λαθρεποικισμό της Ελλάδος», «η Νέα Δημοκρατία υποστηρίζει με όλα τα μέσα τον λαθρεποικισμό την Ελλάδος», «βίαιης εγκληματικότητας των λαθρομεταναστών», «εάν οι τοπικές κοινωνίες δεν δεχτούν λαθρομετανάστες,τότε το κράτος της ΝΔ θα ενεργοποιήσει μέτρα που θα επιβάλλουν τον εποικισμό» και «άκρατη εγκληματικότητα που φέρνουν οι λαθρομετανάστες στην Πατρίδα μας». Τέλος, η εφημερίδα χρησιμοποιεί τη σύναψη «αποικισμό της χώρας από λαθρομετανάστες» (04.11.2019 ««Συναίνεση των Ελλήνων για τον εποικισμό της χώρας από λαθρομετανάστες ζητάει ο Κνίτης του Κούλη Μητσοτάκη, γιατί «δεν είμαστε ρατσιστές»).

Η εφημερίδα χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «ανάσχεση» σε ποσοστό 4%, όπως στη σύναψη «ανάσχεση της λαθρομετανάστευσης». Επίσης, χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «μπλόκο» σε ποσοστό 4%, σε φράσεις και συνάψεις όπως «έχουν συμβεί άλλα πέντε περιστατικά μέσα σε δέκα ημέρες από λαθρομετανάστες στην περιοχή. Οι άνθρωποι αυτοί στήνουν μπλόκα, κρατάνε παλούκια και στήνουν ενέδρες σε κυνηγούς, ενώ κλέβουν και αυτοκίνητα» και «περισσότεροι από 20 λαθρομετανάστες επιχείρησαν μπλόκο». Παράλληλα, γίνεται λόγος για «δολοφονία του Νίκου Μουστάκα από....λαθρομετανάστες» (04.11.2019 ««Σε ρόλο «παθητικού μετρητή λαθρομεταναστών» ο Κουμουτσάκος και οι υπόλοιποι υπουργοί της ψευτοδεξιάς κυβέρνησης»»).

Στην εφημερίδα εμφανίζονται συνάψεις με τον όρο «πάταξη» σε ποσοστό 4%, όπως «πάταξη της λαθρομετανάστευσης». Επιπλέον, η «Χρυσή Αυγή» αναφέρει διάφορες εγκληματικές ενέργειες των εξεταζόμενων ομάδων, χρησιμοποιώντας

συνάψεις και φράσεις, όπως «λαθρομετανάστες με τσεκούρια στον Έβρο», «5 λαθρομετανάστες τον περικύκλωσαν έξω από την καλύβα του, κρατώντας στα χέρια τους παλούκια και τσεκούρια», «Υπάρχουν πολλοί παραβατικοί μεταξύ των προσφύγων και των μεταναστών» (04.11.2019 «Κώδωνας κινδύνου: Λαθρομετανάστες με τσεκούρια στον Έβρο-Ένα βήμα πριν την κοινωνική έκρηξη στην Σάμο!»), «η ορατή απειλή που υπάρχει είναι η λαθρομετανάστευση» (08.11.2019 «Έλληνες Στρατιωτικοί σε ρόλο... αχθοφόρου για τις αποσκευές των λαθρομεταναστών»), ««Τέσσερις «πρόσφυγες»...συνελήφθησαν κατά τη διάρκεια ειδικής δράσης για την καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών» και ««συμμορία «προσφύγων» διακινούσε ναρκωτικά...νέα δολοφονική ενέδρα σε αστυνομικούς» (08.11.2019 ««Πολυεθνική συμμορία «προσφύγων» διακινούσε ναρκωτικά στα Εξάρχεια - Νέα δολοφονική ενέδρα σε αστυνομικούς), «Ποιοι είναι οι δράστες; Προφανώς ισλαμιστές», «η κυβέρνηση του εθνικού Εφιάλτη Κούλη Μητσοτάκη θέλει να μεταφέρει όλον αυτόν τον εσμό των ισλαμιστών στην ηπειρωτική Ελλάδα, για να μην αφήσουν τίποτα όρθιο», «Ισλαμιστές έκαψαν την Αγία Τράπεζα σε Ιερό Ναό της Χίου (10.11.2019 «Ισλαμιστές έκαψαν την Αγία Τράπεζα σε Ιερό Ναό της Χίου!), «αρκετά κακοποιά στοιχεία υπάρχουν ανάμεσα στους λαθρομετανάστες» και «λαθρομετανάστες παρενοχλούν ανήλικα κορίτσια» (05.11.2019 «Κάτοικοι χωριού στο Κιλκίς σκέφτονται να αρχίσουν περιπολίες γιατί λαθρομετανάστες παρενοχλούν ανήλικα κορίτσια»).

Συμπερασματικά, ένας μεγάλος αριθμός συνάψεων και στις τρεις εξεταζόμενες εφημερίδες σχετίζεται με την αποδοχή ή όχι της παρουσίασης των Μουσουλμάνων ως εγκληματίες και εισβολείς στην Ελλάδα. Η εφημερίδα «Αυγή» ξεκάθαρα στηλιτεύει τέτοιου είδους δηλώσεις, σε αντίθεση με την εφημερίδα «Χρυσή Αυγή», στη συνείδηση των αρθρογράφων της οποίας η ομάδα αυτή συνιστά εγκληματικά στοιχεία. Από την άλλη, η εφημερίδα «Καθημερινή» τηρεί αμφιλεγόμενη στάση επάνω στο θέμα αυτό, καθώς η άποψη που υιοθετείται κάθε φορά σχετίζεται με την πολιτική ιδεολογία του εκάστοτε αρθρογράφου.

3.5. Οι μουσουλμάνοι ως άνθρωποι που χρειάζονται βοήθεια

Η εφημερίδα «Αυγή» στηλιτεύει την άποψη ενός δεξιού πολιτικού πως «η Ελλάδα δεν μπορεί να δεχτεί απεριόριστο αριθμό μεταναστών», λέγοντας πως «επιχείρησε να κατευνάσει τους γαλάζιους αιρετούς της ηπειρωτικής χώρας που θέτουν προσκόμματα στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης» (05.11.2019 «Θερίζει ακροδεξιές θύελλες η κυβέρνηση»-Αρθρογράφος: Κώστας Σαββόπουλος). Επιπλέον, χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «εγκατάσταση» σε ποσοστό 6%. Ενδεικτικά, στηλιτεύει πολίτες που « δεν θα αφήσουν στην περιοχή τους να εγκατασταθούν πρόσφυγες και μετανάστες» και ειρωνεύεται τους ««««γαλάζιους» αιρετούς που αντιδρούν στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης προσφύγων»». Επιπλέον χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «ανήλικο προσφυγόπουλο» σε ποσοστό 6%,. Ενδεικτικά, αναφέρεται σε «ντροπιαστικές νομοθετικές αλχημείες για τα ασυνόδευτα ανήλικα προσφυγόπουλα», σε ««νόμο «περί διεθνούς προστασίας» για τα ασυνόδευτα ανήλικα προσφυγόπουλα»», ενώ κατηγορεί έναν πολιτικό που «έκλεισε σε δύο σημεία τον δρόμο στο χωριό τους προκειμένου να μην επιτρέψουν τη μεταφορά σαράντα ανήλικων ασυνόδευτων προσφυγόπουλων σε ξενοδοχείο της περιοχής». Για το θέμα του ποιος μπορεί να χαρακτηριστεί ανήλικος, η εφημερίδα καλλιεργεί τον προβληματισμό στον αναγνώστη πως «ως ενήλικες, μπορούν, με fast track διαδικασίες, να χαρακτηριστούν μετανάστες από ασφαλείς χώρες και να επιστραφούν

στις χώρες προέλευσης» (06.11.2019 «Η κυβέρνηση θερίζει τις θύελλες που συνεχίζει μόνη της να σπέρνει...»-Αρθρογράφος: Νίκος Λιονάκης).

Η εφημερίδα χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «αγκαλιά» σε ποσοστό 4%, καθώς και με τον όρο «ξεριζωμός» σε ποσοστό 4%. Ενδεικτικά, χρησιμοποιεί τη φράση ««η πλειοψηφία των ανθρώπων εκεί άνοιξαν την «αγκαλιά τους» στους πρόσφυγες»», ενώ τονίζει πως ««όλοι οι Έλληνες γνωρίζουν στο πετσί τους τι θα πει η προσφυγιά και ο ξεριζωμός παραλείποντας να εντάξει στην... ελληνική «αγκαλιά» και τους μετανάστες»». Επιπλέον, η εφημερίδα επισημαίνει πως «αναμορφώθηκε και βελτιώθηκε το δικαϊκό πλαίσιο που αφορά το θέμα της Σαρίας, σημαντικό για τις γυναίκες της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης» (06.11.2019 «Μ. Τζούφη: Αρχίσαμε να ψηλαφούμε το δύσκολο θέμα των έμφυλων διακρίσεων και να προσπαθούμε να δώσουμε λύσεις»). Παράλληλα, αξιοποιεί συνάψεις με τον όρο «κέντρο κράτησης προσφύγων», σε ποσοστό 4%. Ενδεικτικά, τονίζει πως η «πολιτική της Νέας Δημοκρατίας…νομοθετεί τα κλειστά κέντρα κράτησης στο προσφύγων, παραβιάζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα και προγάντας τον συντηρητισμό και την οπισθοδρόμηση σε κοινωνικά μοντέλα του παρελθόντος». Τέλος, αναφέρεται σε έναν πολιτικό του ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος ««Κατηγόρησε ευθέως την κυβέρνηση ότι ακολουθεί το δόγμα «να κάνουμε τη ζωή των προσφύγων δύσκολη»» (06.11.2019 ««Κ. Αρβανίτης: Οι άνθρωποι δεν είναι «τσουνάμι», κύριε Χρυσοχοΐδη!).

Η εφημερίδα κατηγορεί τους διοργανωτές του μπάρμπεκιου των Διαβατών, παραθέτοντας πως «Μαζεύτηκαν μια παρέα φασίστες έξω από τη Δομή Φιλοξενίας Προσφύγων στα Διαβατά -όπως κάνουν οι νεοναζί άλλων χωρών» (06.11.2019 «Βάζει πλάτη στους ρατσιστές ο Κυρανάκης»-Πέτρος Κατσάκος). Επιπλέον, χρησιμοποιεί, σε ποσοστό 4% συνάψεις με τον όρο «αντιπροσφυγικός», όπως στη σύναψη «αντιπροσφυγικού νόμου». Χρησιμοποιεί, επίσης, συνάψεις με τον όρο «απειλή» σε ποσοστό 6% και με τον όρο «ακραίος» σε ποσοστό 8%. Ενδεικτικά, στηλιτεύει τον πρωθυπουργό της Τουρκίας που «απειλεί να διώξει μουσουλμάνους ικέτες από μια μουσουλμανική χώρα», χαρακτηρίζει ως «ακραίους» πολίτες που «απειλούν ότι θα πάρουν τα όπλα κατά των προσφύγων». αναφέρεται σε έναν αρχιμανδρίτη που «ακραίοι του έλεγαν να ευλογήσει τα όπλα που θα πάρουν εναντίον των προσφύγων». Επίσης, χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «επίθεση» σε ποσοστό 4% και με τον όρο «ρατσιστικός» σε ποσοστό 10% και συνάψεις με τον όρο «ακροδεξιός» σε ποσοστό 18%, οι οποίες κάποιες φορές συνεμπλέκονται, όπως «ρατσιστική αιματηρή επίθεση εις βάρος προσφυγόπουλου», «επίθεση, στα μέσα Οκτωβρίου, ενός 80χρονου ακροδεξιού έξω από ένα τζαμί με τραυματισμό δύο ηλικιωμένων μουσουλμάνων», «ακροδεξιών και ρατσιστικών εκδηλώσεων έξω από μέρος που φιλοξενούνται πρόσφυγες», «ρατσιστική συμπεριφορά οδηγού…Ο οδηγός φέρεται να ζήτησε από ζευγάρι προσφύγων με τρία παιδιά να κατέβει από το λεωφορείο», «ρατσιστικές αντιδράσεις κατοίκων της Νάουσας απέναντι στους πρόσφυγες», «Ακροδεξιοί, εθνικιστές και ρατσιστές… πέταξαν δυο γουρουνοκεφαλές σε προαύλιο σχολείου μουσουλμάνων», «οι ακροδεξιές ομάδες προχωράνε τώρα σε μπλόκα για να διώξουν τα λεωφορεία με τους πρόσφυγες», «ακροδεξιές φιέστες που προγραμματίζει ομάδα τραμπούκων έξω από προσφυγικές δομές» και «ακροδεξιά φαγοπότια έξω από τις δομές προσφύγων». Επικουρικά, αξιολογεί τις ενέργειες ενός δεξιού πολιτικού ως πρόθεση «Να κανακέψει τα ακροδεξιά στοιχεία που προκαλούν προσκόμματα στη μεταφορά προσφύγων»και υπόρρητα επισημαίνει πως είναι λίγοι ουσιαστικά αυτοί που αντιδρούν χρησιμοποιώντας τη φράση ««μετρημένοι στα δάχτυλα πεντέξι (ακροδεξιών) χεριών που, με την επιστασία δημοτικών αρχόντων ή όχι, στήνουν μπλόκο στα λιμάνια για να μη δέσουν τα «πειρατικά», είτε για βάρκες με πρόσφυγες και μετανάστες πρόκειται είτε για πλοία της γραμμής που μεταφέρουν

ξεριζωμένους»». Τέλος, προβληματίζεται «Με την ακροδεξιά ρητορεία πώς θα πετύχει συναίνεση η Ν.Δ. με τις τοπικές κοινωνίες ώστε να δεχθούν πρόσφυγες;»

Η «Αυγή» χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «ξενοφοβικός» σε ποσοστό 4%, όπως «ξενοφοβικό ψήφισμα του δημοτικού συμβουλίου….ενάντια στη μεταφορά επιπλέον προσφύγων και μεταναστών» και ««το πέρασμα από τους «μακεδονομάχους» στους «προσφυγομάχους»... αποτελεί κλιμάκωση ξενοφοβικών αντανακλαστικών και συμπεριφορών»». Επίσης, χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «αλληλεγγύη» σε ποσοστό 6% και με τον όρο «κατατρεγμένος» σε ποσοστό 4%, σε φράσεις και συνάψεις όπως «επισκέφθηκε τα ξενοδοχεία που φιλοξενούνται πρόσφυγες, επιδεικνύοντας ανθρωπιά και αλληλεγγύη στους κατατρεγμένους», «συγκέντρωση αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες και μετανάστες» και «αντιμετωπίζουν του κατατρεγμένους με μισαλλοδοξία, σε μια χώρα που έχει βιώσει και την αποστολή και την υποδοχή μεταναστών». Παράλληλα, παρουσιάζει διάφορα περιστατικά που σημειώθηκαν εναντίον των εξεταζόμενων ομάδων. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει πως «κάποιοι έβαλαν φωτιά σε πρώην στρατόπεδο που προοριζόταν για κέντρο προσωρινής φιλοξενίας προσφύγων», μιλάει για ««ακόμη ένα λιθαράκι» που «προστέθηκε στο σύνολο των διαμαρτυριών για την έλευση μεταναστών»», για «συνεχή στοχοποίηση προσφύγων και μεταναστών από δήθεν αγανακτισμένους» και ότι «κάτοικοι ξεσηκώθηκαν εναντίον της φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών στις περιοχές τους». (08.11.2019 «Ρατσιστικές καταλήψεις σχολείων στα Γιαννιτσά»-Αρθρογράφος: Μαρούλα Πλήκα). Επιπλέον, χρησιμοποιεί, σε ποσοστό 4%, συνάψεις με τον όρο «βοήθεια». Ενδεικτικά, αποκαλεί τη δήλωση του δεξιού πολιτικού Βορίδη πως «οι μετανάστες δεν δικαιούνται ανθρωπιστική βοήθεια» ως «η φρικωδία του εθισμένου σ'αυτήν».

Η εφημερίδα ειρωνεύεται τον Ούγγρο πρωθυπουργό πως «είχε δίκιο που έκλεισε τις δικές του πύλες στους πρόσφυγες» (08.11.2019 «Ένα όχι και τόσο παράταιρο ραντεβού»-Αρθρογράφος: Αγγελής Στρατής). Ακόμα, χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο ««μακεδονομάχοι» σε ποσοστό 6% και «ισλαμοφοβία» σε ποσοστό 4%, όπως «άτομα του φρονήματος «Πατρίς - Θρησκεία - Οικογένεια» και νεομακεδονομάχοι, αν ήταν στο χέρι τους θα είχαν λιντσάρει τους 59 πρόσφυγες»» και «Στοπ στην ισλαμοφοβία**».** Επιπλέον, γίνεται λόγος για μουσουλμανικές οργανώσεις, οι οποίες ««καταγγέλλουν «τον αυξανόμενο στιγματισμό» όπως ισχυρίζονται, των μουσουλμάνων»» και αναφέρουν «λεκτικές επιθέσεις κατά γυναικών που φορούσαν μαντίλα» και πως «δεν μπορούν να αφήσουν την υπεράσπιση των μουσουλμάνων της Γαλλίας μόνο στις μουσουλμανικές οργανώσεις». (10.11.2019 «Πορεία κατά της ισλαμοφοβίας στο Παρίσι»). Τέλος, η «Αυγή» αναφέρει και άλλες επιθετικές συμπεριφορές κατά των εξεταζόμενων ομάδων, όπως «όρμησαν και άρχισαν να ουρλιάζουν, να βρίζουν χυδαία τους πρόσφυγες και να το κλωτσάνε» και «το δημοτικό συμβούλιο, σε έκτακτη συνεδρίασή του, είπε «όχι» στη φιλοξενία επιπλέον 100 προσφύγων (05.11.2019 ««Οι νεομακεδονομάχοι κηρύττουν «τζιχάντ» κατά των προσφύγων»»).

Ενδιαφέρουσα η αποκάλυψη της δεξιάς ρητορικής με τη φράση «« ζητούσαν «να μην αφήσουμε τον καρκίνο να εξαπλωθεί σε όλη την Ελλάδα»» (05.11.2019 ««Οι νεομακεδονομάχοι κηρύττουν «τζιχάντ» κατά των προσφύγων»»). Με βάση το ΣΕΚ, καρκίνος είναι ένας κακοήθης όγκος που έχει την τάση να εξαπλώνεται σε όλο το σώμα…έτσι, η δεξιά ρητορική με τον παραλληλισμό αυτό παρουσιάζει τις εξεταζόμενες ομάδες σαν μια παθογένεια, που αν δεν ελεγχθεί θα εξαπλωθεί και θα καταστρέψει όλη την ελληνική κοινωνία. Επίσης, η εφημερίδα χρησιμοποιεί, σε ποσοστό 4%, με τον όρο «αντιμουσουλμάνος-αντιμουσουλμανικός», ενώ αναφέρεται και σε κάποια πρωτοσέλιδα εφημερίδων ως

«ψευδέστατα και με μίσος» και ως «ισλαμοφαγικά» και σε πολίτες που «κυνηγούν τα λεωφορεία των προσφύγων» ως «αγριεμένους, με λεξιλόγιο αποκαλυπτικό του ήθους τους» (06.11.2019 «Τι είν' η Ελλάδα μας...»). Τέλος, θεωρεί υποκριτική τη στάση κάποιων τηλεοπτικών καναλιών, για τα οποία γράφει ««στα διάφορα κανάλια παίζουν το έργο «τώρα κλαίμε για τους πρόσφυγες»» (05.11.2019 «Σια Αναγνωστοπούλου: Καλύπτουν και νομιμοποιούν τους ακροδεξιούς»).

Αντιθέτως, η εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» ειρωνεύεται τον όρο «ασυνόδευτα προσφυγόπουλα» δηλώνοντας χαρακτηριστικά πως ««ή εκείνων που δηλώνουν «προσφυγόπουλα», παρότι είναι...μαντραχαλάδες»» και πως ««η υφυπουργός...λύνει όλα τα προβλήματα των «ασυνόδευτων προσφυγόπουλων» και κανένα των ελληνόπουλων»» . Από την άλλη, γίνεται λόγος για φορείς, όπως «Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης» και «Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (04.11.2019 ««Εθνικόφρων παράταξις! Η Υφυπουργός Δόμνα λύνει όλα τα προβλήματα των «ασυνόδευτων προσφυγόπουλων» και κανέναν των ελληνόπουλων!»»).

Στην εφημερίδα εμφανίζονται φράσεις με τον όρο «να τους πάρουν στα σπίτια τους» σε ποσοστό 4%, καθώς και συνάψεις με τον όρο «αλληλεγγύη» σε ποσοστό 4%. Ενδεικτικά, η εφημερίδα αναφέρει «Να πάρουν τους λαθρομετανάστες στα σπίτια τους», ενώ ειρωνεύεται αυτούς που δηλώνουν πως ««το «προσφυγικό» είναι ένα πεδίο στο οποίο δοκιμάζεται η... αλληλεγγύη!»», λέγοντας πως «σήμερα κάνουν τις πάπιες», καθώς και αυτούς που θέλουν «ρεύμα αλληλεγγύης», αποκαλώντας τους υποτιμητικά «κομμούνια» και πως ««να πάρουν τα «προσφυγάκια» στα σπίτια τους». Επιπλέον, στηλιτεύει αυτούς που θεωρούν πως «οι πρόσφυγες και οι μετανάστες δεν είναι εισβολείς στην Ελλάδα, αλλά τα θύματα των ιμπεριαλιστικών πολέμων» και «Καλούμε τον λαό της Πέλλας που ξέρει καλά τι πάει να πει προσφυγιά και μετανάστευση, να απομονώσει κάθε είδους ρατσισμού και ξενοφοβίας από την περιοχή» (06.11.2019 ««Ρεύμα αλληλεγγύης» θέλουν τα κομμούνια. Να πάρουν τα «προσφυγάκια» στα σπίτια τους!»»). Τέλος, η «Χρυσή Αυγή» χρησιμοποιεί ειρωνικά φράσεις, όπως ««Απαγορεύονται και «τα Τρία Γουρουνάκια» γιατί...προσβάλλουν τα «προσφυγάκια»;»», ««λήψη μιας σειράς μέτρων για να μην… προσβάλλονται τα «προσφυγάκια»» και ««προσβάλλουν κατάφωρα τα «προσφυγόπουλα» που μετέχουν της… ελληνικής παιδείας»». (09.11.2019 ««Απαγορεύονται και «τα Τρία Γουρουνάκια» γιατί...προσβάλλουν τα «προσφυγάκια»;»»);

Στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» αναφέρεται πως «ποσοστό 42% των μουσουλμάνων έχει πέσει θύμα μορφής διάκρισης εξαιτίας του θρησκεύματός τους….θύμα επίθεσης…» και πως «γυναίκες που φορούν μαντήλα έχουν γίνει στόχος προσβλητικών σχολίων» και πως αναγκάζονται να ζουν σε «αυτοσχέδιες κατασκηνώσεις μεταναστών». (07.11.2019 «Αυστηρά μεταναστευτικά μέτρα από το Παρίσι»). Επίσης, γίνεται λόγος για «αντιμεταναστευτικά κόμματα» (10.11.2019 «Φρεγάτες και θρανία – Ανάσχεση και ενσωμάτωση»-Αρθρογράφος: Άννα Διαμαντοπούλου) και για έναν εγκληματία ο οποίος αυτοπροσδιορίζεται ως «ισλαμοφοβικός» (05.11.2019 «ΗΠΑ: Συνέλαβαν 27χρονο που προετοίμαζε βομβιστική επίθεση εναντίον συναγωγής».) Επιπλέον, οι εξεταζόμενες ομάδες αναφέρονται ως «αιτούντες άσυλο», ενώ γίνεται λόγος και για τον φορέα «Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες» (04.11.2019 «Επιβιώνοντας χωρίς ελπίδα στην κόλαση του Αφγανιστάν»-Αρθρογράφος: Φιλιώ Κοντραφούρη), καθώς και για τον φορέα «Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης» (05.11.2019 Ισοκατανομή αιτούντων άσυλο»-Αρθρογράφος: Τάνια Γεωργιοπούλου). Τέλος, χρησιμοποιείται και η σύναψη «καταυλισμός μουσουλμάνων» για να καταδειχθούν οι κακές συνθήκες

διαβίωσής τους (06.11.2019 «Η τσίκνα του χοιρινού και ο φεμινισμός»-Αρθρογράφος: Τάκης Θεοδωρόπουλος).

Σε ένα άλλο άρθρο, ο συγγραφέας στηλιτεύει κάποια άρθρα, χρησιμοποιώντας τη σύναψη «μίσος με ψευδέστατα ισλαμοφαγικά πρωτοσέλιδα», ενώ αναφέρεται στους πολίτες που αντιδρούν απέναντι στις εξεταζόμενες ομάδες, με τις φράσεις «κυνηγούν αγριεμένοι και με λεξιλόγιο αποκαλυπτικό του ήθους τους τα λεωφορεία των προσφύγων» και ««μετρημένοι στα δάχτυλα πεντέξι (ακροδεξιών) χεριών που, με την επιστασία δημοτικών αρχόντων ή όχι, στήνουν μπλόκο στα λιμάνια για να μη δέσουν τα «πειρατικά», είτε για βάρκες με πρόσφυγες και μετανάστες πρόκειται είτε για πλοία της γραμμής που μεταφέρουν ξεριζωμένους»» (05.11.2019 «Τι είν' η Ελλάδα μας…»-Αρθρογράφος: Παντελής Μπουκάλας). Επίσης, η εφημερίδα αναφέρει «τους πρόσφυγες δεν τους έφερε ο ΣΥΡΙΖΑ, ο Μουζάλας, η Χριστοδουλοπούλου, αλλά ο πόλεμος, η κρίση, η φτώχεια, η κλιματική αλλαγή» (07.11.2019 «Υφυπουργός Αμυνας: Με σοβαρότητα και σχέδιο αντιμετωπίζουμε το προσφυγικό-μεταναστευτικό»). Τέλος, σε ένα άρθρο, ο συγγραφέας προκαλεί τους πολίτες με ακροδεξιά ιδεολογία να αποκαλυφθούν, γράφοντας «Αν πάλι κάποιοι έχουν την άποψη ότι πρέπει να πνίγονται στη θάλασσα οι πρόσφυγες και οι μετανάστες, ας το πουν ανοιχτά...» (05.11.2019 «Ασυμμόρφωτες τοπικές κοινωνίες» Αρθρογράφος: Άγγελος Στάγκος), ενώ αναφέρεται και η «η στήριξη από την Ε.Ε. των προσφύγων» (06.11.2019 «Μιχ. Χρυσοχοΐδης: Μη διαχειρίσιμη η κατάσταση στο μεταναστευτικό»)

Μια κατηγορία συνάψεων στην εφημερίδα είναι αυτή με τη λέξη «διασπορά» (ποσοστό 6%). Ενδεικτικά, αναφέρονται οι συνάψεις «ανάγκη και πραγματικότητα διασποράς προσφύγων και μεταναστών σε όλη τη χώρα» και «μπλόκα στις προσπάθειες διασποράς προσφύγων και μεταναστών από την κυβέρνηση». Επίσης, μια κατηγορία συνάψεων είναι αυτή με τη λέξη «ενσωμάτωση» (σε ποσοστό 6%) και με τη λέξη «ένταξη» (σε ποσοστό 8%), σε συνάψεις και φράσεις, όπως «η ένταξη και η ενσωμάτωση των προσφύγων», «να ενταχθούν στην εκπαίδευση όλα τα προσφυγόπουλα» και «να μεταφερθεί στην ενδοχώρα, «σε ασφαλείς δομές, ξενοδοχεία, διαμερίσματα» το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων». Γίνεται, επίσης λόγος για «προσφυγικό δίκαιο» (σε ποσοστό 6%), σε συνάψεις, όπως «βασικών κανόνων του προσφυγικού δικαίου». Επιπλέον, εμφανίζονται συνάψεις με τη λέξη «φιλοξενία» (σε ποσοστό 14%), σε συνάψεις και φράσεις όπως «βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων» και «δομές που θα φιλοξενήσουν πρόσφυγες». Τέλος, η εφημερίδα χρησιμοποιεί τη σύναψη «προσφυγικό προφίλ» (σε ποσοστό 8%), σε φράσεις και συνάψεις όπως «μεταφορά ακόμη 4.000 ατόμων με προσφυγικό προφίλ» και «είναι μάταιο να έρθουν αν δεν έχουν προσφυγικό προφίλ». Έτσι, η εφημερίδα τονίζει πως θα απελαθούν από τη χώρα «όσοι δεν έχουν τον χαρακτηρισμό του πρόσφυγα» (06.11.2019 «Νέο επιχειρησιακό σχέδιο για το προσφυγικό»-Αρθρογράφος: Αριστοτελία Πελώνη).

Γενικότερα, συνάψεις που σχετίζονται με τη «μεταφορά προσφύγων» εντοπίζονται στην εφημερίδα σε ποσοστό 12%, καθώς και συνάψεις με τη λέξη «δομή», (σε ποσοστό «20%)[5] όπως στη φράση ««να μεταφερθεί στην ενδοχώρα, «σε ασφαλείς δομές, ξενοδοχεία, διαμερίσματα» το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων»». Επιπλέον, στην εφημερίδα εντοπίζονται συνάψεις με τη λέξη «εγκατάσταση» (Σε ποσοστό 12%) σε συνάψεις όπως «υποδοχή και εγκατάσταση των προσφύγων με σχέδιο» και «να αποτρέψουν τη μετεγκατάσταση προσφύγων»-μια συμπεριφορά πολιτών στην οποία η εφημερίδα εναντιώνεται. Τέλος, η εφημερίδα στηλιτεύει

[5] τέτοιου είδους συνάψεις, θα παρουσιαστούν εκτενώς στην υποενότητα 3.8.

ενέργειες που καταδυναστεύουν τα δικαιώματα των εξεταζόμενων ομάδων, σε φράσεις, όπως «αφαίρεσαν το ΑΜΚΑ από τους πρόσφυγες και το δικαίωμα από τα προσφυγόπουλα να εγγραφούν στα σχολεία.» (06.11.2019 «Μετωπική αντιπαράθεση για το μεταναστευτικό») και «παλιά οι πρόσφυγες αποκτούσαν τραπεζική κάρτα…τώρα οι πρόσφυγες θα πρέπει να πραγματοποιούν τις αγορές τους μέσω των καρτών σε καταστήματα που διαθέτουν ειδικά τερματικά POS» (06.11.2019 Μετανάστες με «χρήσιμες» ειδικότητες αναζητεί η Γαλλία»).

Η εφημερίδα αποδοκιμάζει αρνητικές συμπεριφορές πολιτών απέναντι στις εξεταζόμενες ομάδες, χρησιμοποιώντας συνάψεις με τη λέξη «επίθεση» (σε ποσοστό 8%) και «απειλή» (σε ποσοστό 6%), σε φράσεις και συνάψεις, όπως «ο νεαρός πρόσφυγας δέχθηκε επίθεση», «απειλήθηκε ένα μικρό προσφυγάκι», «απειλές σε βάρος προσφύγων», «ρατσιστική επίθεση σε προσφυγόπουλο έξω από το σχολείο του» και «σημερινή επίθεση σε προσφυγόπουλο». Ειδικότερα, γίνεται αναφορά σε «περιστατικά που σημειώθηκαν εναντίον προσφύγων» και «φασίστες στη Θεσσαλονίκη χαράκωσαν ένα προσφυγόπουλο». (06.11.2019 «Μετωπική αντιπαράθεση για το μεταναστευτικό»)

Συμπερασματικά, μια ακόμα αποτύπωση των ομάδων αυτών είναι ως ανθρώπων που έχουν ανάγκη βοηθείας από την κοινωνία και τους πολιτικούς φορείς. Οι εφημερίδες «Αυγή» και «Καθημερινή» συναινούν στην αποτύπωση αυτή, σε αντίθεση με την εφημερίδα «Χρυσή Αυγή».

3.6. Η υπεροχή του ελληνικού-δυτικού πολιτισμού έναντι του Ισλάμ

Ένα ενδιαφέρον εύρημα που προκύπτει από τα προς εξέταση άρθρα της εφημερίδας «Αυγή» είναι η σύναψη «ελληνιστικό Ισλάμ» (06/11/2019 «Υπό κατάληψη το Χατζηγιάννειο στη Λάρισα για να εμποδιστεί εκδήλωση ακροδεξιών») Η φράση αυτή αποτελεί πολιτισμικό αναχρονισμό, καθώς την εποχή εκείνη δεν υπήρχε το Ισλάμ ως επίσημη θρησκεία, με τη σημερινή μορφή της. Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, το Ισλάμ κάποτε δεν ήταν τόσο «βίαιο και ακραίο», και απεναντίας είχε επηρεάσει και τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό. Με βάση, λοιπόν, τους υποστηρικτές αυτής της θεώρησης, αυτό συνέβαινε όταν στο Ισλάμ είχε επέλθει η επίδραση του ελληνικού πολιτισμού.

Επιπλέον, η εφημερίδα στηλιτεύει την άποψη υποστηρικτών της δεξιάς ιδεολογίας πως «η Μουσουλμάνα έγγυος το έχει εύκολο να μπει σε μια βάρκα και να ανοιχτεί στο πέλαγος-η ελληνίδα προσέχει» (08/11/2019 08.11.2019 «Μετατραυματικό στρες και ξαπλώστρες»-Αρθρογράφος: Γιώργος Κυρίτσης), ενώ απορρίπτει την άποψη της δεξιάς ρητορικής πως «η Πολιτεία να πετάξει έξω τα προσφυγόπουλα και τα παιδιά μεταναστών για να μη μολυνθεί το αμόλυντο διαχρονικά ελληνικό έθνος» Υποστηρίζει πως μια τέτοια θεώρηση «δεν ασπάζεται τα ιδεώδη του Μ. Αλεξάνδρου για την αξία της πολυπολιτισμικότητας» και πως «το έθνος είναι στο μυαλό τους μόνο διαχρονικά αναλλοίωτο» (08.11.2019 «Ρατσιστικές καταλήψεις σχολείων στα Γιαννιτσά»-Αρθρογράφος: Μαρούλα Πλήκα)

Από την άλλη, η εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» τονίζει πως οι «λαθρομετανάστες φέρουν τη μοιρολατρία, τον θρησκευτικό φανατισμό του Ισλάμ» (07/11/2019 «Από τις μπριζόλες του Γιαννούλη στις μολότοφ του Λάππα...»). Επίσης, αναφέρεται πως «οι περισσότεροι εκ των Τούρκων ήταν στην ουσία εξισλαμισμένοι Έλληνες» και «Κορύφωση του παιδομαζώματος αποτελεί η περίοδος του 16ου αιώνος....Το κοράνιο δικαιολογεί την ενέργεια αυτή, αφού η αλλαγή θρησκείας επιβάλλεται, μάλιστα καταγράφεται ο ισχυρισμός του, ότι: Καθέν βρέφος γεννάται με τον χαρακτήρα του

Ισλαμισμού». Ακόμα, παραθέτει τα λόγια ενός υποστηρικτή της δεξιάς ρητορικής, σύμφωνα με τον οποίο το Κοράνι επιβάλλει τη βίαιη αλλαγή θρησκείας, αφού γράφει ότι «Καθέν βρέφος γεννάται με τον χαρακτήρα του Ισλαμισμού, οι δε γονείς του είναι εκείνοι, οι οποίοι το βιάζουν εις τον Ιουδαϊσμόν, ή τον Χριστιανισμόν, ή την Ειδωλολατρείαν». (08/11/2019 (08.11.2019 «Το Δημογραφικό Ζήτημα και κάποια Ιστορικά στοιχεία επί Τουρκοκρατίας»-Αρθρογράφος: Β. Παπαθανασίου).

Στην εφημερίδα «Καθημερινή» γίνεται λόγος για «πάγιο αίτημα των Φανατικών μουσουλμάνων» (05.11.2019 «Yeni Safak: Δικαστήριο μπορεί να μετατρέψει την Αγία Σοφία σε τζαμί»). Επίσης, αναφέρεται πως «το πρόβλημα είναι το θρήσκευμα των προσφύγων» (07.11.2019 «Η κρυφή δύναμη της χοιρινής μπριζόλας»-Αρθρογράφος: Στέφανος Κασιμάτης). Από την άλλη, σε ένα άλλο άρθρο ο συγγραφέας ειρωνεύεται με τη φράση «Θα απαγορεύσουμε και το χιούμορ για να μη χολώνονται οι ισλάμηδες, που το Κοράνιό τους απαγορεύει το γέλιο» τους υποστηρικτές τέτοιων απόψεων (08.11.2019 «Τα σήματα της τσίκνας»-Αρθρογράφος: Παντελής Μπουκάλας).

Συμπερασματικά, ένα σύνολο συνάψεων στις εξεταζόμενες εφημερίδες σχετίζονται με την υπεροχή του ελληνικού και, γενικότερα, του δυτικού πολιτισμού έναντι του Ισλάμ και των Μουσουλμάνων. Η εφημερίδα «Αυγή» απορρίπτει τέτοιου είδους δηλώσεις και στηλιτεύει τους υποστηρικτές της. Από την άλλη, η «Χρυσή Αυγή» στα σχετικά με το θέμα αυτό, άρθρα φαίνεται πως ασπάζονται αυτή την άποψη. Τέλος, στην εφημερίδα «Καθημερινή» η σύμπνοια ή όχι με αυτή την άποψη εξαρτάται από την πολιτική ιδεολογία του εκάστοτε αρθρογράφου.

3.2.7. Το ζήτημα της «Νέας Ροδόπης»

Στις 4 Νοεμβρίου 2019, ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Χρήστος Αθανασίου εξέφρασε την άποψη πως η Λέσβος, λόγω του μεγάλου αριθμού μεταναστών που κατέφθασαν στο νησί, θα μετατραπεί σε «νέα Ροδόπη», κάνοντας παραλληλισμό με τη μουσουλμανική μειονότητα που κατοικεί στη Θράκη.

Στην εφημερίδα «Αυγή» χρησιμοποιούνται συνάψεις με τον όρο «νέα Ροδόπη» σε ποσοστό 12%. Η σύναψη αυτή παρατίθεται πάντα σε εισαγωγικά, που σημαίνει ότι η εφημερίδα δεν την ασπάζεται. Πιο συγκεκριμένα, αντιτίθεται σε απόψεις, όπως ««το 30% θα είναι μουσουλμάνοι, όπου τα αιτήματα από την Τουρκία για τεμένη και αναγνώριση μειονότητας μπορεί να δημιουργήσουν «μία νέα Ροδόπη»», ««τα αιτήματα από την Τουρκία για τεμένη και αναγνώριση μειονότητας μπορούν να δημιουργήσουν μια ««νέα Ροδόπη»», ««κίνδυνος για νέα Ροδόπη»», ««αλλοίωση πληθυσμού» και «νέα Ροδόπη» στη Λέσβο»» και υποστηρίζει πως αυτοί που ασπάζονται τέτοιες απόψεις «προσπαθούν να σπείρουν τον φόβο» όταν κάνουν λόγο για ««κίνδυνο «αλλοίωσης του πληθυσμού» στη Λέσβο και τη μετατροπή του νησιού σε «νέα Ροδόπη»», ενώ σχολιάζει πως «Συνεχίζουν να εκφέρουν τον ίδιο ακραίο και επικίνδυνο λόγο, προς τέρψη και ικανοποίηση του ακροδεξιού και ξενοφοβικού ακροατηρίου» για τις δηλώσεις ««περί μετατροπής της Λέσβου σε «νέα Ροδόπη»». Ακόμα χαρακτηρίζει ως «ξενοφοβική και επικίνδυνη» τη «δήλωση του Χ. Αθανασίου που υποστήριξε ότι στην Ροδόπη σε 20 με 30 χρόνια θα είμαστε μουσουλμάνοι» (06.11.2019 «Δ. Μιχαηλίδου: Εγώ δεν πολιτεύομαι κοιτάω να κάνω σωστά τη δουλειά») και ως «επιθετική βλακεία» τη δήλωση πως «σε 20 χρόνια το 30% στη Λέσβο θα είναι μουσουλμάνοι» (10.11.2019 «Θα περάσουν από πάνω μας» -Αρθρογράφος: Κώστας Καναβούρης).

Η εφημερίδα διαχωρίζει ξεκάθαρα τους μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης από τους πρόσφυγες και τους μετανάστες της Λέσβου. Πιο συγκεκριμένα, τονίζει πως

«τι άλλο μπορεί να σημαίνουν, ο ρατσιστικός λόγος, η κινδυνολογία, ο ανιστόρητος παραλληλισμός της Λέσβου με τη Ροδόπη, καθώς και η εξομοίωση Ελλήνων πολιτών μουσουλμάνων στο θρήσκευμα με τους πρόσφυγες που κατέφυγαν στα νησιά» (06.11.2019 «Δημ. Χαρίτου: Να ανακαλέσει στην τάξη ο πρωθυπουργός τον αντιπρόεδρο της Βουλής κ. Χ. Αθανασίου»). Επιπλέον χρησιμοποιεί, σε ποσοστό 6%, τη φράση «ο νομός Ροδόπης ανήκει στην ελληνική επικράτεια, κατοικείται από Έλληνες πολίτες -χριστιανούς και μουσουλμάνους- και αποτελεί παράδειγμα αρμονικής συνύπαρξης και αμοιβαίου θρησκευτικού σεβασμού πάνω στην αρχή της ισονομίας και της ισοπολιτείας».

Συμπερασματικά, η εφημερίδα «Αυγή» αντιτίθεται σθεναρά στο θέμα της «νέας Ροδόπης», τονίζοντας τη διαφορά ανάμεσα στους μουσουλμάνους πρόσφυγες και μετανάστες και στη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης. Ενδιαφέρον, δε, συνιστά το εύρημα πως θεωρεί έλληνες πολίτες μόνο την πρώτη κατηγορία.

3.2.8. Το ζήτημα του «μπάρμπεκιου των Διαβατών»

Στις 10 Νοεμβρίου 2019, η ακροδεξιά οργάνωση «Ενωμένοι Μακεδόνες» αποφάσισε να οργανώσει ένα μπάρμπεκιου, στο οποίο θα προσφερόταν χοιρινό και αλκοόλ, απέναντι από μια δομή φιλοξενίας μεταναστών. Ο λόγος που έγινε αυτό ήταν για να καταδείξει η οργάνωση- και όσοι θα παρευρίσκονταν- την αρνητική διάθεσή τους απέναντι στις ομάδες αυτές.

Η εφημερίδα «Αυγή» χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «ρατσιστικό μπάρμπεκιου» σε ποσοστό 16%. Ενδεικτικά, χρησιμοποιεί φράσεις και συνάψεις, όπως ««ρατσιστικό... ακτιβισμό της «μπάρμπεκιου-διαμαρτυρίας»», ««ρατσιστικό «μπάρμπεκιου» των Διαβατών»», «Κουβάρι η κυβέρνηση μπροστά... στα ρατσιστικά μπάρμπεκιου», «ρατσιστικό μπάρμπεκιου πάρτι», ««χυδαίο και ρατσιστικό «Μπάρμπεκιου πάρτι - διαμαρτυρία κατά της λαθρομετανάστευσης κοντά στο Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων»» και «Ρατσιστικό μπάρμπεκιου με χορηγό τη Ν.Δ». Επιπλέον, χρησιμοποιεί συνάψεις με τον όρο «πρόκληση» σε ποσοστό 10% και με τον όρο «ακροδεξιοί» σε ποσοστό 14%, οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις συνταιριάζουν, όπως ««μπάρμπεκιου - πρόκληση «με χοιρινό κρέας και αλκοόλ», το οποίο διοργανώνουν ακροδεξιοί την Κυριακή έξω από δομή φιλοξενίας προσφύγων»», «Προκλητική η διοργάνωση μπάρμπεκιου με χοιρινό έξω από δομή φιλοξενίας προσφύγων», ««Προκλητική» χαρακτήρισε τη κίνηση ακροδεξιών να διοργανώσουν «μπάρμπεκιου με χοιρινό και αλκοόλ» έξω από τη δομή φιλοξενίας προσφύγων»», «προκλητικά καλέσματα ακροδεξιών για μπάρμπεκιου έξω από δομές προσφύγων και μεταναστών», «ομάδες ακροδεξιών που στήνουν προκλητικά μπάρμπεκιου έξω από τη δομή των Διαβατών», «Καλύπτουν απροκάλυπτα κάποιους ακροδεξιούς που στήνουν μπάρμπεκιου απέναντι από δομές προσφύγων», ««ακροδεξιές πρακτικές όπως τα «μπάρμπεκιου» με χοιρινό έξω από τα camp για να προκαλέσουν τους μουσουλμάνους πρόσφυγες»» και ««ακροδεξιούς διοργανωτές του «μπάρμπεκιου με χοιρινό και άφθονο αλκοόλ» έξω από δομή φιλοξενίας προσφύγων στα Διαβατά»».

Η εφημερίδα κάνει λόγο για ««δημόσιο μπάρμπεκιου» που υποτίθεται ότι στρέφεται κατά των μουσουλμάνων προσφύγων», για το οποίο επισημαίνει πως «είναι το πλέον απάνθρωπο να στήνεις…είτε χριστιανικό μενού είτε μουσουλμανικό, έξω από καταυλισμό που υπάρχουν παιδιά που έχουν έρθει κατάκοπα, πεινασμένα» και το χαρακτηρίζει ως «μενού μίσους» (06.11.2019 «Δ. Αυγέρη: Μήπως δεν θέλουν να μπουν στην ουσία όσοι έστησαν την παρωδία;»). Επιπλέον, κάνει λόγο για

««μπάρμπεκιου» με χοιρινά σουβλάκια και αλκοόλ έξω απο δομή προσφύγων στα Διαβατά προκειμένου να προσβληθούν ως μουσουλμάνοι»» (06.11.2019 «Στηρίζουν κάθε ξενοφοβική αθλιότητα») και για «αντιμουσουλμανικό μπάρμπεκιου» (10.11.2019 «Δεν είναι βλάκες, είναι ακροδεξιοί»-Αρθρογράφος: Νίκος Σβέρκος).

Η «Αυγή» αναφέρεται σε «μπάρμπεκιου με χοιρινό και αλκοόλ έξω από τα κέντρα κράτησης των προσφύγων» (07.11.2019 «Ούτε στην Τουρκία»). Χαρακτηρίζει ως «κρετίνους, βάναυσους και χυδαίους» όσους ««θέλουν να διοργανώσουν «μπάρμπεκιου» έξω από τις δομές φιλοξενίας προσφύγων»», το οποίο επισημαίνει πως «δήθεν από αγανάκτηση οργάνωσαν έξω από εστίες παραμονής μουσουλμάνων προσφύγων» (07.11.2019 «Σπηλιωτόπουλος κατά Πλεύρη και Κυρανάκη: Υιοθετούν τη χυδαιότητα ως πολιτική διαμαρτυρία»). Παράλληλα, χαρακτηρίζει «Ντροπή και κτηνωδία» τη «διοργάνωση μπάρμπεκιου με χοιρινό και αλκοόλ έξω από προσφυγικές δομές στη Θεσσαλονίκη» (05.11.2019 «Χρ.Γιαννούλης: Απροκάλυπτη κάλυψη Κ.Κυρανάκη σε ακροδεξιά φιέστα»).

Η εφημερίδα στηλιτεύει τους διοργανωτές του μπάρμπεκιου, κάνοντας λόγο για «σαδισμό αυτών των αχρείων που την Κυριακή διοργανώνουν μπάρμπεκιου πάρτι» (05.11.2019 «Ο Χρήστος Γιαννούλης απαντά στις συκοφαντίες και την επιχείρηση διαστρέβλωσης των δηλώσεών του»). Επιπλέον, τονίζει πως είναι «αδιανόητο, αγενές, γραφικό, απεχθές, να πηγαίνει κάποιος και να ψήνει χοιρινά σε έναν καταυλισμό μουσουλμάνων», αποκαλεί το συμβάν «δεύτερο» και «χάλια» και επισημαίνει πως «Όπως αν καλέσεις σπίτι σου έναν μουσουλμάνο και δεν θα του σερβίρεις χοιρινό, έτσι, από σεβασμό στη συμπεριφορά σου και στην ευγένεια που σου έμαθαν οι γονείς σου, δεν θα πας δίπλα σε καταυλισμό». Από την άλλη, η εφημερίδα παραθέτει τη δήλωση ενός δεξιού πολιτικού, ο οποίος χαρακτηρίζει το συμβάν «Αδιανόητο και απεχθές, αλλά όχι «παράνομο» (09.11.2019 «Κουβάρι η κυβέρνηση μπροστά... στα ρατσιστικά μπάρμπεκιου»-Αρθρογράφος: Κώστας Σαββόπουλος).

Στην εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» γίνεται λόγος για «εκδήλωση μπάρμπεκιου έξω από το ΚΥΤ των Διαβατών» (09.11.2019 ««Εκστρατεία κατά των χοιρινών από την Νέα Δημοκρατία εν ονόματι του... ««αντιρατσισμού»») και «μπάρμπεκιου κοντά σε μουσουλμάνους». Ο αρθρογράφος αναφέρει «Εάν όμως δεν τους αρέσει το ελληνικό μπάρμπεκιου ας μεταναστεύσουν, ας φύγουν από την Ελλάδα, κανείς δεν τους κρατάει εδώ» και γράφει ειρωνικά πως «προσβάλλουμε τους μουσουλμάνους εάν πηγαίνουμε να ψήνουμε χοιρινές μπριζόλες κοντά στους καταυλισμούς των μουσουλμάνων» (07.11.2019 «Από τις μπριζόλες του Γιαννούλη στις μολότοφ του Λάππα...»).

Στην εφημερίδα «Καθημερινή» εντοπίζονται συχνά συνάψεις με τον όρο «δομή» (σε ποσοστό 8%) και «φιλοξενία» (σε ποσοστό 4%). Ενδεικτικά αναφέρονται οι ««αντιδράσεις καταναλώσεως χοιρινού και ζύθου πλάι σε δομή «φιλοξενίας» μουσουλμάνων προσφύγων»», «κάποιοι θα στηθούν έξω από κέντρα φιλοξενίας για να πνίξουν τους μουσουλμάνους πρόσφυγες στην τσίκνα του χοιρινού», «δεν ξέρει αν είναι ποινικά κολάσιμο να οργανώνει κάποιος γλέντι με ψητά (μπάρμπεκιου) δίπλα σε προσφυγικές δομές», ««Γιατί να πειράζει τους μουσουλμάνους πρόσφυγες στις «δομές», αν δίπλα τους οι άλλοι τρώνε χοιρινά μπριζολάκια»», ««μπάρμπεκιου» έξω από προσφυγική δομή», «μπάρμπεκιου με χοιρινό και αλκοόλ κοντά στο κέντρο φιλοξενίας των Διαβατών» και «μπάρμπεκιου με χοιρινό και αλκοόλ απέναντι σε προσφυγικές δομές». Επιπλέον, αποκαλείται «μεγάλο λάθος-μεγάλη ντροπή» (07.11.2019 «Η κρυφή δύναμη της χοιρινής μπριζόλας»-Αρθρογράφος: Στέφανος Κασιμάτης), χαρακτηρίζεται ως «τσιμπούσι με τους απαγορευμένους για τους μουσουλμάνους καρπούς» (06.11.2019 «Η τσίκνα του χοιρινού και ο φεμινισμός»-

Αρθρογράφος: Τάκης Θεοδωρόπουλος), ενώ στηλιτεύει την άποψη ότι συνιστά «μπάρμπεκιου- διαμαρτυρία κατά της λαθρομετανάστευσης» (08.11.2019 «Τα σήματα της τσίκνας»-Αρθρογράφος: Παντελής Μπουκάλας). Ακόμα, τονίζεται πως «μεταναστευτική πολιτική «με κοψίδια και μπίρες δεν γίνεται» (09.11.2019 ««Κωδικός «χαμηλοί τόνοι»»-Αρθρογράφος: Αριστοτελία Πελώνη) και ως «ισλαμοφοβικό χάπενιγκ», ως «μισαλλόδοξο» και γίνεται λόγος για τις «μούντζες του Συντάγματος στο μπάρμπεκιου των Διαβατών»-εννοοώντας την αποδοκιμασία του από πολιτικά πρόσωπα (07.11.2019 «Η... Μέρι Πόπινς της Ν.Δ.»-Αρθρογράφος: Ξένια Κουναλάκη).Γενικότερα, η εφημερίδα αποδοκιμάζει το γεγονός αυτό καθεαυτό. Εντούτοις, κάποιοι αρθρογράφοι, όπως ο Τάκης Θεοδωρόπουλος (ό.π.) και ο Στέφανος Κασιμάτης (ό.π.) το αιτιολογούν, καθώς υποστηρίζουν τις πεποιθήσεις, πάνω στις οποίες στηρίχτηκε.

Συμπερασματικά, ένας αριθμός συνάψεων σχετίζεται με το θέμα του «μπάρμπεκιου στα Διαβατά», της οργάνωσης δηλαδή από μια μερίδα πολιτών ενός γεύματος, στο οποίο θα προσφέρονταν χοιρινό κρέας απέναντι από δομές μεταναστών και προσφύγων, προς πρόκληση αυτών. Η εφημερίδα «Αυγή» στηλιτεύει σθεναρά το γεγονός αυτό, σε αντίθεση με την εφημερίδα «Χρυσή Αυγή». Όσον αφορά στην εφημερίδα «Καθημερινή», η στάση που προβάλλεται σχετίζεται με την πολιτική τοποθέτηση του εκάστοτε αρθρογράφου. Έτσι, υπάρχουν άρθρα, στα οποία υπάρχει σαφής εναντίωση απέναντι σε αυτή την ενέργεια, ενώ σε άλλα η ενέργεια αυτή δικαιολογείται, λόγω του φόβου της ελληνικής κοινωνίας για την αλλοίωσή της από την έλευση των ομάδων αυτών. Ένα ενδιαφέρον εύρημα, πάντως, είναι πως υπήρξαν πολιτικοί δεξιοί εκπρόσωποι, που καταδίκασαν το γεγονός.

Στη συνέχεια, εξετάστηκαν ενδελεχώς 4 άρθρα, δύο από την εφημερίδα «Αυγή» και δύο από την εφημερίδα «Η Καθημερινή». Τα άρθρα από την εφημερίδα «Αυγή» επιλέχθηκαν, προκειμένου να διαφωτιστεί περαιτέρω το θέμα της Ισλαμοφοβίας στην Ελλάδα, αλλά και του παραλληλισμού των μουσουλμάνων μεταναστών με τη μουσουλμανική μειονότητα στη Ροδόπη. Τα άρθρα της εφημερίδας «Η Καθημερινή» επιλέχθηκαν, προκειμένου να εξεταστεί περαιτέρω το θέμα του «μπάρμπεκιου των Διαβατών» και μάλιστα υπό το πρίσμα 2 άρθρων, στα οποία οι συγγραφείς τους έχουν αντίθετη άποψη.

Εφημερίδα «Αυγή»-05/11/2019

ΣΥΡΙΖΑ: Ο Χ. Αθανασίου επιβεβαιώνει τη βαθιά ξενοφοβική αντίληψη της ΝΔ

«Ας μην αναρωτιούνται στην κυβέρνηση τι προκαλεί τις ακραίες ξενοφοβικές αντιδράσεις στις τοπικές κοινωνίες, όταν κορυφαία στελέχη της ΝΔ υιοθετούν μισαλλόδοξο και ρατσιστικό λόγο»
«Με τη δήλωσή του σχετικά με τον κίνδυνο «αλλοίωσης του πληθυσμού» στη Λέσβο και τη μετατροπή του νησιού σε «νέα Ροδόπη», ο αντιπρόεδρος της Βουλής και πρώην υπουργός Δικαιοσύνης, Χ. Αθανασίου, επιβεβαιώνει τη βαθιά ξενοφοβική αντίληψη που έχει διαποτίσει τη σκέψη και την πρακτική της ΝΔ. Παράλληλα, ομολογεί με κυνικό τρόπο την ανεπάρκεια της κυβέρνησης στη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος» αναφέρει ο ΣΥΡΙΖΑ.
Το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης υπενθυμίζει στον Χ. Αθανασίου «και σε όσους έχουν ανάλογες ανησυχίες, ότι ο νομός Ροδόπης ανήκει στην ελληνική επικράτεια, κατοικείται από Έλληνες πολίτες -χριστιανούς και μουσουλμάνους- και αποτελεί παράδειγμα αρμονικής συνύπαρξης και αμοιβαίου θρησκευτικού σεβασμού

πάνω στην αρχή της ισονομίας και της ισοπολιτείας. Η διάκριση των Ελλήνων σε πολίτες πρώτης και δεύτερης κατηγορίας συνιστά θεσμική πρόκληση, ενώ φανερώνει βαθιά άγνοια και προκατάληψη».
«Ας μην αναρωτιούνται στην κυβέρνηση τί προκαλεί τις ακραίες ξενοφοβικές αντιδράσεις στις τοπικές κοινωνίες, όταν κορυφαία στελέχη της ΝΔ υιοθετούν μισαλλόδοξο και ρατσιστικό λόγο που θέτει σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή. Κατανοούμε ότι η κυβέρνηση βρίσκεται πλέον σε πολύ δύσκολη θέση λόγω της αντιπολιτευτικής της ρητορείας και της κυβερνητικής της αδράνειας. Την καλούμε να εφαρμόσει επιτέλους ένα ρεαλιστικό σχέδιο διαχείρισης του σύνθετου αυτού ανθρωπιστικού ζητήματος» καταλήγει ο ΣΥΡΙΖΑ.

Το άρθρο αποκαλύπτει την αντίθεση του ΣΥΡΙΖΑ στην πολιτική του κυβερνώντος κόμματος Ν.Δ. σχετικά με τη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης και ειδικότερα την εναντίωση στην ταύτιση των προσφύγων και των μεταναστών που έφτασαν στη Λέσβο με τη μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη.

Η πρώτη παράγραφος ξεκινάει με μια προτρεπτική υποτακτική σε γ' πληθυντικό. Η χρήση του προσώπου αυτού υποδηλώνει την αντίθεση του ΣΥΡΙΖΑ στην κυβέρνηση, ενώ ενέχει και ειρωνεία. Επιπλέον, στην παράγραφο αυτή χρησιμοποιούνται λέξεις με έντονο φορτίο και αρνητική σημασιολογική προσωδία – μισαλλόδοξος, ρατσιστικός λόγος- προκειμένου ο αρθρογράφος να καταρρίψει την επιχειρηματολογία της αντιπολίτευσης. Ακόμα, με τη χρήση των εισαγωγικών στην παράγραφο αυτή, με την οποία παρατίθεται σε ευθύ λόγο η επίσημη δήλωση του ΣΥΡΙΖΑ, εξασφαλίζεται η αυθεντικότητα και η αξιοπιστία του αρθρογράφου, καθώς η δήλωση παρατίθεται αυτούσια.

Στη δεύτερη παράγραφο, παρατίθεται σε ευθύ λόγο επίσης η δήλωση του ΣΥΡΙΖΑ. Αυτό γίνεται πιο σαφές σε αυτή την παράγραφο, καθώς στο τέλος υπάρχει η φράση «αναφέρει ο ΣΥΡΙΖΑ». Επιπλέον, ο ΣΥΡΙΖΑ βάζει σε εισαγωγικά τις φράσεις «αλλοίωση του πληθυσμού» και «νέα Ροδόπη». για να καταδείξει ότι αυτή είναι η άποψη του κ. Αθανασίου και ότι δεν την ενστερνίζεται. Παράλληλα, στην παράγραφο αυτή χρησιμοποιείται καταγγελτικός λόγος, με τη φράση «με κυνικό τρόπο την ανεπάρκεια της κυβέρνησης», προκειμένου να της ασκήσει κριτική και να στηλιτεύσει την, κατά την άποψη του κόμματος, αποτυχία της στα μάτια των αναγνωστών. Τέλος, χρησιμοποιούνται τοπικοί προσδιορισμοί-«Λέσβος» και «Ροδόπη»- οι οποίοι εισάγουν τον αναγνώστη στο επίμαχο θέμα του κειμένου.

Η επόμενη παράγραφος ξεκινάει με τη φράση «Το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης υπενθυμίζει» για να καταδείξει ότι το υποκείμενο μιλάει με μία φωνή, σε αντίθεση με τα στελέχη της Ν.Δ. Εδώ παρατίθεται και πάλι η δήλωση του κόμματος σε ευθύ λόγο με τη χρήση εισαγωγικών. Με τη φράση «σε όσους έχουν ανάλογες ανησυχίες», το κόμμα ειρωνεύεται αυτούς που έχουν αυτή την άποψη, προκειμένου να αποδυναμώσει την επιχειρηματολογία τους. Ο αρθρογράφος συμπράττει και αυτός προς αυτήν την κατεύθυνση, χρησιμοποιώντας το ρήμα «υπενθυμίζει», προκειμένου να καταδείξει ότι αυτοί που ασπάζονται τέτοιες σκέψεις, αγνοούν κάποια γεγονότα. Αξιοσημείωτη, δε, είναι η χρήση της φράσης «ο νομός Ροδόπης» σε θέση υποκειμένου, προκειμένου να καταδειχθεί ότι αυτός είναι το βασικό θέμα αυτής της παραγράφου, αλλά και του άρθρου γενικότερα. Επίσης, στην παράγραφο αυτή ενυπάρχουν στοιχεία που καταδεικνύουν τη γενικότερη ιδεολογία της αριστερής ρητορικής-η στηλίτευση της «διάκρισης των Ελλήνων σε πολίτες πρώτης και δεύτερης κατηγορίας». Τέλος, χρησιμοποιούνται φράσεις με έντονο σημασιολογικό φορτίο («θεσμική πρόκληση», «βαθειά άγνοια και προκατάληψη»)

προκειμένου να καταρριφθούν τέτοιες δηλώσεις και να ενισχυθεί η επιχειρηματολογία του άρθρου.

Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου, πάλι παρατίθεται σε ευθύ λόγο και με τη χρήση εισαγωγικών η στάση του ΣΥΡΙΖΑ. Στην παράγραφο αυτή, το γεγονός αυτό καθίσταται ακόμα πιο σαφές με την επιλογική φράση «καταλήγει ο ΣΥΡΙΖΑ». Η παράγραφος έχει έντονα στοιχεία καταγγελτικού λόγου, με τη χρήση φράσεων με αρνητική σημασιολογική προσωδία («ακραίες ξενοφοβικές αντιδράσεις», «μισαλλόδοξος, ρατσιστικός λόγος»), ενώ ενυπάρχουν και στοιχεία κινδυνολογίας, με τη φράση «θέτει σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή»· επιλέγοντας, δε, στη θέση υποκειμένου το «κορυφαία στελέχη της ΝΔ», τους θέτει επακριβώς δράστες και υπευθύνους για την κατάσταση αυτή. Έτσι, το άρθρο κάνει επίκληση στο συναίσθημα του αναγνώστη, προκειμένου αυτός να θεωρήσει επικίνδυνες τις απόψεις της Κυβέρνησης πάνω στο εξεταζόμενο ζήτημα. Ακόμα, στην παράγραφο αυτή γίνεται χρήση α' πληθυντικού, στα ρήματα «κατανοούμε» και «την καλούμε», προκειμένου να προσδοθεί συλλογικότητα και ότι οι απόψεις που εκφράζονται αντιπροσωπεύουν όλους τους εκπροσώπους του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ υπάρχει και προτρεπτική διάθεση. Τέλος, με τη φράση «να εφαρμόσει επιτέλους ένα ρεαλιστικό σχέδιο», το κόμμα δίνει μια διάθεση επιτακτικότητας της αλλαγής πλεύσης της κυβέρνησης, ενώ παράλληλα στηλιτεύει την ως τώρα κυβερνητική γραμμή της ως ανεπιτυχή, ενώ το επίρρημα «επιτέλους» μπορεί να ερμηνευθεί ως μια προτροπή αλλαγής πλεύσης της Κυβέρνησης έστω και την τελευταία στιγμή.

Εφημερίδα «Αυγή»-08/11/2019 (Συγγραφέας Γιώργος Κυρίτσης)

Μετατραυματικό στρες και ξαπλώστρες

Προ ετών, τότε με την εκατόμβη στο Φαρμακονήσι, πριν το προσφυγικό αποκτήσει τις σημερινές του διαστάσεις, ο κ. ***Ι.Κ. Πρετεντέρης*** *είχε εκφράσει τη ρητορική ερώτηση ποιος τους φταίει που μπαίνουν χειμωνιάτικα στις βάρκες και πνίγονται. Πριν από λίγες μέρες, η τηλεπαρουσιάστρια κ.* ***Στ. Τσιμτσιλή*** *αποφάνθηκε ότι, σε αντίθεση με την Ελληνίδα έγκυο που προσέχει, η μουσουλμάνα το έχει εύκολο να μπει σε μια βάρκα και να ανοιχτεί στο πέλαγος. Όποιος νομίζει ότι είναι η Βουλή και η πολιτική διαδικασία που καθορίζει τη γενική ροπή των πραγμάτων και την αντίληψη που διαμορφώνει η κοινή γνώμη, πλανάται οικτρά. Είναι τα ΜΜΕ που αναλαμβάνουν τη βρόμικη δουλειά. Η πολιτική έρχεται μετά να χτίσει πάνω στις ήδη εμπεδωμένες αντιλήψεις.*
Μεγάλο μέρος της συζήτησης στο πλαίσιο του αντιπροσφυγικού νόμου αφιερώθηκε στην απάτη που υποτίθεται ότι κάνουν οι πρόσφυγες, σε συνεργασία με γιατρούς, επικαλούμενοι διαταραχή μετατραυματικού στρες προκειμένου να χαρακτηριστούν ευάλωτοι και να τύχουν της καλύτερης μεταχείρισης που επιφυλάσσει ο νόμος σ' αυτή την κατηγορία. Είναι όμως απάτη το μετατραυματικό στρες; Έστω ότι δεν έχεις ξεφύγει από πόλεμο, ότι δεν έχεις περπατήσει εκατοντάδες χιλιόμετρα με τα πόδια, με φορτηγά, μέσα από έρημο, μέσα από βουνά, μέσα από εμφυλίους, παράνομος παντού και πεινασμένος. Έστω ότι είναι απλώς βράδυ και σε βάζουν σε ένα φουσκωτό βαρκάκι με τα παιδιά σου και σου λένε ανοίξου στη θάλασσα -δεν έχεις ξαναδεί θάλασσα- και πέρνα απέναντι, ανοίξου στο τίποτα και θα βρεις στεριά. Και μαθαίνεις ότι κάθε μέρα πνίγονται άνθρωποι. Και κάποια στιγμή φτάνεις σε μια παραλία ή σε μαζεύει από τη θάλασσα το Λιμενικό βρεγμένο, μισοπνιγμένο, με υποθερμία. Κάποιοι δίπλα σου έχουν πνιγεί. Και καταλήγεις σε κάποια Μόρια. Γιατί να εμφανίσεις μετατραυματικό στρες; Μια χαρά είσαι, ήρθες να λαθροεποικίσεις, η αποστολή σου πέτυχε.

Το φοβερό είναι ότι όλα αυτά τα λένε άτομα που παθαίνουν μετατραυματικό στρες άμα λιώσουν τα παγάκια στην ξαπλώστρα στη Μύκονο.

Ο συγγραφέας του άρθρου αυτού στηλιτεύει τη δήλωση δύο τηλεοπτικών προσώπων. Με αφορμή αυτές τις απόψεις, κατακρίνει τον ρόλο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στη διαμόρφωση αρνητικών στάσεων απέναντι σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες και στηλιτεύει τη ξενοφοβία και διάφορες απόψεις της ακροδεξιάς ρητορικής.

Ο ίδιος ο τίτλος του κειμένου «Μετατραυματικό στρες και ξαπλώστρες» χρησιμοποιεί το οξύμωρο σχήμα, προκειμένου να διεγείρει το ενδιαφέρον του αναγνώστη να διαβάσει και το υπόλοιπο άρθρο, αλλά και να καταδείξει την ειρωνική διάθεση του αρθρογράφου απέναντι στις προαναφερθείσες απόψεις. Επιπλέον, παρατηρείται το σχήμα κύκλου, καθώς το περιεχόμενο του τίτλου ταυτίζεται-αναλύεται στην επιλογική παράγραφο του κειμένου.

Η πρώτη παράγραφος ξεκινάει με έναν χρονικό προσδιορισμό «προ ετών» και με έναν τοπικό «τότε με την εκατόμβη στο Φαρμακονήσι», με την οποία ο αρθρογράφος εισάγει τον αναγνώστη στο θέμα. Επιπλέον, με τη χρήση της φράσης «πριν το προσφυγικό αποκτήσει τις σημερινές του διαστάσεις», ο συγγραφέας υπόρρητα καταδεικνύει τη δική του άποψη περί του θέματος. Στη συνέχεια, παρατίθενται με πλάγιο λόγο οι απόψεις δύο τηλεοπτικών προσώπων. Στη συνέχεια, ο Γιώργος Κυρίτσης χρησιμοποιεί μια φράση με έντονο σημασιολογικό φορτίο («πλανάται οικτρά») και μεταφορικό λόγο («Είναι τα Μ.Μ.Ε. που αναλαμβάνουν τη βρόμικη δουλειά»), προκειμένου να δώσει έμφαση και να αφυπνίσει τον αναγνώστη.

Στην επόμενη παράγραφο, ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί το απρόσωπο ρήμα «υποτίθεται», προκειμένου να αποδυναμώσει την επιχειρηματολογία αυτών που ασπάζονται τέτοιου είδους απόψεις. Επιπλέον, χρησιμοποιεί τη ρητορική ερώτηση «Είναι όμως απάτη το μετατραυματικό στρες;», για να καταδείξει υπόρρητα την εναντίωσή του σε αυτή την άποψη αλλά και να προβληματίσει τον αναγνώστη. Στη συνέχεια, χρησιμοποιεί το παραχωρητικό επίρρημα «έστω» σε ένα πλήθος δηλώσεων. Στο σημείο αυτό, ο αρθρογράφος φαίνεται ως ένας αντικειμενικός ερευνητής, που δε φοβάται να λάβει υπόψη του τις αντίθετες απόψεις, τις οποίες μετά θα καταρρίψει. (Harvey, 1999). Έπειτα, ο συγγραφέας προβαίνει στη χρήση β' ενικού. Με τη χρήση αυτού του προσώπου, στρέφεται άμεσα στον δέκτη, από τον οποίο υπόρρητα αξιώνει να αναπτύξει την ενσυναίσθησή του απέναντι στις κοινωνικές αυτές ομάδες, αφυπνίζοντάς τον σχετικά με τα προβλήματα που βιώνουν. Προς την κατεύθυνση αυτήν συνεπικουρεί και η ρητορική ερώτηση «Γιατί να εμφανίσεις μετατραυματικό στρες;», η οποία ενέχει ειρωνεία προς αυτούς που δεν καταλαβαίνουν τους λόγους για τους οποίους γίνεται αυτό. Τέλος, ο Γιώργος Κυρίτσης στηλιτεύει την άποψη της ακροδεξιάς ρητορικής με τη φράση «Ήρθες να λαθροεποικίσεις, η αποστολή σου πέτυχε».

Στην επιλογική παράγραφο του κειμένου, η οποία διακατέχεται από έντονα σαρκαστική διάθεση, ο αρθρογράφος ουσιαστικά αποδυναμώνει την επιχειρηματολογία των υποστηρικτών τέτοιων απόψεων, καταρρίπτοντας την εγκυρότητά αυτών των ατόμων.

Εφημερίδα «Η Καθημερινή» 06/11/2019 (Συγγραφέας: Τάκης Θεοδωρόπουλος)

Η τσίκνα του χοιρινού και ο φεμινισμός

Ο Γιαννούλης βουλευτής δεν μας απασχολεί για πρώτη φορά με τα φαντάσματά του. Τον γνωρίσαμε όταν είχε αποκαλέσει «φασισταριό» όσους διαμαρτύρονταν για τη

συμφωνία των Πρεσπών. Για να μιλήσει ως υποψήφιος περιφερειάρχης στην Κατερίνη, είχε κινητοποιήσει δύναμη εκατό αστυνομικών. Στην αίθουσα ήσαν καμιά εικοσαριά και άλλοι τόσοι οι διαμαρτυρόμενοι στον δρόμο. Τώρα ζητάει να απαγορευθεί το τσίκνισμα χοιρινού και η κατανάλωση οινοπνεύματος, αν η ευωχία συντελείται κοντά σε καταυλισμό μουσουλμάνων. Εντάξει, κάποιοι γενναίοι ελληνόφρονες αποφάσισαν να οργανώσουν τσιμπούσι με τους απαγορευμένους για τους μουσουλμάνους καρπούς για να διαμαρτυρηθούν για την εγκατάστασή τους στα Διαβατά. Κακόγουστο, όπως ό,τι γίνεται δωρεάν, λιγότερο κακόγουστο πάντως από το silly walk των ηθοποιών στη μαθητική παρέλαση. Αν μη τι άλλο, το χοιρινό είναι νόστιμο και το οινόπνευμα απαραίτητο από τον καιρό που ο Διόνυσος βρήκε τη θέση του ανάμεσα στους υπόλοιπους θεούς. Και τα δύο είναι άρρηκτα δεμένα με τον πολιτισμό μας. Ο Εύμαιος, στην «Οδύσσεια», χοιροβοσκός ήταν και η διάσημη «γουρνοπούλα» –και ουχί «γουρουνοπούλα»– στον Μωριά έγινε καθεστώς επειδή οι Οθωμανοί δεν την άγγιζαν κι ήταν το μόνο κρεατικό που μπορούσαν να φάνε οι Ελληνες χωρίς να τους το αρπάζουν. Ομως το πρόβλημα δεν είναι το χοιρινό. Το πρόβλημα είναι ο Γιαννούλης.

Ας μην κοροϊδευόμαστε. Η αποσυμφόρηση των νησιών –απαραίτητη και επείγουσα– και η κατανομή πληθυσμών μεταναστών στην επικράτεια είναι στρεσογόνες. Μια κοινωνία καταπονημένη, η οποία για πρώτη φορά ύστερα από δέκα χρόνια αισθάνεται κάποια αισιοδοξία, βρίσκεται αντιμέτωπη με ακόμη μία απειλή. Η ανασφάλεια δεν αντιμετωπίζεται με νουθεσίες ή δηλώσεις καλής θέλησης. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η ελληνική κοινωνία και φοβική είναι και γερασμένη. Είναι απολύτως φυσιολογικό να κλείνεται στον εαυτό της και να οχυρώνεται πίσω από τα στοιχεία της ταυτότητάς της. Πολλώ μάλλον όταν αισθάνεται πως οι πληθυσμοί με τους οποίους είναι καταδικασμένη να συμβιώσει δεν έχουν να της προσφέρουν τίποτε και αντιμετωπίζουν κι αυτοί τη συμβίωση ως καταναγκασμό. Ας μην ξεχνάμε ότι η σύγχρονη Ελλάδα γεννήθηκε μέσα από τη σύγκρουσή της με τους μουσουλμάνους Οθωμανούς. Οσες δόσεις πολυπολιτισμικής ορθότητας κι αν της χορηγήσουμε, αυτό δεν πρόκειται να το ξεχάσει.

Η αντίδραση του Γιαννούλη επιβεβαιώνει τους φόβους όσων πιστεύουν ότι κινδυνεύει να αλλοιωθεί η ταυτότητά τους. Και μην αρχίσετε τα «κουτσή, στραβή κι ανάποδη». Αυτή είναι κι αυτήν θέλουν να κρατήσουν. Ευτυχώς ο άνθρωπος είναι εγνωσμένου κύρους, με αποτέλεσμα να δυσκολεύεσαι να τον πάρεις στα σοβαρά. Αλήθεια, τι θα έλεγε ένας Γιαννούλης αν φεμινίστριες φώναζαν με τηλεβόα έξω απ' το στρατόπεδο για τα δικαιώματα της γυναίκας;

Στο άρθρο αυτό, ο συγγραφέας αφορμώμενος από το γεγονός του «μπάρμπεκιου των Διαβατών» και κατ'επέκταση τις δηλώσεις του βουλευτή Χρήστου Γιαννούλη περί αυτού, παραθέτει τις απόψεις του για το γεγονός αυτό, εκφράζει τη γενικότερη στάση του απέναντι στον βουλευτή αλλά και καταδεικνύει τη διάθεσή του απέναντι στις εξεταζόμενες κοινωνικές ομάδες.

Ο Τάκης Θεοδωρόπουλος επιλέγει το σχήμα κύκλου. Έτσι, ο τίτλος του άρθρου επαναλαμβάνεται και αναλύεται στην επιλογική φράση του άρθρου. Στον τίτλο αυτόν παρατηρείται ο συνδυασμός δύο, εκ πρώτης όψεως, άσχετων μεταξύ τους στοιχείων. Το γεγονός αυτό, πέρα ότι διεγείρει το ενδιαφέρον του αναγνώστη για να διαβάσει το άρθρο έχει τη σημασία του, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια.

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου, ο αρθρογράφος επιλέγει τη χρήση α' πληθυντικού («δεν μας απασχολεί», «τον γνωρίσαμε»). Με την επιλογή αυτή, προσδίδει μια αίσθηση συλλογικότητας με τους αναγνώστες του άρθρου και ο συγγραφέας παρουσιάζεται ως εκπρόσωπος της κοινής γνώμης. Από την άλλη, η επιλογή αυτή θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως μια υποβόσκουσα αντίθεση ανάμεσα

στον έναν που συνιστά μεμονωμένο περιστατικό –Γιαννούλης- και στους πολλούς –η κοινή γνώμη. Στη συνέχεια, ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί τη λέξη με αρνητική σημασιολογική προσωδία «φασισταριό» με χρήση εισαγωγικών. Με την επιλογή αυτή, καταδεικνύει πως αυτή δεν είναι δική του άποψη, αλλά έχει ειπωθεί από τον συγκεκριμένο βουλευτή, αλλά και προσπαθεί να αποδείξει πως η άποψή του δεν έχει ισχύ, καθώς και ο ίδιος στο παρελθόν έχει υποτιμήσει ένα σύνολο πολιτών. Επιπλέον, τον στηλιτεύει ως φέροντα στρατοκρατούμενη αντίληψη, χρησιμοποιώντας τη στρατηγική της επίθεσης στο ήθος του αντιπάλου, για να τον αποδυναμώσει στα μάτια του αναγνώστη («…είχε κινητοποιήσει δύναμη εκατό αστυνομικών. Στην αίθουσα ήσαν καμιά εικοσαριά και άλλοι τόσοι διαμαρτυρόμενοι στον δρόμο»). Στη συνέχεια, ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί το επίθετο «κακόγουστο» για να χαρακτηρίσει το «μπάρμπεκιου». Η επιλογή αυτή έχει διττή σημασία· από τη μία προσπαθεί να επιδείξει, εκ πρώτης όψεως, ουδέτερη στάση απέναντι στο γεγονός. Από την άλλη, όμως, υπονομεύει την αξία της αντίδρασης απέναντι σε αυτό- αυτό ενισχύεται και από την επιλογή των φράσεων «λιγότερο κακόγουστο πάντως από…» και «εντάξει, κάποιοι γενναίοι ελληνόφρονες..». Με την τελευταία σύναψη, δε, λαμβάνοντας υπόψη και το υπόλοιπο άρθρο δείχνει, εντέλει, ξεκάθαρα τη στάση του απέναντι στο εξεταζόμενο θέμα και, κατ'επέκταση απέναντι στις εξεταζόμενες κοινωνικές ομάδες.

Στη συνέχεια, ο συγγραφέας, για να ενισχύσει την επιχειρηματολογία του, κάνει αναφορές στην αρχαία ελληνική μυθολογία, αλλά και χρησιμοποιεί τη στρατηγική της επίκλησης στην αυθεντία-κάνει αναφορές στην Οδύσσεια και στους αρχαιοελληνικούς θεούς. Χρησιμοποιεί, λοιπόν, στοιχεία οικεία σε πολλούς αναγνώστες του άρθρου, προκειμένου να ενισχύσει την επιχειρηματολογία του και να καταστήσει τις απόψεις του πιο εύκολα αποδεκτές. Επιπλέον, υποδαυλίζει τη σύγκρουση ανάμεσα στον ελληνικό πολιτισμό και στο Ισλάμ και στηρίζεται στη ρητορική της βιαιότητας του τελευταίου με τη φράση «οι Οθωμανοί δεν την άγγιζαν…μπορούσαν να φάνε οι Έλληνες χωρίς να τους το αρπάζουν»).

Η δεύτερη παράγραφος ξεκινάει με μια προτρεπτική υποτακτική σε α' πρόσωπο πληθυντικού- «ας μην κοροϊδευόμαστε». Με τη χρήση αυτή, προσδίδει συλλογικότητα στη ρητορική του, εμπλέκοντας ενεργά τον αναγνώστη, ενώ καταρρίπτει την επιχειρηματολογία αυτών που ασπάζονται αντίθετη άποψη από τη δική του, στηλιτεύοντάς την ως φαιδρή. Επιπλέον, χρησιμοποιεί λέξεις με έντονο σημασιολογικό φορτίο –«απαραίτητη» και «επείγουσα», για να καταδείξει την αναγκαιότητα αυτών που πρεσβεύει. Επικουρικά, με την επιλογή των «στρεσογόνες» και «μια κοινωνία καταπονημένη» επιχειρεί να συγκινήσει τον αναγνώστη, αν ληφθεί κιόλας υπόψη το γεγονός πως αυτός είναι ουσιαστικά μέλος της ευρύτερης κοινωνίας, αλλά και να είναι όντως κάτοικος περιοχών που έχουν δεχθεί πρόσφυγες και μετανάστες. Ακόμα, με τη φράση «δηλώσεις καλής θέλησης» εκφράζει την αναγκαιότητα λήψης άμεσων μέτρων, αλλά και ειρωνεύεται υπόρρητα όσους έχουν αντίθετη άποψη.

Εν συνεχεία, ο Τάκης Θεοδωρόπουλος καταδεικνύει τη δεξιά ρητορική του, με τη χρήση της λέξης «απειλή», ενώ παρουσιάζει τα λεγόμενά του ως αυταπόδεικτη αλήθεια, με την επιλογή της φράσης «Είναι απολύτως φυσιολογικό». Παράλληλα, χρησιμοποιεί τη δεξιά ρητορική της υπεροχής του ελληνικού πολιτισμού έναντι του Ισλάμ, με την επιλογή της φράσης «δεν έχουν να της προσφέρουν τίποτε», ενώ προσδίδει και μια διάσταση αντικειμενικότητας στον Λόγο του, με τη φράση «αντιμετωπίζουν και αυτοί τη συμβίωση ως καταναγκασμό». Επιπλέον, χρησιμοποιεί ακόμα μια προτρεπτική υποτακτική σε α' πληθυντικό, με την οποία προσδίδει συλλογικότητα στην τεκμηρίωση των απόψεών του, εμπλέκει ενεργά τον αναγνώστη,

προσπαθεί να τον προβληματίσει, ενώ προσδίδει και μια διάσταση βεβαιότητας στα γραφόμενά του. Υποδαυλίζει, δε, την ένταση μεταξύ του ελληνικού πολιτισμού και του Ισλάμ, ενώ για ακόμα μια φορά υποστηρίζει την ανωτερότητα του πρώτου με τη φράση «….η σύγχρονη Ελλάδα γεννήθηκε μέσα από τη σύγκρουσή της με τους μουσουλμάνους Οθωμανούς»-χρησιμοποιεί, δε, μεταφορικό λόγο για να προσδώσει παραστατικότητα στο κείμενο.

Ενδιαφέρουσα είναι η χρήση της φράσης «πολυπολιτισμική ορθότητα». Είναι σύνηθες φαινόμενο να χρησιμοποιείται η φράση αυτή με αρνητική χροιά από νέο-συντηρητικούς κύκλους, για να στηλιτεύσουν τυχόν αντίδραση σε περιπτώσεις εκφοράς αρνητικών ισχυρισμών για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (Lalonde, Doan & Patterson, 2000). Στη συνέχεια, ο αρθρογράφος, χρησιμοποιώντας τη φράση «επιβεβαιώνει τους φόβους ότι κινδυνεύει να αλλοιωθεί η ταυτότητά τους», παρουσιάζει τη ρητορική του περί αλλοίωσης του ελληνικού πολιτισμού από το Ισλάμ ως αυταπόδεικτη. Επιπλέον, χρησιμοποιεί β΄ πληθυντικό στη φράση «και μην αρχίσετε τα», προκειμένου να καταρρίψει την αντίθετη επιχειρηματολογία, διαχωρίζοντας τον εαυτό του από αυτούς που υποστηρίζουν τέτοιες δηλώσεις, αλλά και να προλάβει τυχόν αντιδράσεις από αναγνώστες που ενδεχόμενα δε θα συμφωνήσουν με τα λεγόμενά του. Χρησιμοποιεί, δε, σε εισαγωγικά τη φράση «κουτσή, στραβή και ανάποδη», για να καταδείξει ότι απλά παραθέτει τον ισχυρισμό των αντιφρονούντων, χωρίς να συμφωνεί με αυτόν. Τέλος, προσδίδει μια διάσταση βεβαιότητας και αυταπόδεικτης αλήθειας με τη φράση «αυτή είναι».

Στη συνέχεια, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ένα οξύμωρο σχήμα, σε συνδυασμό με ειρωνικό ύφος-«Ευτυχώς ο άνθρωπος είναι εγνωσμένου κύρους, με αποτέλεσμα να δυσκολεύεσαι να τον πάρεις στα σοβαρά», υποτιμώντας τον με έναν εύστοχο, γλωσσολογικά, παραστατικό τρόπο. Τέλος, ο τίτλος τεκμηριώνεται μέσα από τη φράση «…αν φεμινίστριες φώναζαν με τηλεβόα έξω απ’το στρατόπεδο για τα δικαιώματα της γυναίκας;» Με την επιλογική φράση του άρθρου, ο τίτλος αποκτάει διττή σημασία· αυτό που ενώνει πλέον, τα φαινομενικά, αρχικά, άσχετα στοιχεία, είναι από τη μία η πρόκληση που δημιουργούν για κάποιες ομάδες (η «τσίκνα του χοιρινού» για τους Μουσουλμάνους, οι διαμαρτυρόμενες φεμινίστριες για άνδρες που εκπονούν τη στρατιωτική θητεία τους), αλλά και το ότι και τα 2 αυτά στοιχεία είναι αχρείαστα και κακόγουστα, κατά την άποψή του, για τους Μουσουλμάνους και τους άνδρες που εκπονούν τη στρατιωτική τους θητεία.

Εφημερίδα «Η Καθημερινή» 08.11.2019 (Συγγραφέας: Παντελής Μπουκάλας)

Τα σήματα της τσίκνας
Μα, την πλάκα τους θέλουν να κάνουν οι άνθρωποι. Να καλαμπουρίσουν. Τι δηλαδή. Θα απαγορεύσουμε και το χιούμορ για να μη χολώνονται οι ισλάμηδες, που το Κοράνιό τους απαγορεύει το γέλιο; Και θα χαλάσουμε την πατροπαράδοτη δίαιτά μας επειδή αυτοί και οι άλλοι ανθελληνοσυνωμότες, οι Μακκαβαίοι ντε, έχουν θρησκειολογική αλλεργία στο χοιρινό; Ελεος. Ως εδώ και μη παρέκει. Τέσσερις και πέντε αιώνες σκλαβωμένοι, ο τράχηλός μας έσκυβε μονάχα για να απολαύσει την ευωδιά του γουρουνόπουλου. Και τώρα πρέπει να εγκαταλείψουμε άσπλαχνα το λατρεμένο μας χοιρινό;
Κάτι τέτοιες αστείες δικαιολογίες επινόησαν οι υποστηρικτές των χοιρινόφιλων «Ενωμένων Μακεδόνων». «Ενα ειρηνιστικό χάπενιγκ είναι, ρε παιδιά, που απλώς προέκυψε χοιρινιστικό». Οι ίδιοι οι «Ενωμένοι» πάντως (μα «Ενωμένοι»; μαλλιαριστικά; «ηνωμένοι» δεν είναι το εθνικώς πρέπον;) σοβαρολογούν. Δεν αστεΐζονται. Οπως δεν αστεΐζονταν οι ομοϊδεάτες τους που προ ετών πετούσαν

γουρουνοκεφαλές στο «κέντρο φιλοξενίας μεταναστών» στο Σχιστό. Ποια σχέση να 'χει άλλωστε με το χιούμορ η σαδιστική μισαλλοδοξία; Και ο φασισμούλης;
Οι «Ενωμένοι Μακεδόνες», φανατικοί σαλβινιστές όπως δείχνει το σύνθημα «Γεια σου ρε μάγκα Σαλβίνι!!!» στο διαδικτυακό προφίλ τους, δεν καλούν στα προεόρτια της Τσικνοπέμπτης, αλλά σε «μπάρμπεκιου- διαμαρτυρία κατά της λαθρομετανάστευσης με άφθονο χοιρινό και αλκοόλ». Θέλουν να στείλουν το μήνυμά τους με την τσίκνα. Οχι ινδιάνικα, να λείπουν αυτά τα διεθνιστικά, αλλά αρχαιοελληνικά, όπως έστελναν τα δικά τους μηνύματα οι πρόγονοί μας, από φρυκτωρία σε φρυκτωρία. Τι, δεν τα ξέρουν αυτά οι «Ενωμένοι»; Πώς δεν τα ξέρουν. Μήπως δεν ξέρει ο Μιχαλολιάκος, δεν το 'πε και στο δικαστήριο, ότι ο ναζιστικός χαιρετισμός είναι αρχαιοελληνικός;
Οχι. Οι διά χοιρινού και αλκοόλης υπερασπιστές των πατρίων μιλάνε σοβαρά. Ιδού: «Οχι στη χούντα της νέας τάξης πραγμάτων! Είμαστε Ελληνες και έχουμε κάθε δικαίωμα να ψήνουμε χοιρινό όπου και όποτε θέλουμε». Σοβαρά μιλάνε και οι υπερασπιστές των υπερασπιστών, Κυρανάκηδες, Πλεύρηδες, Μπογδάνοι... Το δικαίωμα των Ελλήνων επικαλούνται και αυτοί – όχι το δικαίωμα να τρώνε ό,τι θέλουν, αλλά να καταβροχθίζουν συμβολικά όποιον έχει διαφορετικό πιστεύω. Οι γαλάζιοι βουλευτές καταλάβαιναν άριστα τι έλεγαν. Δεν έχει, λοιπόν, αντίκρισμα το συχωροχάρτι που τους πρόσφερε η κ. Μπακογιάννη: «Δεν καταλάβαιναν». Και οι ίδιοι, άλλωστε, μάλλον δεν θα ήθελαν να απαλλαγούν με τη φόρμουλα «λόγω βλακείας».

Το συγκεκριμένο άρθρο αναφέρεται και αυτό στο γεγονός του «μπάρμπεκιου των Διαβατών». Σε αντίθεση με το προηγούμενο άρθρο, όμως, ο συγγραφέας του εκφράζει αρνητική στάση για το γεγονός και στηλιτεύει τους διοργανωτές του.

Ο αρθρογράφος στην πρώτη παράγραφο παραθέτει τις απόψεις των ιθυνόντων. Μέσα από τη χρήση α' πληθυντικού και ρητορικών ερωτήσεων, φαίνεται η προσπάθεια αυτών να προσδώσουν μια αίσθηση συλλογικότητας και ταύτισης των απόψεών τους με αυτή της κοινής γνώμης. Βέβαια, εδώ πρέπει να τονιστεί πως ο συγγραφέας δεν παραθέτει απλά τις δηλώσεις, αλλά χρησιμοποιεί ένα ειρωνικό, καυστικό ύφος, δείχνοντας, έτσι, υπόρρητα την εναντίωσή του. Η εναντίωση αυτή καθίσταται ακόμα πιο σαφής στην επόμενη παράγραφο, η οποία ξεκινάει με τη φράση «Κάτι τέτοιες αστείες δικαιολογίες».
Στη συνέχεια, ο Παντελής Μπουκάλας αναφέρεται στην ιθύνουσα οργάνωση υποτιμητικά ως «χοιρινόφιλοι» Στη συνέχεια, παραθέτει τη φράση σε εισαγωγικά «Ένα ειρηνιστικό χάπενιγκ είναι, ρε παιδιά, που απλώς προέκυψε χοιρινιστικό». Με τη φράση αυτή και τη χρήση του συγκεκριμένου σημείου στίξης, από τη μία παρουσιάζει την άποψη των διοργανωτών, από την άλλη δείχνει την αντίθεσή του σε αυτή, χρησιμοποιώντας ειρωνικό-καυστικό ύφος. Παράλληλα, αποδυναμώνει την επιχειρηματολογία αυτών με τη φράση ««Ενωμένοι μαλλιαριστικά; «Ηνωμένοι» δεν είναι το εθνικώς πρέπον;» καταδεικνύοντας μια αντίφαση ανάμεσα στην ονομασία της οργάνωσης και στα ιδεώδη που φαίνεται να πρεσβεύει. Τέλος, ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί στο τέλος τη ρητορική ερώτηση «Ποια σχέση να'χει άλλωστε με το χιούμορ η σαδιστική μισαλλοδοξία και ο φασισμούλης;» Η ρητορική ερώτηση καθαυτή προβληματίζει τον αναγνώστη και ενισχύει τη βεβαιότητα του ισχυρισμού του συγγραφέα. Η επιλογή, δε, των φράσεων με αρνητική σημασιολογική προσωδία «σαδιστική μισαλλοδοξία» και «φασισμούλης»-στο τελευταίο ενυπάρχει και ειρωνική, σαρκαστική διάθεση- καταρρίπτει ακόμα περισσότερο την αντίθετη άποψη, μέσω της χρησιμοποίησης της επίθεσης στο ήθος του αντιπάλου.
Στην επόμενη παράγραφο, ο αρθρογράφος αξιοποιεί σε εισαγωγικά τη φράση «Γεια σου ρε μάγκα Σαλβίνι», προκειμένου να καταδείξει ότι αυτά δεν είναι δικά του λεγόμενα, αλλά παραθέτει αυτούσια κείμενο από το διαδικτυακό προφίλ των

διοργανωτών του «μπάρμπεκιου»· χρησιμοποιεί, δε, αυτή τη φράση για να τεκμηριώσει τον χαρακτηρισμό «φανατικοί σαλβινιστές»[6] που τους αποδίδει. Επιπλέον παραθέτει με εισαγωγικά τη φράση «μπάρμπεκιου-διαμαρτυρία κατά της λαθρομετανάστευσης με άφθονο χοιρινό και αλκοόλ». Η χρήση του συγκεκριμένου σημείου στίξης εδώ είναι για να καταδείξει ότι δε συμφωνεί με αυτή τη δήλωση, αλλά παραθέτει τη στάση των διοργανωτών-και κατ'επέκταση στηλιτεύει τη δεξιά ρητορική, που όπως προαναφέρθηκε, αναφέρεται συχνά στις εξεταζόμενες ομάδες με το πρόθεμα «λάθρο». Επιπλέον, χρησιμοποιεί με ειρωνικό-καυστικό τρόπο την υποτακτική- εδώ σε θέση προστακτικής- «να λείπουν αυτά τα διεθνιστικά» καθώς και α' πληθυντικό στη φράση «….όπως έστελναν τα δικά τους μηνύματα οι πρόγονοί μας…». Με τις επιλογές αυτές, παρουσιάζει την ιδεολογία που θεωρεί ότι έχουν οι ιθύνοντες της οργάνωσης, για να την καυτηριάσει, αλλά και, κατ'επέκταση, στηλιτεύει τη δεξιά ρητορική της εναντίωσης στον διεθνισμό και της προσκόλλησης στο παρελθόν. (de Vries & Hoffmann, 2018).

Στη συνέχεια, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί δύο ρητορικές ερωτήσεις («Τι, δεν τα ξέρουν αυτά οι «Ενωμένοι»; και «Μήπως δεν ξέρει ο Μιχαλιολιάκος…..ο ναζιστικός χαιρετισμός είναι αρχαιοελληνικός;). Εδώ ο Παντελής Μπουκάλας στηλιτεύει τους διοργανωτές ως υποκριτές και καταδεικνύει πως αυτοί αναγνωρίζουν ότι το «μπάρμπεκιου» δεν είναι μια αθώα εκδήλωση, αλλά ενέχει ρατσιστικές προεκτάσεις. Αυτό το καθιστά σαφές με τη χρήση της φράσης «Πώς δεν τα ξέρουν», προς κατάρριψη της πρώτης ρητορικής ερώτησης, αλλά και με την εισαγωγική φράση της επόμενης παραγράφου «Όχι. Οι δια χοιρινού και αλκοόλης υπερασπιστές των πατρίων μιλάνε σοβαρά». Με τη χρήση ειρωνικού-καυστικού ύφους, δε, προσπαθεί να τους απαξιώσει, μέσω της σύνταξης της καθαρεύουσας και της πρόθεσης «δια», επίσης με χρήση καθαρεύουσας. Γενικότερα, είναι συχνή η απόδοση ειρωνικής διάθεσης μέσω της καθαρεύουσας. (Σετάτος, 1973).

Επικουρικά, ο αρθρογράφος αναφέρεται σε δημόσια πρόσωπα –συγκεκριμένα με πολιτικούς της Ν.Δ.- που συμφωνούν με τους οργανωτές της εκδήλωσης και τους έχουν υπερασπιστεί και με το γεγονός καθαυτό με τη χρήση πληθυντικού αριθμού («Κυρανάκηδες», «Πλεύρηδες», «Μπογδάνοι»). Με την επιλογή αυτή, η οποία έχει υποτιμητικό και ειρωνικό τόνο, δείχνει από τη μία πως υπάρχουν αρκετοί με αυτή τη στάση, από την άλλη επιχειρεί να τα παρουσιάσει ως άτομα, που οι απόψεις τους δε θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη. Στη συνέχεια, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί μια φράση με έντονο σημασιολογικά φορτίο («….να καταβροχθίζουν συμβολικά όποιον έχει διαφορετικό πιστεύω»). Η μεταφορά αυτή κάνει πιο παραστατικό τον λόγο, ενώ πετυχαίνει σε συνδυασμό με τη στρατηγική της επίθεσης στο ήθος του αντιπάλου, να προβληματίσει τον αναγνώστη και να τον οδηγήσει, υπόρρητα, να συμφωνήσει με τη στάση του συγγραφέα.

Επιπλέον, ο Παντελής Μπουκάλας παραθέτει σε εισαγωγικά τη φράση «Δεν καταλάβαιναν». Αυτό γίνεται για να δείξει πως απλά παραθέτει την άποψη της κ. Μπακογιάννη χωρίς να συμφωνεί με αυτήν-κάτι που κάνει σαφές με τη φράση «Οι γαλάζιοι βουλευτές καταλάβαιναν άριστα τι έλεγαν. Δεν έχει, λοιπόν, αντίκρισμα το συγχωροχάρτι….»). Στο τέλος, εύστοχη φαίνεται η χρήση εισαγωγικών στη φράση «λόγω βλακείας». Εδώ φαίνεται μια προσπάθεια παράφρασης της προαναφερθείσας δικαιολόγησης από τον συγγραφέα, με βάση τη δική του σκοπιά, αλλά με τρόπο, που να αποφευχθούν τυχόν μηνυτήριες αναφορές.

---

[6] Υπόρρητα, τους στηλιτεύει ως ακροδεξιούς, καθώς ο Σαλβίνι έχει υπάρξει μέλος ακροδεξιού κόμματος. (Bregu, 2019)

4.Συμπεράσματα

Μια κατηγορία συνάψεων που προέκυψε από την έρευνα είναι η χρήση του προθέματος «λάθρο» για την περιγραφή των προσφύγων και των μεταναστών από την ακροδεξιά. Η εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» χρησιμοποιεί παράγωγες λέξεις με αυτό το πρόθεμα σε μεγάλο ποσοστό, ενώ οι υπόλοιπες δύο δεν υιοθετούν αυτή τη ρητορική- ενώ το χρησιμοποιούν, ουσιαστικά το κάνουν είτε για να ειρωνευτούν είτε για να στηλιτεύσουν τέτοιες απόψεις. Αυτό έρχεται σε συμφωνία με προϋπάρχουσα έρευνα (Sakellariou, 2017), η οποία είχε καταλήξει σε ανάλογο πόρισμα.

Μια ακόμα κατηγορία συνάψεων είναι αυτή κατά την οποία η υπάρχουσα κατάσταση στην Ελλάδα θεωρείται ζήτημα ή πρόβλημα. Αυτή η κατηγορία συνάψεων εμφανίζεται και στις 3 εξεταζόμενες εφημερίδες, οι οποίες προσεγγίζουν την υπάρχουσα κατάσταση ως ένα πρόβλημα μεγάλης σημασίας, για το οποίο είναι αναγκαίο να βρεθεί λύση. Αυτό έρχεται σε συμφωνία με τα ευρήματα προγενέστερης έρευνας (Sakellariou, 2017), όπου διαπιστώθηκε πως και σε εκείνη την ανάλυση με βάση τη Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων προέκυψε αυτή η κατηγορία συνάψεων, η οποία χρησιμοποιούνταν από τις εξεταζόμενες εφημερίδες, για την περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης.

Μια ακόμα κατηγορία συνάψεων είναι αυτή, κατά την οποία οι πρόσφυγες και μετανάστες παρουσιάζονται με μεταφορικούς όρους της ροής υδάτων ανέμων και ενέργειας. Από αναζήτηση τέτοιων λέξεων αυτών στο ΣΕΚ, προκύπτει πως αυτές συνήθως συνδέονται με το νερό, το χρήμα ή την ηλεκτρική ενέργεια. Με αυτόν τον τρόπο, εκφυλίζεται υπόρρητα η ανθρώπινη φύση των ομάδων αυτών, παρουσιάζοντάς τους ως κάτι που πρέπει να ελεγχθεί, προκειμένου να αποφευχθεί η καταστροφή άλλων. (Baker, 2006). Το ενδιαφέρον είναι πως τέτοιου είδους όροι χρησιμοποιούνται και από τις 3 εφημερίδες, κάτι που αντιβαίνει σε προϋπάρχουσα βιβλιογραφία (Sakellariou, 2017), κατά την οποία η αναπαράσταση των προσφύγων και των μεταναστών με τέτοιους όρους χρησιμοποιούνταν μόνο από υποστηρικτές της δεξιάς ιδεολογίας.

Ένα ακόμα εύρημα που προέκυψε είναι πως οι μουσουλμάνοι παρουσιάζονται, ανάλογα με την πολιτική ιδεολογία κάθε εφημερίδας, καθώς και του εκάστοτε αρθρογράφου, είτε ως εγκληματίες και κίνδυνος, είτε ως θύματα. Ο διττός αυτός τρόπος παρουσίασης των εξεταζόμενων ομάδων συμφωνεί με προϋπάρχουσες έρευνες (Malkki, 1996), κατά τις οποίες στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, οι μουσουλμάνοι είναι μια διφορούμενη φιγούρα, που από τη μία αναπαρίστανται ως θύματα και από την άλλη ως τρομοκράτες. Γενικότερα, η εφημερίδα «Αυγή» αντιμετωπίζει τις εξεταζόμενες ομάδες ως θύματα που χρήζουν προστασίας και αλληλεγγύης και απορρίπτει τη ρητορική πως συνιστούν κίνδυνο. Από την άλλη, η εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» ειρωνεύεται δηλώσεις συμπαράστασης και αλληλεγγύης προς τις εξεταζόμενες ομάδες και τις θεωρεί εισβολείς, εγκληματίες και ότι θα συμβάλλουν στην αλλοίωση του ελληνικού έθνους. Ως προς την εφημερίδα «Καθημερινή», ενώ γενικά συναινεί στην παροχή βοήθειας και στην επίδειξη αλληλεγγύης προς τις εξεταζόμενες ομάδες, η αποδοχή ή η απόρριψη της ρητορικής πως είναι εγκληματίες και συνιστούν κίνδυνο για την ελληνική κοινωνία σχετίζεται με την πολιτική τοποθέτηση του εκάστοτε αρθρογράφου.

Σε έναν αριθμό άρθρων διαφαίνονται αντιλήψεις, οι οποίες αναδεικνύουν την υπεροχή του ελληνικού πολιτισμού έναντι του Ισλάμ. Η εφημερίδα «Αυγή» στηλιτεύει τέτοιες απόψεις, σε αντίθεση με την εφημερίδα «Χρυσή Αυγή». Ως προς την εφημερίδα «Καθημερινή», η υιοθέτηση ή η αποδοχή τέτοιων απόψεων εξαρτάται από την πολιτική τοποθέτηση του εκάστοτε αρθρογράφου. Η προϋπάρχουσα

βιβλιογραφία σχετικά με αυτό το θέμα καταδεικνύει πως στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το Ισλάμ και οι μουσουλμάνοι πολλές φορές παρουσιάζονται υπό το πρίσμα του θρησκευτικού εξτρεμισμού και της σύγκρουσης του πολιτισμού και της κουλτούρας τους με τη Δύση (El-Aswad, 2013; Kumar, 2010, όπως αναφέρονται στο Ahmed & Matthes, 2017).

Στις 4 Νοεμβρίου 2019, ο βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Χρήστος Αθανασίου εξέφρασε την άποψη πως η Λέσβος, λόγω του μεγάλου αριθμού μεταναστών που κατέφθασαν στο νησί, θα μετατραπεί σε «νέα Ροδόπη», κάνοντας παραλληλισμό με τη μουσουλμανική μειονότητα που κατοικεί στη Θράκη. Ως προς το θέμα της «νέας Ροδόπης», η εφημερίδα «Αυγή» δηλώνει ρητά πως δεν πρέπει να ταυτίζεται η μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης με τους μουσουλμάνους πρόσφυγες και μετανάστες στα νησιά. Η εφημερίδα ύστερα από την ανάλυση των εξεταζόμενων κειμένων, υπόρρητα απορρίπτει πως οι μουσουλμάνοι πρόσφυγες και μετανάστες των νησιών είναι Έλληνες πολίτες.

Στις 10 Νοεμβρίου 2019, η ακροδεξιά οργάνωση «Ενωμένοι Μακεδόνες» αποφάσισε να οργανώσει ένα μπάρμπεκιου, στο οποίο θα προσφερόταν χοιρινό και αλκοόλ, απέναντι από μια δομή φιλοξενίας μεταναστών. Ο λόγος που έγινε αυτό ήταν για να καταδείξει η οργάνωση- και όσοι θα παρευρίσκονταν- την αρνητική διάθεσή τους απέναντι στις ομάδες αυτές. Ως προς το θέμα, αυτό η εφημερίδα «Αυγή» στηλιτεύει το γεγονός και τους διοργανωτές του, ενώ η εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» το επικροτεί. Από την άλλη, η στάση κάποιων αρθρογράφων στην εφημερίδα «Καθημερινή» έχει ενδιαφέρον, καθώς, ενώ η εφημερίδα γενικά στηλιτεύει το γεγονός καθαυτό, κάποιοι αρθρογράφοι της δικαιολογούν τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται. Οι αρθρογράφοι, δηλαδή, που ασπάζονται αυτή την άποψη, δικαιολογούν το γεγονός, καθώς υποστηρίζουν ότι στηρίζεται στον φόβο της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στους μουσουλμάνους και στη βία και κατωτερότητα του Ισλάμ έναντι του ελληνικού και, κατ’επέκταση, του δυτικού πολιτισμού.

Γενικότερα, μπορεί να ειπωθεί πως ο τρόπος απεικόνισης των εξεταζόμενων ομάδων σχετίζεται με την πολιτική ιδεολογία κάθε εφημερίδας και, στην περίπτωση της «Καθημερινής» δεδομένου ότι επιτρέπει την παράθεση άρθρων από υποστηρικτές οποιασδήποτε ιδεολογίας, με την πολιτική τοποθέτηση του εκάστοτε αρθρογράφου.

Στις εξεταζόμενες εφημερίδες, πολλές φορές οι συνάψεις που εντοπίστηκαν συμπλέκουν το Ισλάμ με τους μουσουλμάνους πρόσφυγες και μετανάστες. Εντούτοις, υπήρξαν και συνάψεις που αφορούσαν αμιγώς τον θρησκευτικό και πολιτισμικό χαρακτήρα του Ισλάμ. Ενδεικτικά, στην εφημερίδα «Αυγή» τέτοιου είδους συνάψεις είναι «παρουσίαζε συλλήβδην τους μουσουλμάνους ως τζιχαντιστές» (08.11.2019 «Ρατσιστικές καταλήψεις σχολείων στα Γιαννιτσά». Αρθρογράφος: Πλήκα Μαρούλα), «στήνει καραούλι μέσα στη μαύρη νύχτα (της ψυχής του) για να προστατέψει τη χώρα από τον εξισλαμισμό…» (10.11.2019 «Θα περάσουν από πάνω μας..» Αρθρογράφος: Κώστας Καναβούρης), «υπογραμμίζουν τη διαφορά ανάμεσα στους πιστούς στο Ισλάμ νομοταγείς Γάλλους πολίτες και τους Ισλαμιστές» (10.11.2019 «Πορεία κατά της Ισλαμοφοβίας στο Παρίσι»),«ο δεξιός εξτρεμισμός είναι από κοινού με τον ισλαμισμό, ο μεγαλύτερος κίνδυνος»(07.11.2019 «Ακροδεξιές πολιτοφυλακές προβληματίζουν τις γερμανικές αρχές»), ««την... εισβολή των μουσουλμάνων, που απειλούν να αλλοιώσουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό» (08.11.2019 «ένα όχι και τόσο παράταιρο ραντεβού» Αρθρογράφος: Στρατής Αγγελής), «Ο κόσμος φοβάται πάνω απ' όλα την ισλαμοποίηση της χώρας» ((06.11.2019 ««Χαΐδολογεί τους ακραίους για «πλάτη» στο προσφυγικό»»- Αρθρογράφος: Κώστας Σαββόπουλος), «οι σιωνιστές και το Ισλάμ συνωμοτούν να υφαρπάξουν την Ελλάδα από τους Ελληνες» (06.11.2019 «Τι είν' η Ελλάδα μας...»),

«ελληνιστικό Ισλάμ» (06/11/2019 «Υπό κατάληψη το Χατζηγιάννειο στη Λάρισα για να εμποδιστεί εκδήλωση ακροδεξιών»), ««ο νομός Ροδόπης ανήκει στην ελληνική επικράτεια, κατοικείται από Έλληνες πολίτες -χριστιανούς και μουσουλμάνους- και αποτελεί παράδειγμα αρμονικής συνύπαρξης και αμοιβαίου θρησκευτικού σεβασμού πάνω στην αρχή της ισονομίας και της ισοπολιτείας». Στην εφημερίδα «Καθημερινή», τέτοιου είδους συνάψεις είναι οι ««ανελευθερία του Ισλάμ-δυνατότητά του να δημιουργεί μικρούς κλειστούς κόσμους που δεν αφομοιώνονται και, όχι σπανίως, διεκδικούν να εξαπλώνονται εις βάρος της ελευθερίας των άλλων» και «απειλή για την ελευθερία τους, που αντιπροσωπεύει γι' αυτούς το Ισλάμ» (07.11.2019 «Η κρυφή δύναμη της χοιρινής μπριζόλας»-Αρθρογράφος: Στέφανος Κασιμάτης), «η σύγχρονη Ελλάδα γεννήθηκε μέσα από τη σύγκρουσή της με τους μουσουλμάνους Οθωμανούς» (06.11.2019 «Η τσίκνα του χοιρινού και ο φεμινισμός»-Αρθρογράφος: Τάκης Θεοδωρόπουλος), ««οι σιωνιστές και το Ισλάμ συνωμοτούν να υφαρπάξουν την Ελλάδα από τους Ελληνες» (05.11.2019 «Τι είν' η Ελλάδα μας…»- Αρθρογράφος: Παντελής Μπουκάλας), ««ποσοστό 42% των μουσουλμάνων έχει πέσει θύμα μορφής διάκρισης εξαιτίας του θρησκεύματός τους….θύμα επίθεσης…» ((07.11.2019 «Αυστηρά μεταναστευτικά μέτρα από το Παρίσι»), «πάγιο αίτημα των Φανατικών μουσουλμάνων» (05.11.2019 «Yeni Safak: Δικαστήριο μπορεί να μετατρέψει την Αγία Σοφία σε τζαμί»), «Θα απαγορεύσουμε και το χιούμορ για να μη χολώνονται οι ισλάμηδες, που το Κοράνιό τους απαγορεύει το γέλιο» τους υποστηρικτές τέτοιων απόψεων (08.11.2019 «Τα σήματα της τσίκνας»- Αρθρογράφος: Παντελής Μπουκάλας), τσιμπούσι με τους απαγορευμένους για τους μουσουλμάνους καρπούς» (06.11.2019 «Η τσίκνα του χοιρινού και ο φεμινισμός»- Αρθρογράφος: Τάκης Θεοδωρόπουλος). Τέλος, τέτοιου είδους συνάψεις στην εφημερίδα «Χρυσή Αυγή» είναι «Ποιοι είναι οι δράστες; Προφανώς ισλαμιστές», «η κυβέρνηση του εθνικού Εφιάλτη Κούλη Μητσοτάκη θέλει να μεταφέρει όλον αυτόν τον εσμό των ισλαμιστών στην ηπειρωτική Ελλάδα, για να μην αφήσουν τίποτα όρθιο», «Ισλαμιστές έκαψαν την Αγία Τράπεζα σε Ιερό Ναό της Χίου (10.11.2019 «Ισλαμιστές έκαψαν την Αγία Τράπεζα σε Ιερό Ναό της Χίου»), «Κορύφωση του παιδομαζώματος αποτελεί η περίοδος του 16ου αιώνος....Το κοράνιο δικαιολογεί την ενέργεια αυτή, αφού η αλλαγή θρησκείας επιβάλλεται, μάλιστα καταγράφεται ο ισχυρισμός του, ότι: Καθέν βρέφος γεννάται με τον χαρακτήρα του Ισλαμισμού» και «Καθέν βρέφος γεννάται με τον χαρακτήρα του Ισλαμισμού, οι δε γονείς του είναι εκείνοι, οι οποίοι το βιάζουν εις τον Ιουδαϊσμόν, ή τον Χριστιανισμόν, ή την Ειδωλολατρείαν» (08.11.2019 «Το Δημογραφικό Ζήτημα και κάποια Ιστορικά στοιχεία επί Τουρκοκρατίας»-Αρθρογράφος: Β. Παπαθανασίου) και «προσβάλλουμε τους μουσουλμάνους εάν πηγαίνουμε να ψήνουμε χοιρινές μπριζόλες κοντά στους καταυλισμούς των μουσουλμάνων» (07.11.2019 «Από τις μπριζόλες του Γιαννούλη στις μολότοφ του Λάππα...»).

Βιβλιογραφία
Ξενόγλωσση

- Ahmed, S., & Matthes, J. (2017). Media representation of Muslims and Islam from 2000 to 2015: A meta-analysis. *International Communication Gazette*, 79(3), 219-244.
- Baker, P. (2006). Concordances. In P. Baker (Ed.), *Using corpora in discourse analysis*. (pp. 71-93) London: A&C Black
- Berry, M., Garcia-Blanco, I., & Moore, K. (2015). *Press coverage of the refugee and migrant crisis in the EU: A content analysis of five European countries.* UK: Cardiff School Of Journalism, Media & Cultural Studies
- Beyers, J. (2017). Religion and culture: Revisiting a close relative', *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, 73(1), a3864
- Blommaert, J., & Bulcaen, C. (2000). Critical discourse analysis. *Annual review of Anthropology*, 29(1), 447-466
- Chouliaraki, L., Georgiou, M. & Zaborowski, R. (2017). *The European "migration crisis" and the media: Across-European press content analysis.* London: LSE
- Cook, D. (2015). Understanding jihad. Univ of California Press
- Fairclough, N. (1989). *Knowledge and power.* London: Longman
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*. London & New York: Routledge.
- Gabrielatos, C., McEnery, T., Diggle, P. & Baker, P. (2012). The peaks and troughs of corpus-based contextual analysis. *International Journal of Corpus Linguistics.* 37(2), 151-175
- Goutsos, D. (2010). The Corpus of Greek Texts: a reference corpus for Modern Greek. *Corpora* 5 (1): 29-44
- Hatzidaki, O., & Goutsos, D. (2017). The discourses of the Greek crisis. In O. Hatzidaki & D. Goutsos(Eds.) *Greece in Crisis: Combining Critical Discourse and Corpus Linguistics Perspectives.*(pp. 3-41) Amsterdam: John Benjamins,
- Kamberelis, G. & Scott, K. (2004). Other people's voice. The Coarticulation of Texts & Subjectivities. In N., Shuart-Faris & D., Bloome (eds.) *Uses of Intertextuality in Classroom and Education Research,* 201-250. Connecticut: IAP
- Lakoff, G & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by.* USA: University of Chicago Press
- Malkii, Lisa H. (1996). Speechless Emissaries: Refugees, Humanitarianism and Dehistoricization. *Cultural Anthropology.* 11: 377-404
- Modood, T. (2010). Moderate secularism, religion as identity and respect for religion. *The Political Quarterly* 81(1): 4-14.
- O'Halloran, K. (2010). How to use corpus linguistics in the study of media discourse. In: O'Keeffe, A. and M. McCarthy (eds). *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics. Routledge Handbooks in Applied Linguistics.* Abingdon: Routledge, pp. 563–576
- Sakellariou, A. (2017) The representation of the refugees and the immigrants in the Greek press: A corpus linguistics and critical discourse analysis approach. In J. House & T. Kaniklidou (eds.), *Europe in discourse: Identity,*

Diversity, Borders. Proceedings of the 1st International Conference. (pp. 397-407). USA: Hellenic American University

- Stubbs, M. (2002). Two quantitative methods of studying phraseology in English. *International Journal of Corpus Linguistics.* 7 (2), 215-244
- Sunderland, J. (2006). *Language and Gender*. London & New York: Routledge
- Throsby, D. (1996). Cultural capital. *Journal of cultural economics.* 23, 1999, p. 3-12
- Triandafyllidou, A. (2011). *Addressing cultural, ethnic & religious diversity challenges in Europe: A comparative overview of 15 European countries*. Florence: European University Institute
- van Dijk, Teun A. (1984). *Prejudice in discourse*. Amsterdam: Benjamins
- van Dijk, Teun A. (1987). *Communicating Racism. Ethnic prejudice in thought and talk*. Newbury Park, CA: Sage, 1987
- van Dijk, Teun A. (1991). *Racism and the Press.* London and New York: Routledge
- van Dijk, Teun A. (1992). Discourse and the denial of racism. *Discourse & Society*, 3, 87-118
- van Dijk, Teun A. (1998). Opinions and ideologies in the press. In Allan Bell and Peter Garrett (Eds.), *Approaches to Media Discourse*. (pp. 21-63). Oxford: Blackwell
- Van Dijk, Teun A. (2012). The role of the press in the reproduction of racism. In M. Messer et al. (eds.), *Migrations: Interdisciplinary Perspectives*. Springer-Verlag, pp.15-29
- Vaughan-Williams, N. (2015). '"We Are Not Animals!' Humanitarian Border Security and Zoopolitical Spaces in Europe." *Political Geography.* 45 (March): 1-10.
- Waever, O. (1995). Securitization and desecuritization. In R. Lipschutz (eds.) *On Security.* 46-86. New York: Columbia University Press
- Wodak, R. (2002). Aspects of Critical Discourse Analysis. *Zeitchrift für Angewande Linguistik. 36,* 5-31
- Wodak, R. (2011) Critical Discourse Analysis. In Hyland, K. & Paltridge, B. (ed.) *The Continuum Companion to Discourse Analysis.* (pp. 33-53) London: A&C Black
- Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing populist discourses mean*. USA: Sage Publications LTD
- Wodak, R., & Meyer, M. (2009). Critical discourse analysis: History, agenda, theory and methodology. *Methods of critical discourse analysis, 2, 1-33*
- Wodak, R. & Reisigl, M. (1999) Discourse & Racism: European Perspectives. *Annual Review Of Anthropology,* 28, 175-199

Ελληνόγλωσση

- Γαβριήλ, Ε. (2018). *Η εικόνα του πρόσφυγα μέσα από τον ημερήσιο έντυπο Τύπο της Λέσβου.* (Διπλωματική εργασία). Μυτιλήνη: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Γούτσος, Δ., & Φραγκάκη, Γ. (2015). *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων*
- *κειμένων*. Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
- Ιακωβίδης, Κ. (2019). Διερεύνηση στρατηγικών κατανόησης και κριτικής προσέγγισης γραπτών κειμένων σε μαθητές του Γυμνασίου. (Διπλωματική εργασία). Φλώρινα: Παιδαγωγική Σχολή
- Κωνσταντακοπούλου, Α. (2015). *Έρευνα για την καταγραφή των κοινωνικών χαρακτηριστικών των μεταναστών-προσφύγων*. (Διπλωματική εργασία) Αθήνα: Υπατία
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής γλώσσας.* Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ
- Πολίτης, Π. (2014). Ο λόγος των Μ.Μ.Ε.. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού, Β. Τσάκωνα (Επιμ.), *Ανάλυση λόγου*. (σελ. 479-520) Αθήνα: Νήσος
- Σετάτος, Μ. (1973). Φαινομενολογία της Καθαρεύουσας. *Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ*. 12: 71-95Στάμου, Α. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Μ., Γεωργαλίδου, Μ., Σηφιανού και Β., Τσάκωνα,(επιμ.). *Ανάλυση λόγου. Θεωρία και εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος.
- Σύνταγμα της Ελλάδας (2019). *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας.* 211 (1), 5709-574
- Φέρλας, Α-Έ. (2011). *Ο προκατασκευασμένος λόγος στα Ελληνικά και Αγγλικά. Μια μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων με προεκτάσεις στη διδασκαλία της γλώσσας*. (Διδακτορική διατριβή). Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο